ATEITIS

3

11.3-190 25

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS
1939-40 M. M. SPALIO MĖN.

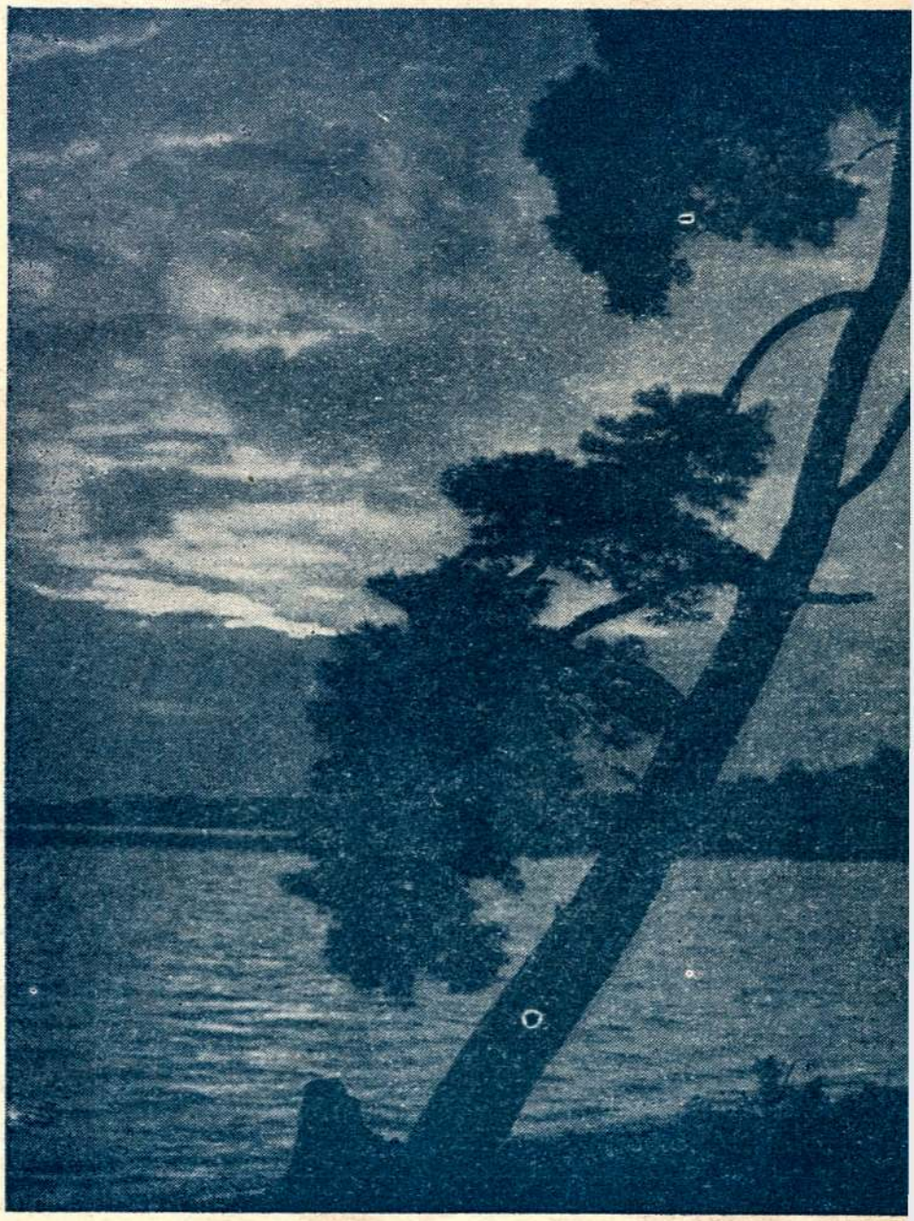

ŠVITEŽIO EŽERAS VILNIAUS KRAŠTE
„N. Romuvos" klišė

ATEITIS
REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Kaunas, Laisvės al. 3 b.
Telef. 2 52 35

Redaktoriaus kalbamosios valandos: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais nuo 14 iki 15 v.

Prenumerata: moksl., stud. ir kaimo jaunimui met. — 5 lit., pusm. 3 lit. Kitiems: met. — 10 lit., pusm. — 5 lit. Užsieny: met. 16 lit., moksl. — perpus pigiau. Atskiras nr. — 1,50 lit.

TURINYS

Psl.

J. Ambrazevičius, Tauta su sostine 129
K. Pr. Inčiūra, Rudens melodija, eil. 131
Leon. Narbutas, Tavo meilė, eil. 131
Leonardas Žitkevičius, Vilniaus motyvas lietuvių poezijoj 132
Bronius Krivickas, Aš turiu garantuot savo ateitį, nov. 137
Alfas Lapė, Religija ir Meilė 141
Balys Sereviičius, Prie ežero, eil. 144
Henrikas Nagys, Manieji, eil. 145
Henrikas Nagys, Jis, eil. 145
V. Mačernis, Ramybės Bankas 146
Vytautas Čėsna, Kapuose, eil. 150
Stasys Šneideris-Diemedis, Iškeliavimas, eil. 150
Paulius Jurkus, Svetur, eil. 151
Alb. Šiurna, Sugrįžimas, eil. 151
Thomas Carlyle, Apie darbą 152
Benediktas Siliūnas, Atsisveikinimas, eil. 156
Juozas Juragis, Rudens liūdnumas, eil. 156
A. Strabulis, Liūdo Vasario kūrybinis pasaulėvaizdis 157
Alf. Šešplaukis, Elgesys žmonėse 165

MERGAIČIŲ ATEITIS

Emilija Degutytė, Dveji metai 167
Pr. Aukštikalnytė, * * *, eil. 169
V. Inčiūraitė, Iškeliavimas, eil. 169
Dzūkaitė, Sigrid Undset 170
El. Gabulaitė, Apatija, nov. 174
V. Inčiūraitė, Atsisveikinant, eil. 176

Apžvalga — 177; Mokykloj ir gyvenime — 179; Kreivos šypsenos — 187; Kūno kultūra — 189; Literatūros naujienos — 190.

Naujam nr. raštus siųsti iki lapkričio 12 d.

„Ateities“ šių mokslo metų Nr. 1 esame pritrūkę. Visi gerbiamieji mūsų bičiuliai prašomi šio numerio neišplatintus egzempliorius grąžinti Administracijai, kad galima būtų patenkinti tuos, kurie dabar „Ateitį“ užsisakinėja.

„ATEITIES“ ADMINISTRACIJA

Spaudė „Šviesos“ spaustuvė, Kaune, Jakšto 2

Vilnius „N. Romuva“

J. AMBRAZEVIČIUS

TAUTA SU SOSTINE

Ilgai buvo tik deklamuota: Antai, pažvelki, tai Vilniaus rūmai... Ilgai tik dainos žodžiai kartota: Mes be Vilniaus nenurimsim...

Žodis po žodžio, ir Vilniaus vardas pavirto gyvąja lietuvio dvasios dalele. Galėjai sąmoningai nesuprasti, kodėl Vilnius yra lietuviui reikalingas, bet jauste jautei, kad Vilnius ir lietuvis virto neatsiejami. Negalima buvo jo pasiekti, bet mylėti galima ir iš tolo, nematant.

Kovo 19 dienos ultimatumas jokio naujo žemės kąsnio iš mūsų neatėmė ir naujų mūsų tautiečių nepavergė, o betgi jautei, kad širdžiai skaudu. Ypačiai gilų sopulį pergyveno moksleiviai, tiek vidurinėse, tiek pradinėse mokyklose. Jie giliau atjautė, nes jų dvasia jautresnė ir džiaugsmui ir skausmui. O skaudėti tada labai skaudėjo, nes ultimatumas skurdino, niokojo mūsų dvasią. Jis reikalavo sumažinti mūsų teisėtus norus, svajones, siekimus. O be jų žmogus daros mažesnis, menkesnis, svetimos dvasios vergas.

Moksleivių širdyje jautriausią atgarsį rado ir naujas didysis Vilniaus sukrėtimas — jo perleidimas Lietuvai. Ilgai kentus pažeminimą ir skriaudą, galėjo visiems prigyti mintis, kad pasaulyje nėra teisybės. Vilniaus grąžinimas bent iš dalies sugrąžina pasitikėjimą teisingumu. Nuo Vilniaus atgavimo sugrįžta vėl tikėjimas

moralinėmis jėgomis, giliais norais ir pasiryžimais. Vėl auga savim pasitikėjimas, norai ir siekimai.

Dabar mūsų siekimai dvejopi. Vienas — surinkti ir likusias lietuviškąsias žemes, kur lietuvių kalba skamba ir lietuviškas kraujas pulsuoja. Svetimųjų lietuvis nenori ir imperialistinių tendencijų neturi. Sostinę įsijungus į valstybę, antras siekimas, net svarbesnis už teritorinius — susitvarkyti savo žemėje taip, kad visiems tautiečiams būtų gera ir jauku gyventi.

Visi piliečiai yra valstybės kūrėjai ir dalyviai. Visi turės jausti patys ir didesnę atsakomybę už jos likimą. Socialinę pusiausvirą išlaikant, politines kiekvieno piliečio teises pagerbiant kiekvienas turės susigyventi su mintimi, kad jam yra geriausia ir mieliausia gyventi tik savo nepriklausomoje valstybėje.

Šitokia socialinė bei politinė santvarka bus geriausios sąlygos kultūrai tarpti. Tautoje turės išaugti nauji Čiurlioniai, nauji Petrauskai, nauji Šalkauskiai. Moksliniais ir meniniais laimėjimais jie praturtins visą tautą ir kiekvieno dvasią. Vilnius turės būti šito kultūrinio ir mokslinio gyvenimo centras, o Kaunas sutelks savyje tuo tarpu stipriausią pramonę, iki pajėgsime įsikurti ir įsigalėti pajūryje. Vilniui juo lengviau būti kultūros ir mokslo centru, kad jame yra iš seno lietuviško kultūrinio gyvenimo tradicijos. Ant jų bus klojamas naujas sluoksnis.

Tačiau tatai yra dar tolimesnės vizijos, siekimai. Jiems reikės dabar sutelkti visas materialines ir dvasines jėgas. Įtemps jas valstybė ir atskiri tautiečiai, kiekvienas pagal savo išgalėjimą. Moksleiviai nuo to darbo neturi palikti nuošaliai. Jiems reikia įtempti, žinoma, dvasines jėgas. Jų sąmonėje turi nesulaužomai subręsti mintis, kad lietuvis gali su visomis jėgomis išsiplėsti ir pasireikšti tik savoje valstybėje. Šitą mintį jie ir gali ir privalo įauginti ir saviškiams bei kaimynams, kad bet kokie svetimųjų gundymai pro šitą šarvą nepaliestų nė vieno lietuvio širdies. Ir toliau — mokinio sugebėjimai moksle, ar mene, ar net sporte turi būti lavinami su užsidegimu ir atsidėjimu. Be stipraus kultyvavimo net gabumai maža naudos teduos. Be jo neišaugs tie žmonės, kurie į save patrauktų jau nutautusius Vilniaus krašte. Stipresnės dvasios moksleivio persikėlimas į Vilniaus mokyklas jau ir dabar galėtų būti naudingas. Tačiau svarbiausia — be stipraus ir entuziastiško darbo savo pareigose nebus to kadro, kuris duotų lietuviško meno, mokslo, kultūros genijus.

K. PR. INČIŪRA

RUDENS MELODIJA

Vai, kaip čia viskas mainos! —
Svyravo tie miškai,
Skambėjo paukščių dainos;
Dabar — pliki laukai.

Nebėr gimtinės šilo,
Nebėr beržų senų,
Ūžimas jų nutilo.
Nebegirdėt dainų.

Tik aš dar vis svajoju,
Einu taku senu,
Klajoju ir klajoju,
Nuo pat jaunų dienų.

„Palauš tave, kaip pušį,
Ir tavo lapai kris,
Ir tu, ir tu palūši!“ —
Kartoja vis šiaurys.

Bet aš nepasiduosiu
Be mūšių, be kovų,
Kaip eilės senų uosių,
Kaip tūkstančiai klevų!

Tegul tie vėjai ūžia
Ir graso man grabu;
Nupinsiu aš dainužę
Iš audrų ir žaibų! . . .

LEON. NARBUTAS

TAVO MEILĖ

Kiek daug širdžių pasauly plaka —
Iš jų viena tik tavo man — —
Kas išsakys tą didžią meilę,
Kas atsilieps šitan aidan? — —

Dažnai girdžiu aš vėjo skundą,
Girdžiu dažnai jo raudą aš — —
Bet kas išsuoks man tavo meilę
Ir pas mane čionai atneš.

Praeis pavasarių ne vienas —
Ir čia tavęs gal nebebus — —
O man paliks iš tavo meilės
Tik atminimas įstabus.

LEONARDAS ŽITKEVIČIUS

Vilniaus motyvas lietuvių poezijoje

Žiūrėk — rytuose aušra jau teka,
Pabudę paukščiai pagiriais šneka.
Laikai jau mainos: slėgė pikti,
Užšvis kiti
Lietuvai mūsų tėvynei.

Taip Maironis guodė savo senojo garso ir galybės netekusį Vilnių. Maironį mes pavadinom pranašu. Jo širdimi išreikšta pranašystė apie tėvynei švintančius naujus laikus realizavosi. Tačiau Vilniaus laisvės dainius nebesulaukė.

Šiandieną, kada jau Vilnius mums grįžo, įdomu pažvelgti į tą patį Maironį ir, apskritai, į lietuvio dainiaus širdį Vilniaus priespaudos metu.

Vilnius — lietuviui šventas miestas. Šventas savo praeities didybe, šventas Aušros Vartais, šventas brolių tautiečių vargais. Maironio šia prasme sukurtas dvieilis gali būti kitiems poetams motto:

Kaip sielai amžinas Dangus,
Kiekvienas žingsnis čia brangus . . .

Vilniaus šventumas dvelkte dvelkia iš visos lietuvių poezijos. O kas apie Vilnių nėra rašęs! Po Maironio ne tik Putinas, Jakštas, Liudas Gira, Sruoga, Kirša, Binkis, Vaičiūnas, Mikuckis, Brazdžionis, Miškinis, Inčiūra, Nėris ir kiti, bet ir patys jauniausieji, dar bedygstantieji talentai. Visi vaikų laikraštėliai pilni eilėraščių apie Vilnių. Visų pradžios mokyklų mokiniai entuziastingai apie Vilnių deklamuoja. Visiems jau tik tas vienas žodis „Vilnius“ yra šventas.

Vilniaus motyvas lietuvių poezijoje vienur reiškiasi romantinėj, kitur realioj, pozityvioj plotmėj. Romantinė plotmė tai Vilniaus didybė, realioji — brolių vargai ir būsimoji kova. Bet dažnai abi plotmės jungiamos. Kova dėl Vilniaus laisvės daug kur piešiama romantinėmis varsomis. Visa Vilniaus romantika ir visa realybė yra lydimos jau minėto bendro požymio — šventumo: šventa didybė, šventi vargai, šventi žygiai.

Imant nagrinėti Vilniaus poezijos motyvą romantinėj plotmėj, kyla klausimas, kodėl gi mums Vilnius toks didingas, kas kuria jo didybės vaizdą, iš kurių detalių tas kuriamasis vaizdas susideda. Maironis į tai galėtų atsakyti šiuo eilėraščio posmu:

Šitai ir Vilnius ant kalvos,
Graži sostinė Lietuvos,

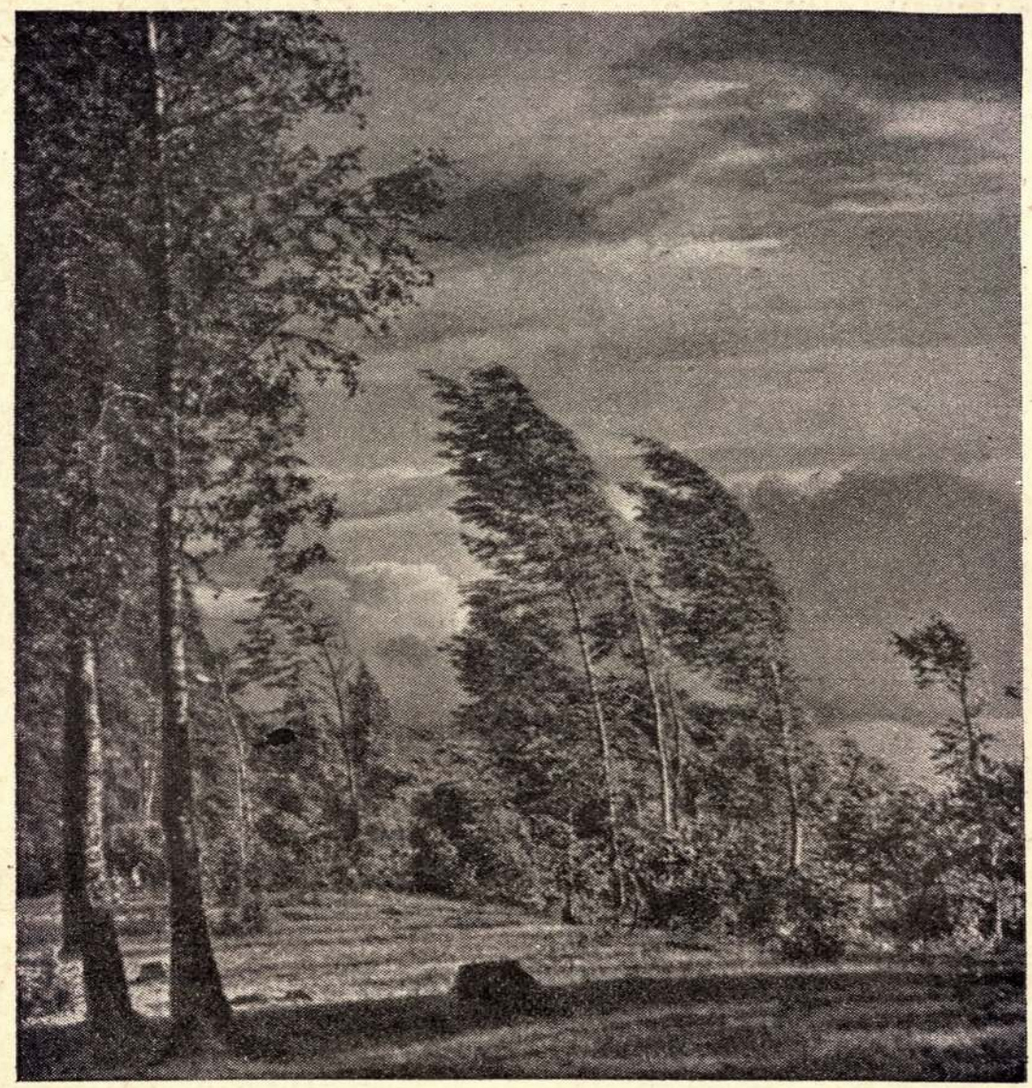

Vilniaus krašto vaizdas „N. Romuva“

Apjuostas Nerio, globoj girių;
Iš kur dar Algirdas didus
Net Kanus baudė ir Gudus,
Iš kur išėjo tiek didvyrių!

Tai Vilniaus didybės visuma, kuri atskirais elementais neturėtų būti skaidoma, nes ji įaugus į lietuvio dvasią visa. Vis dėlto pastebėsime charakteringesnes, šiuo posmu nuskambančias tos visumos žymes. Jų čia yra trejetas, būtent: 1) Vilnius — Lietuvos sostinė, 2) graži Vilniaus aplinka ir 3) garsi praeitis. Prie paskutinės žymės galėtume dar priskirti ir tuos paminklus, kurie apie Vilniaus garsą byloja. Galima būtų šios žymės suformuluoti ryškiau, bet jų esmė liktų ta pati.

Cituotasis Maironio posmas, atrodo, gana schematiškas. Bet jis ir negalėjo kitoks būti, kadangi plati yra jo apimtis. Pomaironiniai senesnės ir jaunesnės kartos poetai (gal būt, dėkui pačiam Maironiui, pasitenkina siauresniais rėmais): iš minėtos visumos ży-

mių, reiškiančių Vilniaus didybę, jie apima kurią nors vieną žymę ir įvelka ją į poezijos rūbą. Taip elgdamiesi, jie gali sukurti reljefingesnių vaizdų, susirasti tobulesnių poetinių priemonių, įlieti į kūrinį daugiau kraujo.

Štai, kaip nuskamba Petro Vaičiūno posmas apie Vilnių, kaip mūsų sostinę:

Vilniaus, Vilniaus! Tėvų sosto!
Kur nerimsta bočių vėlės!
Kur garbė dienas mums klosto!
Kur mums giedriai rytas kėlės!

Liudas Gira lieka sužavėtas Vilniaus peizažo:

Gražus, o Vilniau, tu ryto metą!
Gražus bežiūrint iš Kryžių kalno,
Iš kur tu visas, lyg kad ant delno.
Gražus tu, Vilniau, gražus kaip reta!

Antanas Miškinis stabteli ties Vilniaus praeitim:

Legendos ir gyvosios pasakos raizgos
Į virtinę graudžią tikrovės dainų.
Atvertą ir kraujo priplūdusią žaizdą
Parodyt dainoj, nelinksmoj, ateinu.

Šiuose trijuose, aukščiau cituotuose posmuose regime Vilnių didingą, romantišką. Vis dėlto Miškinis pasisako dainuojąs nelinksmai; pasakingoji romantika žiauriai susiduria su šiurkščia kasdienybe.

Tos kasdienybės neišvengia ir kiti poetai. Ir negalima jos išvengti, nes Vilnius kenčia vergiją:

Tu, lietuvi, kurs kentėjai,
Tu, lietuvi, kurs kenti,
Rytą kėlęs pažiūrėjai, —
Vilniun vartai užverti . . .

(Faustas Kirša)

Čia susiduriame su realiąja poezija, kuri tačiau turi nemaža romantiško atspalvio. Šioji poezija dinamiškesnė už grynai romantinę. Jos šūkis galima būtų išreikšti Vaičiūno žodžiais: Ei, pasauli! — Mes be Vilniaus nenurimsim! Tačiau tas nerimas dėl Vilniaus ne visur vienoks. Vienur vien liūdima ir laukiama šviesesnių laikų, kitur rengiamasi kerštui, kovai. Į kovą žygiuoja virš 90% poetų.

M. Gustaitis vieną savo sonetą užbaigia gana desperatiškai:

Aure, minių minios kaip Vilija teka,
Klausaus viešumoj — nelietuviškai šneka!
Einu į bažnyčią, — beg' rasiu teisybę?
Deja, tai endekų vieros karalybė.
Nei melstis, nei keikti! Pravirko blakstiena . . .
— Nurimk! — ašarota atsiliepė siena.

O štai F. Kiršos plieno žodžiai:

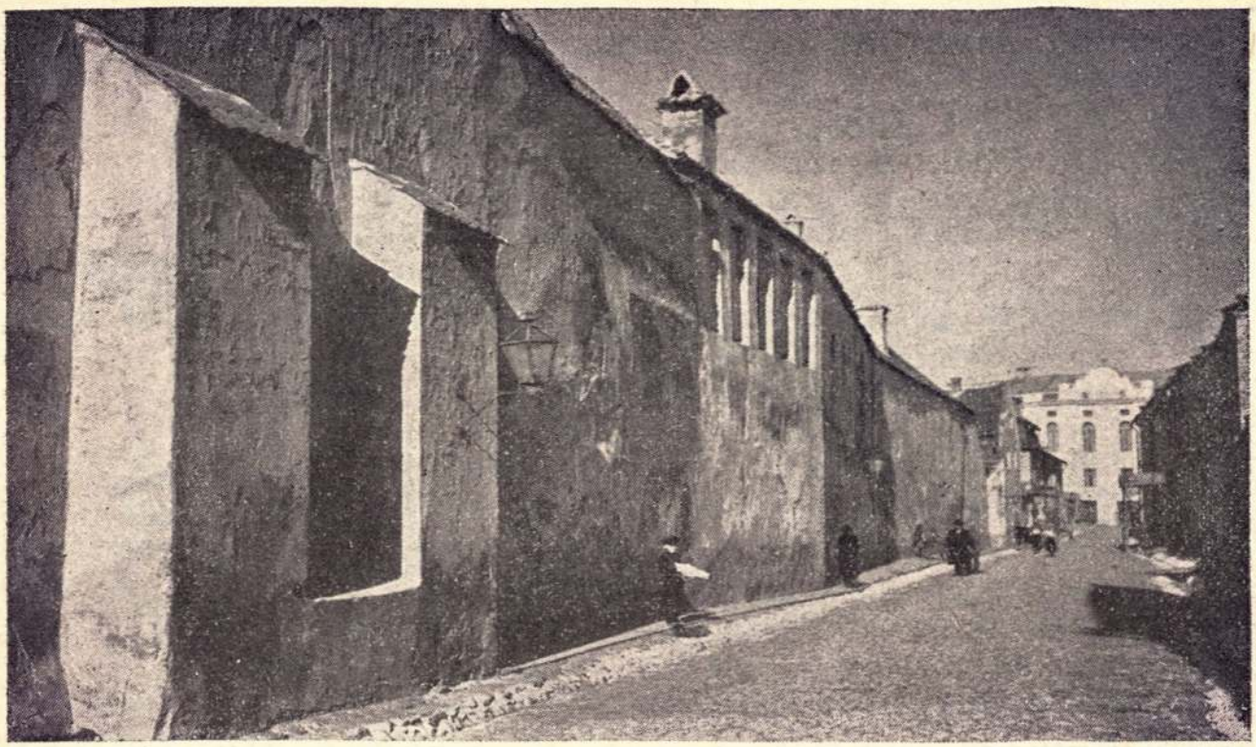

Vilniaus senamiesčio gatvė „N. Romuva“

Tu nuversk devynius sostus
Ir devynius karalius!
Pakartok galiūnų mostus,
Atrakink pilin kelius!

St. Santvaras siūlo kantrybės kelią:

Kantriai kentėk, kantrus lietuvi,
Netekęs Vilniaus, Gedimino miesto!
Kad ir nyku — bet tavo viltys nepražuvę,
Kad ir nebojama tiesos — bet ji dar švies tau.

O Liudas Gira jau nekantrauja:

Ar ilgai dar kentėsi tą gėdą,
Lietuva, mūsų žeme brangi?!
Perilgai, lietuvy, perilgai tu
Išvadavimo žygį rengi . . .

Jo sūnus Vytautas Sirijos Gira šį kartą visai ramus, bet kietas:

O tu, brangusis Vilniau, kol kas dar kęsk iš lėto,
Bet neužmiršk tik viena:
Iš tavo priešų pridarysime kotletų
Kurią nors gražią mėnesieną.

Panašiai galvoja ir Ant. Miškinis:

Taip vasaros ir žiemos bėga ir prabėga,
O senas Vilnius liūdi.
Kol keršyti pakils lietuvis, kaip iš miego,
Lietuvis lėto būdo . . .

Vilnius nenori būti lenkų valdomas. Nenori to net pati Aušros Vartų Karalienė:

Vai man, mielas Sūnau, tik pažvelk čion į vidų!
Ak, žinai, vienos Tavo ir mano yr mintys:
Nenorėjai būt rinktas karaliumi žydų,
Ir aš Lenkų nenoriu karaliene vadintis.

(A. Jakštas)

Juozas Mikuckis nerimsta, kam daug žadama, o nieko nepadaroma ir tik laukiama pagalbos iš svetur:

Sustauki, Geležinis Vilke!
Daug kartų mes tave praradę,
Tik pažadais ir dainomis apvilkę,
Pagalbos laukiam Londone ir Leningrade!

Ir štai ateina tas laikas, kada trys milijonai vieną maldą šaukia:

— O, Vilniau! mes subrendome. Še rankos, širdys! . . .
O, Vilniau! vėliai mūsų — Tu, o mes vėl — Tavo.
Sugrįši. — Jau sugrįš Jis — kažkas sako —
Ne veltui lūpos meldėsi, širdis sapnavo.

(Bern. Brazdžionis)

Kazys Inčiūra išgirsta pranašingą balsą:

Jojau ir jojau . . . Štai balsą aiškiausį,
Giedantį balsą nakty išgirstu:
„Sostinėn savo linksmi nukeliausit
Žydint alyvoms — šventuoju metu".

Dabar jau iš tiesų į sostinę keliaujam. Išpranašauta. Nors ir nežydi alyvos, ir metas ne toks jau šventas (pasauly liejasi kraujas), bet į Vilnių žengiam su džiaugsmu.

Poetų pranašautas kerštas neįvyko. Vakar dainavom kartu su K. Binkiu:

Paliai Vilijos krantus
Dunda šūviai, skamba plienas,
Pasilikit, sesės, vienos.
Raitelių neilgos dienos —
Rinkit sau kitus.

Šiandien su St. Santvaru galime taip dainuoti:

Aušros auksinė jūra
Užliejo sutemas ir dangų . . .
Pragydo klony ir kalne varpai —
Sūnų neverkia Motina po langu . . .
Pirmyn, pirmyn, kariai, —
Pirmyn, artojai ir padangių vyturiai!

Iš Ant. Miškinio miestų ketveriukės gražiausia ateitis dabar lemta pirmajam:

Reiks dirbtų, gyventų, statytųs ir kurtų,
Tą miestą prikėlus iš sapno niūraus.
Sunešim visi po dalelę — ir turtas, —
Mūsų broliai ir seserys kraitį sukraus!

BRONIUS KRIVICKAS

AŠ TURIU GARANTUOT SAVO ATEITĮ

— Žinotumėt, ponas Jasy, koks puikus ūkis! Gražus ūkelis! Žemė labai gera. Ant upės kranto. O lankos kokios! Kviečiai kaip auksas. Suvirtę, susisukę iš trąšumo, — taip šnekėjo vienos užsienio mašinų firmos agentas Balsius jaunam teisininkui Jasiui, kai jie abu sėdėjo už stalo, apkrauto šaltais užkandžiais ir svaigaus gėrimo bonkomis.

Jasys atostogavo viename apskrities miestelyje pas savo tėvus. Jo tėvai palaikė artimus santykius su Balsiu. Ta aplinkybe pasinaudodamas Balsius prašėsi, kad Jasys sutiktų kartu su juo nuvažiuoti į kaimą, kuriame jis ketino pirkti ūkį, ir surašytų laikiną pirkimo sutartį. Dabar prieš išvažiuojant į aną ūkį, Balsius suruošė kuklias vaišes.

— Ponas Jasy, tamsta būk drąsus. Nesivaržyk! Valgyk! O dabar išgerkime. Ot, taip! Tamsta atleisk — baisiai kuklus mano stalas. Ką darysi — taip sakant, viskas viengungiška, — teisinosi Balsius, pertraukdamas savo begalines šnekas apie naujojo ūkio puikumą.

— Žinoma, kai turėsite ūkį, teks, tur būt, baigti savo viengungiškas dienas, — pagaliau įterpė tyliu ir švelniu balsu Jasys tik todėl, kad ir jis ką nors pasakytų. Jasys buvo šviesiaplaukis, švelnių veido bruožų, žemo ūgio, menkutės figūros, be to, iš prigimties labai tylaus būdo. Bet šnekėti jam dabar ir nebuvo reikalo. Balsius džiaugėsi, radęs tylų ir kantrų klausytoją, ir atkalbėjo už save ir jį.

— O taip. Teisingai tamsta šneki. Prisipažinsiu — ir aš taip pat galvojau. Anksčiau ką gi . . . Juk reikia turėti pagrindą. Žmona vėliau . . . Pirmiausia aš turiu garantuoti savo ateitį. Tada . . . — atpyškino vienu atsikvėpimu Balsius, — matai tamsta, čia tik mano gyvenimo pradžia. O aš manau, cha-cha, dar daug pasiekti! Dar pažiūrėsim, kaip čia viskas klosis. Matysim . . . — ir jis juokėsi, plačiai išsišiepęs, rodydamas dvi eiles savo baltų, sveikų dantų, o jo pilkos ir mažos akys žybčiojo tamsiame saulės įdegtame veide.

Jie sėdėjo vienas vienoj stalo pusėj, kitas — kitoj. Tačiau Balsius šnekos antplūdžio pagautas, lenkėsi per stalą artyn į Jasį. Rodės, kad savo priekin palinkusia figūra, įtemptais nuo gyvo šnekėjimo veido bruožais ir nenuilstamai mosikuojamom rankom jis buvo pasiryžęs pritraukt mažą Jasio figūrą artyn į save ir azartiškai rėkt, rėkt jam viską tiesiog į veidą. Jasys instinktyviai lenkėsi atgal ir stebėjo savo šeimininką. Galinga, atletiška Balsiaus figūra,

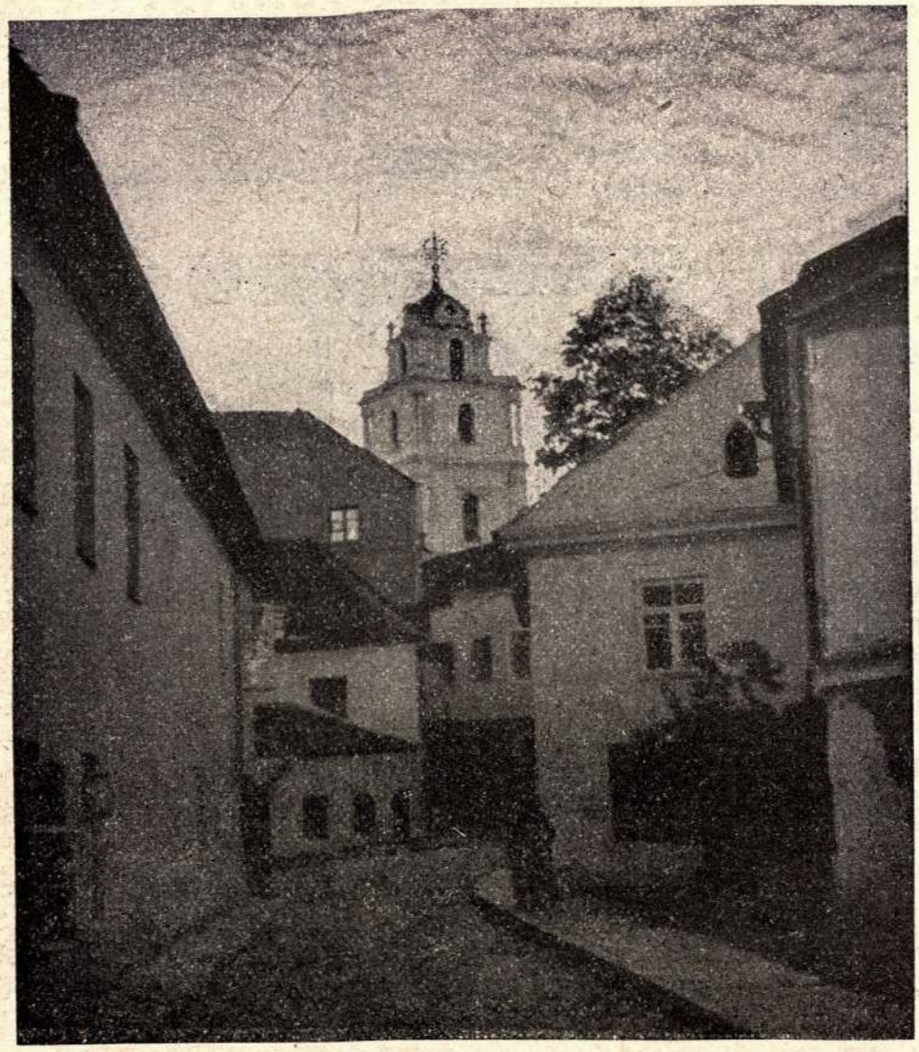

Literatų skersgatvis Vilniuj
P. Babicko nuotr.

aštrūs veido bruožai, griežti ir staigūs judesiai, stipriai kirčiuojami ir smarkiai pabrėžiami žodžiai — visa tatai buvo kupina trykštančios energijos ir kalbėjo apie didžiulius neišeikvotos jėgos išteklius. „Iš tikrųjų, toks žmogus gali labai daug pasiekti", patylom galvojo sau Jasys.

Vienu metu Balsius nutilo ir truputį susimąstė. Paskui vėl prašneko ir iš karto kalbėjo tyliau ir lėčiau:

— Tamsta nemanyk, ponas Jasy, kad visa tai, ką aš dabar turiu, lengvai pasiekiau. Ne... Tiek vargo... Bet aš niekada nenusiminiau. Galėčiau tamstai daug ką papasakoti. Gal vėliau kada nors. Dabar ir laiko nebėr...

— Bet praeitis nesvarbu, — vis gyviau kalbėjo Balsius, — svarbu, kas yra ir kas bus. Svarbu tai, kad aš šiandien turiu sumą pinigų ir tuojau turėsiu savo ūkį. Išsiėmiau veik visas savo santaupas iš banko. Nauji banknotai. Šlama kaip šilkas. Tik šimtinės ir tūkstantinės. — Jis ištraukė staigiu mostu iš kišenės piniginę ir laikė ją ant delno lyg sverdamas, — matai tamsta, kokioj mažoj piniginėj telpa visas didelis gražus ūkis. Penkiasdešimt tūkstančių. Popiergaliai. O laikai dabar neramūs. Ką gali žinot — užeitų ka-

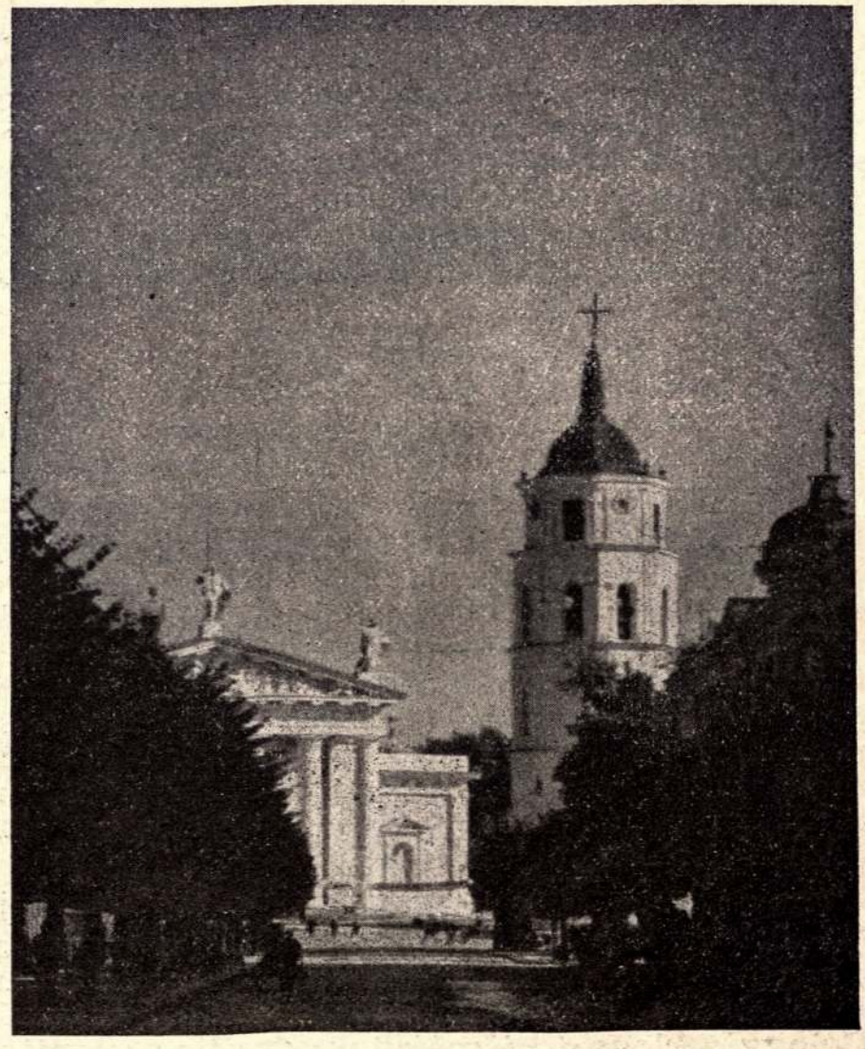

Vilniaus katedra bazilika

P. Babicko nuotr.

ras, ir nebėra. O čia juk viskas, ką aš per savo gyvenimą uždirbau. Taigi, nesnaudžiu: skubinuos juos išmainyt į ką nors pastovaus. Matai tamsta, o žemė tai amžinas dalykas. Pinigas gali prapult, namus — karas — gali sugriaut, sudegint, o žemės niekas nesunaikins — ji amžina. Šiais laikais turi ūkį — tavo ateitis garantuota.

Už lango saulė pradėjo linkt vakarop. Jos spinduliai įtryško pro stiklą ir plykstelėjo rausvom šviesom ir žaidžiančiais atspindžiais nepabaigtose gerti bonkose. Abu vyrai nutarė, kad nebegalima ilgiau gaišt ir reikia skubintis važiuot.

— Tai tamsta, Jasy, ketini važiuot savo dviračiu, — kalbėjo Balsius, — gaila, mano motociklas vienavietis. Tai važiuotumėm abu. Dabar priseis pavargt tamstai.

— Ale nieko, — gynėsi antrasis, — kiek čia to kelio. Būsim ten bežiūrint.

Jie išėjo laukan. Jasio dviratis stovėjo atremtas į namo sieną. Balsius išvežė iš pašiūrės savo motociklą. Tada jie išsistūmė iš kiemo į gatvę, kurios biaurus ir duobėtas grindinys už kokio šimto metrų baigėsi, virsdamas lygiu ir plačiu laukų vieškeliu.

Balsius paleido savo mašiną. Motociklas tankiai šaudydamas, pasišokėdamas nėrė į priekį. Jį lydėjo nykstantis, išsisklaidantis dulkių kaspinas. Jasys spaudė dviračio pėdalius, bet turėjo atsilikt. Motociklas tolo. Tačiau dar aiškiai matėsi, kaip tamsiai dažytos jo dalys atplieskia saulės spindulius, kaip žvilga Balsiaus juodas šalmas ir odinis švarkas ir kaip sukelto vėjo plėšiami plevėsuoja ir plakasi jo skvernai. Atrodė, kad žmogus ir mašina susilieję į vieną galingą sparnuotą būtybę, pasiryžusią siaubingu greičiu aplėkt visą pasaulį.

Jasiui truputį svaigo galva. Buvo per daug išgerta. Jis juto, kad jo judesiai yra pasidarę gerokai netikslūs. Prisisaugodamas važiavo viduriu kelio. Spaudė pėdalus. Švilpė pro ausis vėsus gaivinantis vėjas, o po gumoms gurgždėjo ir dejavo kelio žvirgždas.

Kelias Jasiui buvo pažįstamas. Žinojo jis ir ūkį, kurį Balsius ketino pirkti. Jau iš tolo pamatė šviečiant jo raudonus stogus. Jis prisiminė, kad reikia dar apie kilometrą pavažiuoti iki staigaus vieškelio pasisukimo. O tenai jau turėjo prasidėt ano ūkio laukai. Jis vaizdavosi, kad nuvažiavęs ras Balsių tenai. Vaišingi ūkininkai bus apkrovę stalą užkandžiais ir pastatę didžiulį pilvotą ąsotį alaus.

Tačiau prie ano staigaus vieškelio pasisukimo jis jau iš tolo pastebėjo kažką įtartino. Privažiavęs artyn, aiškiai pamatė antrame griovio krašte gulint motociklą. Buvo numuštas vairas ir priekinis ratas atlaužtas į šalį. O griovyje kniūbščias gulėjo žmogus odiniu švarku ir juodu šalmu.

— Susižeidęs, — pagalvojo Jasys, skubiai stabdydamas dviratį.

Įlipęs į griovį, paėmė gulintį už pažastų ir vilko aukštyn, norėdamas paguldyt ant kelio krašto. Balsiaus galva bejėgiškai atlūžo atgal, visas kūnas buvo sudribęs ir sunkus, be gyvybės ženklų. Griovyje riogsojo išmėtytos smailios granito atbrailos, nes čia ruošėsi tiesti plentą, ir šalia kelio buvo skaldyti akmens. Jasys paėmė ranką patikrint pulsą. Ranka buvo šąlanti. Tada jis nutraukė odinį Balsiaus šalmą, kuris buvo perplėštas ir iš viršaus kruvinas. Šalmo vidus pilnas kraujo, ir juodi plaukai suteršti. Jasys atsistojo ir stovėjo minutėlę, nesusivokdamas, kas daryti. Buvo didi pavakario rimtis. Kažkur begalinės lygumos pakrašty ant mėlynų miško viršūnių ilsėjosi pasirėmus saulė. O čia ant kelio gulėjo nurimęs, pusiau primerktomis akimis žmogus. Atletiškas, galingas liemuo buvo išsitempęs ir ramus, o atgal atmesta galva rodėsi grakšti ir daili. Tamsiai rudame veide žaidė saulės spindulių atspindžiai. O veidas buvo toks ramus, ramus. Kaip atletas iš tamsaus ir negyvo žalvario.

Jasiui atėjo viena mintis. Nejau niekas anksčiau nepastebėjo čia gulinčio žmogaus? Galėjo kas nors keliaut pro šalį, apiplėšt mirusį žmogų ir nueit tolyn. Jis matė, į kurią kišenę Balsius buvo įdėjęs savo piniginę. Įkišo ranką patikrinti. Ištraukė piniginę laukan. Ji buvo išsipūtusi nuo popierinių banknotų. Jasys laikė ją rankoj ir tuo metu netyčia prisiminė Balsiaus žodžius: „Juk čia yra viskas, ką aš per savo gyvenimą uždirbau“.

ALFAS LAPĖ

Religija ir Meilė

Skiriu Šiaulių Mokytojų Seminarijos ketvirtiesiems kursams.

Jörgensono pasakėčios voras, tas gyvenamųjų namų dažnas svečias, kažkodėl man menasi dabar. Tiesiog aš jį myliu, kaip ir ta mergaitė, kuri tą mažutį vabalėlį nešioja prie jaunos krūtinės. Myliu Jörgenseno vorą, tą įkūnytą inžinierių, kurs ir bedugnėje nutiesia žavėtinus tinklus:

„Tinklas buvo pabaigtas. Blankioje saulės šviesoje, jis žibėjo, lyg kokia brangiais akmenimis išsiuvinėta uždanga, blizgėjo rasos lašeliai, kaip jūros paviršius patekėjus mėnuliui".

Bet tas didysis specialistas vieną niūrią dieną pamiršo vieno siūlo prasmę: iš kur ir kam tas siūlas, einąs viršun; nes jo galo nematyti?... Ir juo ilgiau jis stengėsi išrišti šią mįslę, juo jis darėsi piktesnis. Ir supykęs voras pakando šį siūlą. Staiga visas tinklas krito žemėn, ir atėjęs voras, rado jį gulintį ant krūmo, visą sudraskytą ir supainiotą.

Voras liko be duonos ir be pastogės. Užteko vieno akimirksnio sunaikinti šitam puikiam darbui, nes *voras nesuprato aukštyn einančio siūlo prasmės.*

Ir žmogus, lyg tas voras, ir jo gyvenimas, lyg tas voratinklis, palaikomas daugel, daugel įvairiausių siūlelių, kurių pats svarbiausias, esmingiausias, reikšmingiausias siūlas, einąs viršun — *religija.* Mūsų vaikystėje ar ankstyboje jaunatvėje visi šitie siūlai, visi ryšiai su tėvais, broliais, draugais, su pačiu Dievu buvo aiškūs, suprantami, malonūs. Bet jaunystė atūžė mūsų buitysna su vėjais, su audromis. Vėsulai siautė, buvo naktys tamsios ir ūkanotos, naktys abejojimo, nusivylimo nevilties naktys! Ir tose valandose nevienas jaunas žmogus nebesupranta pačio svarbiausio siūlo, ryšio su dangum, su Dievu: Kam jis reikalingas? Aš galiu ir be jo apsieiti! Jis atima man laisvę, uždeda pareigą ir pan.

O nieko nėra malonesnio, džiugesnio bei prasmingesnio, kaip religija, kaip Kristaus atneštoji žemėn religija. *Katalikybė yra džiaugsmo, šviesos, jaunatvės religija. Ji, kaip pavasario saulė neša gyvybę, šilumą, gyvenimą. Ji kaip vestuvės pripildo laime, viltim, lūkesčiais ir meile.*

Ir kas gali pamiršti Emilio Friedlerio, tos Europos sąžinės, gražų palyginimą, kuriame moderniškų vaizdu iškelia skirtumą tarp Kristaus religijos ir Senojo Testamento: Senojo Testamento žmogaus gyvenimas buvo panašus į šių dienų požemy gyvenančio žmogaus gyvenimą. Vienas langas ir tas pats murzinas. Be saulės, šviesos,

šilumos. Niekada neprivalgęs, niekada švariai, gražiai neapsirėdęs. Toks žmogus tačiau jaučia ir žino, kad viršuje, vienu aukštu aukščiau, gyvena namų savininkas, kuriam nė saulės, nė šilumos, nė turto netrūksta, kurs naudojasi daugeliu malonumų, be vargo, be kančios, be rūpesčių. Požemio žmogus bijosi savininko, bet jo nemyli. Tai baimės, o ne meilės žmogus. *Prieš Kristų visa žmonija gyveno baimėje, nusiminime, nevilty'...*

Bet štai ateina Kristus. Ne svarstyklėmis, bet savo kruvina meile pakelia žmoniją iš požemių į pirmąjį aukštą, kame saulės, šviesos ir šilumos taip gausu, taip apstu. Pirmajame aukšte jis pasijunta esąs Dangiškojo Tėvo sūnus, duktė. *Ne baimė, bet meilė suriša žmogų su Dievu.* Dievas nebeliko jam tik Teisingas Teisėjas, bet ir Mieliausias, Geriausias Tėvas. Jo įsakymai ne kokia nepakeliama našta, bet laimingumo laidas, amžinatvės tikroji garantija. Ir *žmogaus gyvenimas pasidarė prasmingas, žavus ir geras, nes Senojo Testamento baimė turėjo užleisti vietą Naujojo Testamento meilės dvasiai.*

Meilė!... — Nėra gražesnio žodžio, šventesnio jausmo, kaip meilė! „Jokia gėlė ir jokia paukščių giesmė nėra tokia graži, kaip mylinti širdis, kurioje žydi visos dangaus gėlės ir visas choras dainuoja galingas ir linksmas dainas".

„Meilė yra stipriausias dalykas, kurį Dievas yra sukūręs. Jai nėra nei aukšto kalno, nei staigios bedugnės, nei ilgo kelio, nei nepakeliamo skausmo, nei karštos saulės, nei tamsios nakties" (Emil. Fiedler).

„Meilė yra kantri, maloninga, — kaip sako šv. Povilas. — Meilė nepavydi, nesielgia sauvalingai, nesipučia. Ji yra nesididžiuojanti, neieško savo naudos, nesusierzina, neįtaria piktume, nesidžiaugia neteisybe, o džiaugiasi tiesa; visa nukenčia, visa tiki, visako viliasi, visa pakelia" (1 Kor. 13, 4—7).

Meilė stipresnė už pačią mirtį; ji nebijo nei žmogžudžio kirvio, nei laužo.

Meilė yra amžinas pavasaris, amžina jaunystė, amžina šventė, linksmos vestuvės. *Tik meilė priduoda gyvenimui vertės, šilumos, džiaugsmo, šventumo!*

Kristaus asmenyje meilė pražydo raudona rože. Meilė mus leido į pasaulį. Iš meilės Dievas nužengė žemėn ir įsikūnijo žmoguje ir gyveno tarpe mūsų. Meilė nuvedė Kristų į Golgotos kalną, ant Kryžiaus tarp dviejų latrų, kad žmogaus gyvenimas būtų gražesnis, kad jis būtų laimingesnis.

Todėl suprantama, kodėl šv. Jonas nežinojo geresnio pavadinimo Dievui, kaip kad *„Dievas yra Meilė"*; kodėl pats Kristus pasakė: „Iš to pažins jus, kad esate mano mokiniai, jei jūs *mylėsite* viens kitą, kaip aš įsakau".

Taigi, *meilė yra tikroji krikščionies žymė, meilė yra tikroji religijos dvasia. Be meilės religija yra negyva, tai žmogus be sielos, tai pavasaris be saulės, tai paukštis be sparnų, tai Nemuno šalis be dainos, be garso, be muzikos.*

Su liūdesiu ir skausmu, net širdgėla tenka pastebėti, kad daugelis krikščionių, katalikų, net iš moksleivijos tarpo žiūri į religiją baimės, pareigos, prievartos akimis. Pažvelkime į jaunų žmonių

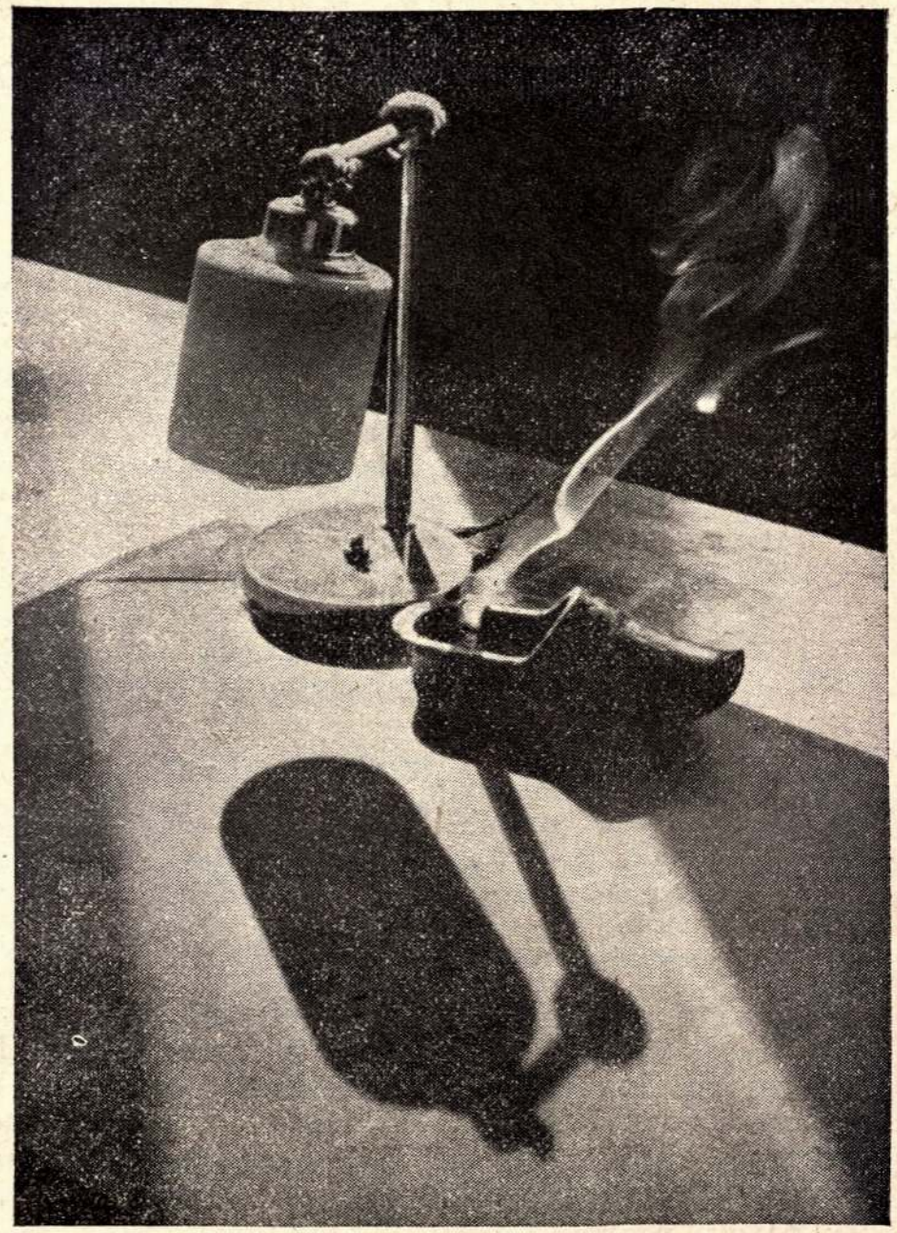

Saulės šviesoj
Augustino nuotr. „N. Romuva“

širdis ir gyvenimą ir neabejotinai matysime, kad religija juose nesužydo džiaugsmu, laime ir meile. Jie vis dar tiki; jaučia, mano, kad religija yra tam, kad žmogų varžytų, atimtų laisvę, pavergtų. Tai nesusipratimas, nežinojimas ar bloga valia! Tai Senojo Įstatymo dvasia, tai vergijos liekana mumyse! Mes ilgus amžius vergavę valstybiniai ar kultūriniai kitiems netekome entuzijazmo, džiaugsmo, giedros. Melancholijos šydu apsitraukė mūsų veidai ir mūsų siela pravirko liūdnomis liaudies dainomis. Nevilties valandomis sukurtos mūsų maldos, mūsų giesmės, skamba vasaros nakties giliu susimąstymu, liūdna pasaka.

Ir laisvę atgavę, mes nemokėjome sielos gelmėse leipti džiaugsmu, nes ilgi šimtmečiai paliko savo žymes ir ženklus. Religinis gyvenimas dar nesužydėjo mūsų žemėje meilės žiedais, mūsų sielos ir širdys dar nepajuto to tyro džiaugsmo, giedrios laimės artimame kontakte su Dievu — religijoje. Į išpažintį dar tebežiūrime, kaip

BALYS SEREVIČIUS

PRIE EŽERO

Prie ežero
Žaliavo nendrės, sviro gluosniai,
Prie ežero pabalę buvo jau rugiai,
Prisimenu — ten ašaras nuo veido šluosteis,
Kai kaimą ir mane palikti tu rengeis.

Kaip vienkiemį taip tolimą, o vienok taip mielą,
Kaip pasakų bakūžę pamiškėj,
Tenai jaučiu aš tavo, mylimoji, sielą
Ir vis girdžiu tą žodį, kur tuokart sakei.

Ateidavo daug vyrų — o gražūs buvo metai!
Ir mes dainom dalindavoms perpus —
O tu, naktie, į ežerą žvaigždes įmetus,
Ateik, ateik dar kartą aplankyti mus.

Pro ežerą
Praėjo vasara,
Viskas viskas praėjo taip gražiai,
Ir vis dėlto mačiau ant tavo veido ašaras,
Kai tu lauku į miestą vėl grįžai.

į prievartą, nesuprasdami, kad tai sielos skaidrinimas, asmenybės ugdymas. Dažna Komunija laikoma „davatkiškumu", pamirštama, kad tai meilės pokylis, kuriame Dievas ir mes susijungiame vienumon. Šventadienio Mišios — tai Kristaus meilės pakartojimas altoriuje, malda — tai mūsų sielos atsipalaidavimas nuo žemės, į erdves, į beribius tolius.

Mieli mano jaunieji Draugai! Mes esam džiaugsmo, laimės, šviesos nešėjai Gintaro žemei, Nemuno šaliai. Tegu mūsų širdys, kaip žiedai saulei, prasiveria religijai ir meilei! Mes stovim didžiosios šventyklos, vadinamos *Gyvenimo angoje*. Šventyklos grožis, pilnutinis džiaugsmas ir pasigėrėjimas gema, bujoja, svaigina tik peržengusius slenkstį, tik visa siela pasinėrusius visumoje. Mūsų širdys, protas ir valia, visa siela, visa buitis, visas mūsų gyvenimas tegu įsilieja Amžino Pavasario himnan, himnan, kurs apdainuoja religiją ir meilę . . .

— — — — — — — — — — — — —

Ir matau visus besikeliančius Gyvenimo Dainai, Religijai ir Meilei.

HENRIKAS NAGYS

MANIEJI

Jie renkasi aplink mane,
Kaip paukščiai: tylūs ir silpni,
Sunkias galvas su didelėm akim
Nuleidę žemėn.

Jų taip mažai, ir dar tokie sunykę!...
Susmunka ir neramūs glaudžiasi
Prie mano drebančių pečių...
Žiūriu į juodą dangų: klykia
Ir blaškosi audroj paklydę paukščiai...
Kaip jie. Paklydę tarp žmonių.

Manoji glostanti ranka suvirpa,
Kai slenka per sulinkusius pečius,
Per kaulėtas rankas ir per ilgus
Ir permatomus pirštus:

Tai aš juos atvedžiau į čia, į tyrus,
Toli nuo juoko, nuo žmonių...
Ir, Viešpatie, kas bus, kas bus,
Jeigu suklydau!?..

HENRIKAS NAGYS

JIS

— — Mieste varpai nutilo — —
Liepsnojančiais kalnais
Ateina rūsčios minios,
Ateina Dievo teist.

Kurti kalba jau tvinsta,
Kaip verdanti vilnis...
Staiga — — — sunkieji vartai prasivėrė,
Ir viską matančiom akim
Jis pamažu ateina
Pasitikti savo budelių... O jie
Suklumpa bailūs, nusižeminę prieš Jo akis...

V. MAČERNIS

Ramybės Bankas

Į mūsų miestą atvyko nauji žmonės ir įsteigė naują įstaigą, pavadindami ją Ramybės Banku. Tuo metu neturėjau aš ypatingo jokio rūpesčio, todėl jau kitą rytą peržengiau mane sudominusio namo slenkstį. Į akis krito nuostabiai švelnus, patraukiantis tarnautojų mandagumas ir tvarka. Be to, kaip pirmasis klijentas, buvau maloniai sutiktas.

— Mūsų Bankas, — aiškino vienas tarnatuojų, — nėra toksai, kokių jums iki šiol teko matyti. Čia neišmokami pinigai, nors priimami. Pateikite mums savo turtą ir mes atsilyginsime jums Ramybe, — baigė jis.

— Bet kad aš nieko neturiu? — paklausiau.

— Nė penkių centų kišenėje?

— Nėra nė tų.

— Tai tada, — maloniai šypsodamas, tarė Banko valdytojas, — jūs priimamas mūsų tarpan. Nuo šios valandos jūs eikite į miesto aikštes ir skelbkite apie naujai atvykusį Banką. Kas nori ramybės ir geros, skaisčios sąžinės, teateinie nešinas savo turtu į mūsų namus. Tačiau negalima atiduoti turto dalį ir pelnyti visišką Ramybę. Reikia visa atiduoti tai, kas žemiška, dėl jos ir nieko nepalikti savo susigraužimui. —

Aš dar norėjau kažin ko paklausti, bet nebeišdrįsau ir pamažėl atatupstas išėjau miesto gatvėn. Nusėlinau susirūpinęs miesto aikštėn ir pasidrąsinęs užkalbinau keletą keleivių. Vienas praeivis nusišypsojo ir užkalbintas parodė pirštu kakton. Šitas gestas, visiems gerai pažįstamas, nebuvo ir man nesuprantamas. Bet ką daryti, pareigose gražu ištverti iki galo.

Iš kito gatvės kampo pasišokėdamas atskriejo į mane berniokas, rankoje žvangindamas sidabrinius pinigėlius. Aš jį sustabdžiau ir pasiūliau atiduot juos Ramybės Bankui.

— Ką, ar tau galvoj negerai. Man nereikia tavo ramybės. Palaikyk ją, kai aš lazda pasiremdamas ateisiu, — ir nudūmė gatve.

Daugel praėjo žmonių: vieni jų susirūpinę, susitraukę ir slegiami, bet šitie dar labiau bijojo Ramybės, kiti nešėsi sunkius ryšulius ir paklausti grasino už trukdymą antausius apskaldyti, o daugelis visai nieko neatsakė. Ėjo senos moterys ir kalbinamos kuo skubiau traukėsi šalin; skriejo pro šalį jaunos mergaitės, dalino žvilgsnius, bet niekas nenorėjo Ramybės pelnyti. Aš buvau apviltas: niekas nelaukė Ramybės, neišsižadėjo pinigo ir savo rūpesčio. Ir visa šitoji žmonių upė atrodė lyg verpetas, kuris niekad nerimsta,

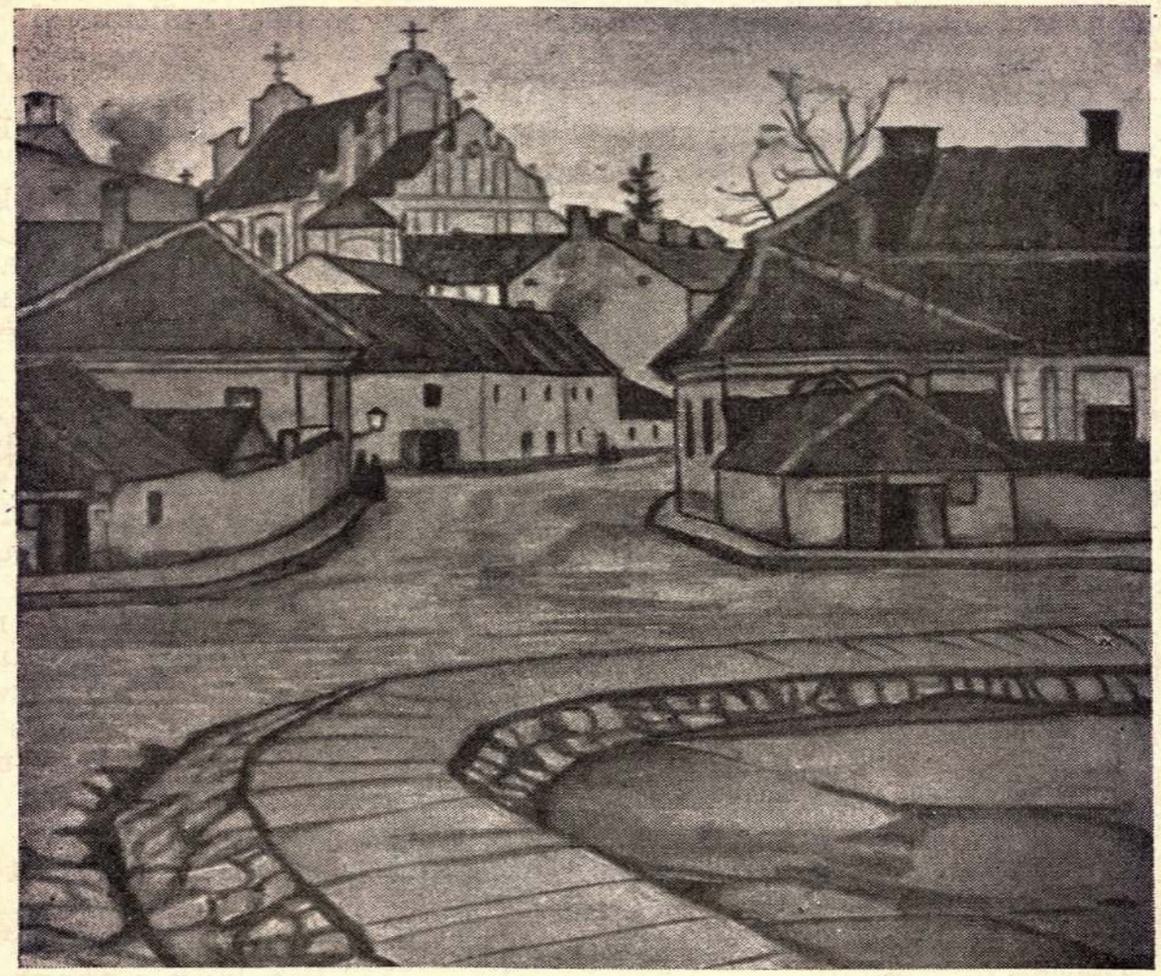

Tilto gatvė Vilniuje J. Dobužinskis

niekad nenutyla. Iš toli ateidavo nauji žmonės ir naujos gajos kartos, bet šitame baisiame rate jų veidai blyško ir smulkėjo. Neretai galėjai pamatyt praeivių akyse paskutinės pagalbos šauksmo žiburėlį, tačiau jų liežuviai juokingai tylėjo. Visi vengė netekti šito baisaus pinigo, stovinčio aikštės vidury ir stumiančio žmones į mirtį, neapykantą, į nesutikimą, kerštą ir panieką. Tačiau jo ratas negailestingai sukosi, ir niekas nemėgino iš jo išsivaduoti. Retkarčiais minios tarpe matėsi pranašų, siūlančių savo pagalbą. Tačiau daugelis jų buvo netikri pranašai ir dar labiau palenkdavo žmones pinigo valdžiai. Todėl ir nenuostabu, kad žmonėse išaugo didelis nepasitikėjimas mokytojais ir pranašais, o tai pasunkino mano paskirtį ir jos vykdymą.

Du trečdaliai dienos nuėjo amžinybėn, o į Ramybės Banką niekas neatėjo. Be tikslo žvalgiausi aikštėje ir jau rengiausi ją palikti, tik staiga tolimiausios gatvės pačiame gale pasirodė padorus pilietis ir artėjo manęs link. Jis ėjo, švilpaudamas ir kažin ką pats su savimi kalbėdamas. Man jis pasirodė patogus pakalbėti, ir aš tariau:

— Sveikas, gerasis žmogau! Leiskite man su jumis pasikalbėti.

Nepažįstamasis truputį krūptelėjo, bet vėliau reikiamai susitvardė ir net maloniai nusišypsojo.

— O kas per reikalas? — užklausė jis.

— Reikalo ypatingo nėra, tačiau aš norėjau... lyg ir šiaip sau pasikalbėti.

— Ah, vadinasi, jūs norite pasikalbėti, kitaip sakant, šiaip sau pasikalbėti. Tam tikrais momentais ir aš norėčiau su bet kuo šiaip sau pasikalbėti, ir veik pasakysiu, jūs atspėjote, jūs nuostabiai atspėjote. Aš noriu, net nuoširdžiai noriu, va, kad ir su jumis, pasikalbėti. Matote, yra ypatingų momentų, kada mes norime kalbėti, ir pirmas sutiktasis gali būti pokalbio dalyvis. —

Šitaip nusiteikę, mes pasiekėme miesto parką ir nuošaliau susėdome pokalbiui. Prieš mūsų akis žėravo vakaro dangus ir tolumoj slėpėsi kalnai, o patį parką supo šilta nuošalės vienuma.

— Vadinasi, jūs sakote, — tęsė įpusėtą pokalbį sutiktasis, — kad žmogus nevengia pinigo ir praranda savo Ramybę. Tačiau yra neaišku, kur galima pelnyti Ramybę, atstojančią pinigą.

— Na, tai čia visai lengvas klausimas, — tariau. — Į mūsų miestą atvyko nauji žmonės ir įsteigė Ramybės Banką. Atiduokite ten, ką turite žemiško, ir jūs turėsite visišką Ramybę. Tad jūsų gyvenimas taps kuriančiu, ne ardančiu. Šiame gyvenime žmonės daugiausia rūpinasi vien tik tuo, kas reikalinga pasiekti mirčiai, toliau jie nežvelgia. Tačiau mirčiai pasiekt užtenka primityviausių priemonių, o po jos einančiam gyvenimui reikia pačių didžiausių žmogaus valios ir dvasios pastangų. Todėl eikit ir palikit Ramybės Banke tai, kas lydės jus tik iki mirties.

— Vadinas, jūs man tai liepiate daryti. Išeitų, kad aš turėčiau eiti... ten ir palikti..., atiduoti viską. Na, bet kaip į mane tada žiūrės žmonės. Juk artimieji pažino mane ir vadino pasiturinčiu žmogum. Ar jūs suprantat, ką tai reiškia: „pasiturinčiu žmogum". O be to, juk štai, aš ketinau jiems suteikti staigmeną..., pasistatyti namus, kokių čia mieste nerastum. Ir ta mintis taip mane pavergė, taip supančiojo, net dusina, o todėl, kad ji per eilę metų kultyvuota ir stiprinta mano sieloj išaugo didžiu medžiu; šaknys sielą jau apipynė ir širdy išsikerojo. Rausi medį, širdį išplėši.

— Bet, žmogau, medį reikia išrauti, nes jis užstoja jums saulės šviesą. Jūs paunksmy gyvenate ir išblyškęs vaikščiojat. Pro tirštą tamsių lapų vainiką jūs nematot kalnų, dangaus ir laisvės. Neretai į jūsų medį atlekia nevalyvūs paukščiai ir susikrauna nešvarius lizdus. Paukštį Turto Meilė paseka kitos paukštės: kumpasnapis Sukčiavimas, kreivaakė Klasta ir landžioji Vagystė. O iškrapštyti juos sunku, jei juos išvytum, nešvarūs lizdai paliktų, jei lizdus išgriautum, ant širdies nuosėdos pultų. Tada jau nėra laiko pasižiūrėti brandžių vasaros naktų ir mėlyno dangaus, tada jau neišvysti kalnų ir neišgirsti piemens ragelio, vedančio kalnais jaunųjų porą.

— Nemaniau, kad šitie dalykai būtų žmogui reikalingi; vadinas, ir be tokių smulkmenų žmogus negyvena pilnu gyvenimu, — susigalvojęs tarė nepažįstamasis.

— Negyvena, nes tai ne smulkmenos, o tikrojo gyvenimo tikrieji pagalbininkai, — atsakiau aš, ir nutilome. Nutilom ir įsiklau-

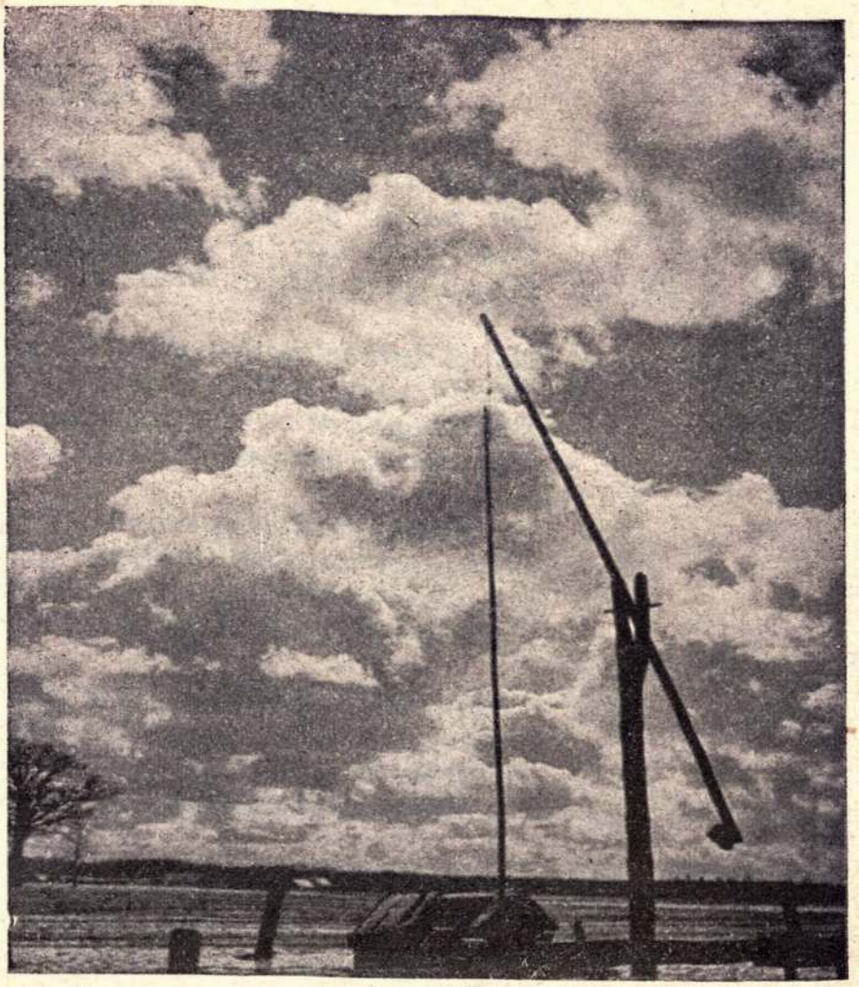

Rudens dangus
„N. Romuva“

sėme. Iš kažkur artėjo žingsniai, pilni sunkumo ir nerimties. Jie darėsi vis aiškesni, ir mes atsigrįžome. Prieš mus stovėjo Pinigas ir už jo gausybė palydovų. Tada Jis pasisuko į savo pagalbininkus ir tarė: „Pastatykite namus, kokių šiame mieste nerastum“.

Prieš mus neįtikėtinu greitumu iškilo sienos, ir sužiuro naujai įdėti langai. Pro juos tryško putli šviesa ir lepus svaigulys. Viduje vaikščiojo žmonės ir linksmai tarp savęs kalbėjosi. Dažnai šmėkščiojo moterys, ir žvilgėjo jų nuogi pečiai, bėginėjo maži vaikai ir kėlė triukšmą. Pinigas pasisuko į mus ir tarė mano nepažįstamajam:

— Įeik į namus, ir jie bus tavo, o visi, kurie čia vaikščioja, tavęs klausys.

Nepažįstamasis pasikėlė ir pradingo duryse.

Tą vakarą aš grįžau gatvėmis, žiūrėjau mėlyno dangaus, jaučiau brandžias gegužio naktis ir girdėjau piemens ragelį, laimingai vedantį kalnais jaunųjų porą, tačiau į Ramybės Banką niekas neatėjo.

VYTAUTAS ČĖSNA

KAPUOSE

Ak, Tau pabodo čia, motule,
Tu mano sengalvėle! . . .
Čia Tavo kaulai žemėj dūli,
Kape geltono smėlio . . .

Netyčiom užsuka čia tūlas
Žvaigždėtą naktį vėlią.
Bet nepaguos Tavęs, motule,
Tu mano sengalvėle.

Berželiai vėl ims varvint sulą,
Išplauks rugeliai vėliak — — —
Ne Tau pavasaris, motule,
Tu mano sengalvėle.

Tegul tad kaulai tyliai dūli
Kape geltono smėlio.
Miegok ramiai, miela motule,
Tu mano sengalvėle!

STASYS ŠNEIDERIS-DIEMEDIS

IŠKELIAVIMAS

Išeit ir nebegrįžt jau niekad šičia,
Nei saulės laidėje, nei patekėjime . . .
Akla naktis be mirgančių žvaigždyčių —
Nieks nepajus, kad mes išėjome.

Tu nebijok — visi juk žmonės kartą eina . . .
Duokš ranką, pasukam nauju keliu — —
Užmiršk tą meilę įskeliančią dainą
Ir burtus ežerų tylių . . .

Už debesų štai žvilga rūmai, bokštai,
Tenai aš laimę mudviem pramatau, —
Galiūnas aš! Sakyk širdis ko trokšta? . . .
Galiu pasaulius dovanoti tau! . . .

Sakau, kad nebegrįžt jau niekad šičia,
Nei saulės laidoje, nei patekėjime . . .
Akla naktis be mirgančių žvaigždyčių —
Nieks nepajus, kad mes išėjome . . .

PAULIUS JURKUS

SVETUR

Taip norėtum eiti ir kažkur paklysti,
Pats save klaidinti girių gelmėse,
Juk žinai, kad niekas nepaguos jaunystės,
Į namus sugrįžti nepašauks tavęs.

Prieini prie durų — durys uždarytos,
Lange vysta gėlės, ir naktis tamsi.
Vėliai kaip klajūnas, iš namų išvytas,
Tu sunkiai keliauji klupdamas kely.

Ir eini, siūbuoji, kaip palauztos dilgės,
Kažikur keliauji neramia širdim.
O kur žiūri akys, ko beprasmiai ilgis,
Kas keliaus šį kelią nykų su tavim?

Tegu gluosnių šakos tavo veidą plaka,
Tegu girios gaudžia vėlinių varpais.
Kur sustot, o kur keliaut vienam be tako,
Kur svetur numirti, kur maldas užbaigt?

ALB. ŠIURNA

SUGRĮŽIMAS

Tai grįžti vėl tylus ir pailsęs? —
Sutema tykiai slenka. Tamsu.
Akmenėliai upelyje ilsis,
O tu grįžti per lauką taku . . .

Jau naktis, jau vėlu, lapai krenta,
Jau išblėso ugnis židiny . . .
Nuogas beržas linguoja ant kranto: —
Per vėlai, per vėlai pareini — — —

Bet dar grįžk, dar sugrįžk čia po uosiais
Parymoti tyliai kaip kadais . . . —
Gal daina dar klajos sutemose,
Gal ir laimė per lauką ateis . . . — —

THOMAS CARLYLE

APIE DARBĄ

FRAGMENTAI

Atsimink, kad reikia gyvent! Taip, atsimink tu tai. Nors tu būtum ir pats vargingiausias šios žemės gyventojas, vis dėlto tavo gyvenimas nėra koks nors tuščias sapnas, bet tikras dalykas, kilni realybė. Jis yra tavoji nuosavybė, tavo turtas, tavo viskas, ką tu turi ir su kuo tau reiks stot prieš amžinybę.

Aukšta, šviesi ir beveik bauginanti yra toji mintis, kad įtaka kiekvieno, nors ir pačio menkiausio žmogaus, kartą jau turėjusi pradžią, tęsis per visus amžius ir niekuomet nebesibaigs! Kas įvyko, įvyko, nors tai ir būtų jau su bekrašte, amžinai gyvenančia ir veikiančia begalybe susilieję ir joje sutirpę, gerai, ar blogai, viešai, ar slaptai, vistiek tai jau tvers ir veiks per visus būsimuosius amžius.

Tau yra duotas bandymo laikas, ir kitą kart tu jo jau nebeturėsi. Amžinybė slinks praeitin, bet tu jau antrojo bandymo laiko niekuomet nebesusilauksi.

Todėl atsimink, kad laiko balsas tau šaukia: „Kelkis, pabusk, Adomo sūnau, laiko sūnau; rūpinkis, kad štai tas ir tas būtų sudvasinta, o ypač, kad tu pats pasidarytum dieviškesnis. Nemiegok, bet dirbk, nes tuoj ateis naktis, ir niekas tada jau nebegalės veikti". Kas turi ausis, kad klausytų, teklauso, jis gali tai ir šiandien išgirsti.

Kažkoks šventumas, nenykstantis kilnumas glūdi darbe. Nors ir kuomažiausiai tegalvotų žmogus apie savo aukštąjį pašaukimą, bet jei jis tik rimtai darbuojasi, tai vis dar ko nors gero galima iš jo tikėtis; tiktai viename neveiklume glūdi amžinas nusiminimas, prakeikimas. Nors pats žemiausias ir monotoniškiausias, darbas visuomet rišasi su gamta. Jau vien tiktai darbo troškimas veda kaskart vis arčiau ir arčiau prie gamtos įstatymų, kuriuose slypi pati tiesa.

Yra parašyta, kad begalinė reikšmė glūdi darbe: žmogus dirbdamas tobulėja. Dirbant išnyksta visos kenksmingos piktžolės, usnys ir svėrės, o jų vietoj atsiranda derlingi žaliuojanti laukai, žydinti kaimai, turtingi miestai, be to dar, kas užvis svarbiausia, — ir pats besidarbuojantis liaujasi buvęs kenksmingųjų dagilių bei visų kitų piktžolių laukas, nenaudingi ir nevaisingi tyrai. Tik pagalvok, kaip net ir patį žemiausį darbą bedirbant, visa žmogaus siela tuojau nuo to momento, kada jis imasi darbo, pasijunta perkelta į kaž-kokią malonią harmonijos būseną. Gašlumas, abejonės, nerimas, rūpesniai, baimė, pagaliau net nusiminimas — visos šios baisiosios šmėklos, it kokie pasiutę šunes, apstoja ir kankina dykaduonio sielą. Bet štai jis, narsiai pasiryžęs, drąsiai ima pildyti savo pareigas, ir visos pagundos, visi vaiduokliai išnyksta, nutyla, murmėdami slapstosi savo tamsiose landynėse. Žmogus darosi tikru žmo-

gumi. Šventas darbo karštis panėši į viską valančią ir visus nuodus naikinančią ugnį, kur net iš tirščiausių dūmų kyla ta šventoji liepsna!

Ar esi matęs puodžiaus skriestuvą, tą vieną iš garbingiausiųjų dalykų? Kaip tam skriestuvui sukantis, iš paprastos molio masės darosi gražus, apskritas dubuo. Ir štai įsivaizduok stropiausią puodžių, bet be to skriestuvo, kuris vien tik pirštais spaudydamas, lipdydamas molį, norėtų padaryti dubenį! Ir kas gi iš tokio darbo galėtų išeiti, jei ne koks vaikiškas žaisliukas, ar šiaip koks menkniekėlis. Toks pat puodžius yra ir likimas, kuris iš žmogaus sielos nieko gero negali padaryti, jei šis ramiai sau ilsėtųsi, nieko nesidarbuodamas, nejudėtų, nesisuktų. Iš tingaus, nejudančio, neveikiančio žmogaus net ir palankiausis likimas, panašiai, kaip ir tas puodžius be skriestuvo, negali nieko gero sukurti, iš tokio kūrinio visuomet tegali išeiti tik koks nors kerėpliškas niekutis. Galima jį paauksuoti, pagražinti, papuošti, bet galų gale jis vistiek pasiliks tas pat niekniekis. Jis nebus dubuo, bet tiktai beformis, kreivas menkniekėlis, pagražintas, papuoštas negarbės indas.

Palaimintas, kuris atrado savąjį darbą; jokios kitos didesnės palaimos jis negali sau betrokšti. Jis jį surado ir jį seks.

Darbas yra gyvenimas. Iš darbininko širdies gelmių kyla jam Dievo suteiktoji jėga, šventa, dieviška Visagalio jam įkvėptoji gyvenimo esencija. Kada rimtai imasi darbo, jis gilumoje savo širdies pabunda visokiam kilnumui, visokiam pažinimui, svarbiausia — savęs pažinimui. Pažinimas? Tvirtai laikykis to pažinimo, kurį besidarbuodamas, veikdamas, įgyji, nes jį pati gamta patvirtina, pridėdama savąjį „taip". Tikrumoje tu neturi ir negali įgyti kito tikro pažinimo, be to, kurį įgijai dirbdamas, nes visa kita yra tik žinijos hipotezė.

Ir, toliau, kaip gi gali įgyti tikrą pažiūrą į kantrybės, ištvermės, drąsos, ryžtumo vertę. Visas šias dorybes tu gali pažinti tiktai kovodamas su beformės gyvenimo tikrovės galybėmis.

Kiekvieno žmogaus darbas yra tartum plaukimas. Begalinis okeanas graso pražūtimi, ir jei jis jam drąsiai nepasipriešins, šis jį ir paskandins. Bet jis be paliovos ir išmintingai priešinasi, drąsiai su juo kovoja ir, žiūrėkit, kaip paklusnioji jūra jį neša ir, kaip savo nugalėtoją, veda prie tikslo. „Taip yra", sako Goethe: „su visais dalykais, kurių žmogus šiame pasauly imasi".

Esmėje kiekvienas darbas yra religija. Stebuklingas buvo senųjų vienuolių išsireiškimas: laborare est orare, dirbti reiškia melstis.

Senesnė už visas skelbtąsias evangelijas buvo ši nepaskelbtoji, nesuformuluotoji, bet būtiniausioji ir visais amžiais tveriančioji evangelija: dirbk ir rask tame savo palaimą. Žemės ir dangaus sūnau, žmogau, ar ne glūdi čia tavo širdies gelmėse jaudinančio metodo dvasia, jėga darbuotis, kuri dega, kaip ta vos berusenančioji ugnelė ir neduoda tau jokios ramybės tolei, kolei tu ją išvystysi ir ją palaimą nešančiu dalyku paversi. Kas nėra metodinga ir bergždžia, nederlinga, tu padarysi tai metodingu ir derlingu, tau paklusniu dalyku. Visur, kur tik tu randi netvarką, tenai yra tavasis mirtinas priešas. Griebk jį skubiai ir priversk, kad jis tavęs klausytų; sutvarkyk tai, padaryk iš chaotiško ką nors tau paklusnų, inteligen-

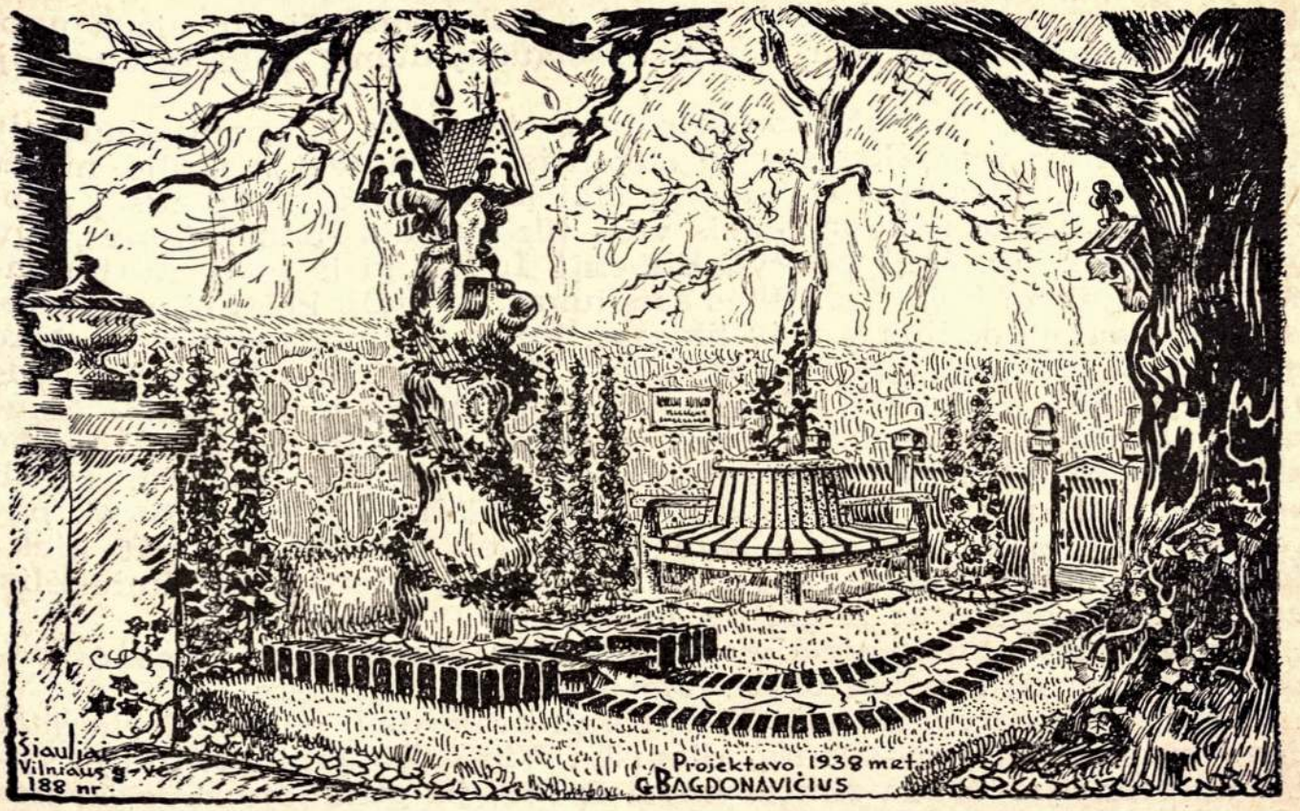

Šiaulių v. gimn. merg. gimn. religinio aukl. būrelio iniciatyva Krikščionybės Jubiliejui Lietuvoje paminėti 1939 m. savo gimnazijos kieme pastatė liaudies meno stiliaus koplytėlę (žiūr., „Apžvalgoj")

tišką, dievišką! Dagilius, kurie ant tavo kelio auga, išrauk, kad jų vietoje augtų naudinga ir maistinga gyvuliams žolė. Tu matai nenaudojamus šilkakrūmius; rink nuo jų baltąją vilną, verpk ir ausk, kad iš tų beverčių pūkų pasidarytų naudingas audeklas, kuris pridengtų nuogą žmogaus odą.

Bet užvis svarbiausia, kur tik tu randi nesupratimą, nesubrendimą, ar kvailystę, griebk tuoj, nieko nelaukdamas ir nepailsdamas ir nesilsėk, kol gyvas, bet dirbk trūsk drąsiai ir kantriai toliau, iki galo, iki pasieksi apčiuopiamus savojo darbo vaisius. Tai yra girdimas griežčiausias Aukščiausiojo įsakymas. Argi jis nesako tau taip pat ir tuo neapsakomu balsu, kuris yra smarkesnis, negu Sinajaus griausmai, arba uragano trenksmai, balsu, kuriuo byloja tau ta giliausioji amžinybių tyla, tie anapus žvaigždynų skriejantieji pasauliai.

Kiekvienas tikrasis darbas yra šventas, kiekviename tikrame darbe, nors tai būtų ir rankų darbas, yra kažkas dieviško. Būdamas platus, kaip visa šioji žemė, jis savo viršūne siekia dangų. Kaktos prakaitas, po to širdies, smegenų prakaitas, kur visi Keplerio apskaičiavimai, visi Niutono protavimai, visi mokslai, visas sukurtasis karžygių epas, visi įvykdytieji herojiški žygdarbiai, visos kankinių kančios tilpsta, viskas iki pat ano baisaus krauju prakaitavimo, vis tai yra dalykai, kuriuos žmonės turi laikyti šventais.

Ir kas gi tu esi, kuris didžiuojiesi savo neveikliuoju tinginio gyvenimu? Pažvelk aukštyn, žemyn, aplink, atgal, arba priešais save, ar pamatysi kur nors bent vieną neveiklų karžygį, šventąjį, Dievą, arba nors, pagaliau, ir patį velnią? Tinginystės nė pėdsako. Nei danguje, nei žemėje, nei vandeny, nei po žemėmis — niekur nerasi panašaus į save. Tu esi unicum, tu esi vienintelis visame sutvėrime. Šiame pasaulyje viena tėra baidyklė — šmėkla: ji yra tinginys.

Vai, kas iš mūsų tikrai galėtų tarti, aš esu dirbęs? Darbščiausi turėtų sakyti: „Daug kas iš mano gyvenimo negrąžinamai prarasta!" Ir tas, kuris, išskyrus „viešąsias progas", neturi jokio kito vaidmens kaip tik negracingai ir gracingai dykinėti, ką gi toks galėtų apie save pasakyti, nenorėdamas prasilenkti su tiesa!

Kas liečia darbo užmokesnį, tai galima būtų apie tai be galo daug kas pasakyti, ir bus, turės būti dar daug, be galo daug apie tai prikalbėta, paskelbta ir prirašyta. „Už rimtą darbą rimtas ir užmokesnis" yra visų pirmiausioji sąlyga! Piniginis užmokesnis, „kuris turėtų būti toks, kad darbininkas galėtų pragyventi ir toliau darbuotis" taip pat yra būtinai reikalingas, jei jis nėra visiškai iš šio pasaulio išvytas, kaip kilniausiam, taip ir paprasčiausiam darbininkui!

Tik viena pirmoj eilėj aš čia noriu ypatingu būdu pastebėti: užmokesnis už kiekvieną darbą bus suteiktas danguje, arba nesuteiktas visiškai.

O, mano broli, narsus žmogus turi veltui atiduot, dovanot savąjį gyvenimą. Dovanok, aš tau patariu, nes tu negali tikėtis jo atatinkamu būdu parduoti. Kokio gi tu, pavydžiui, panorėtum užmokesnio? Visas Dievo sukurtasis pasaulis, visa erdvės beribė, visa laiko amžinybė ir visa tai, kas joje tilpsta, štai kokio reikėtų tau užmokesnio, kuris turėtų būti tau pateiktas — tik toks, o jokiu būdu ne kitokio užmokesnio tu turi pareikalauti, jei tu iš tikrųjų nori būti išmintingas ir teisus. Tavo gyvenimas yra tavo viskas, ir tu

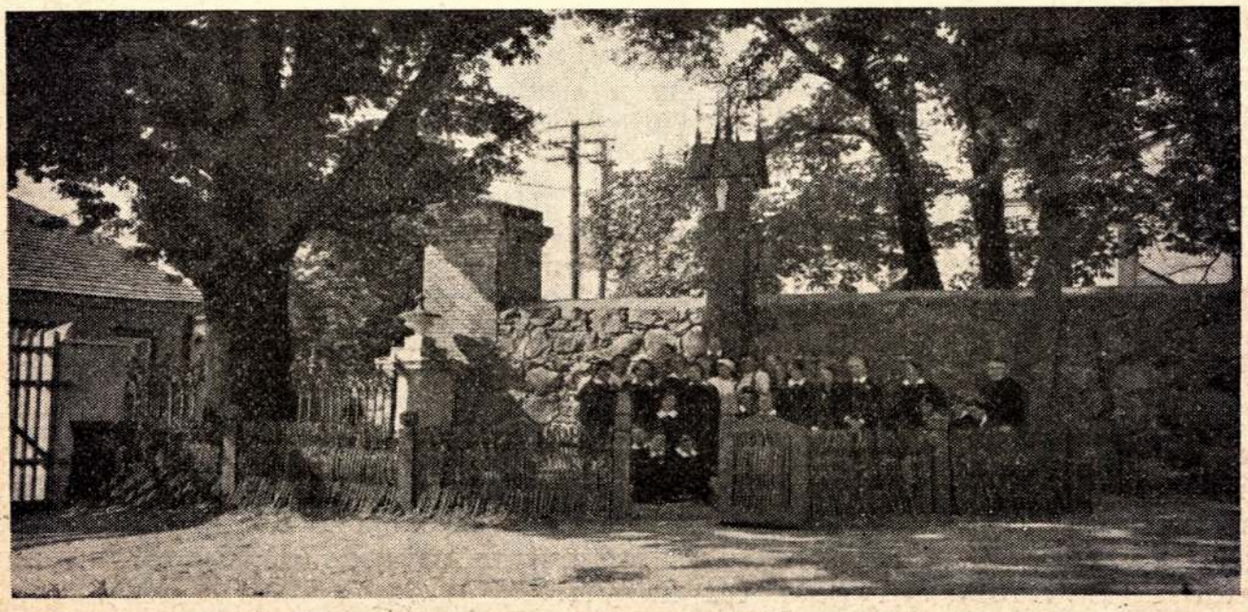

Šiaulių v. mergaičių gimn. religininkės su savo vadovu kapel. kun. Marcinkum prie Jubiliejinės koplytėlės

BENEDIKTAS SILIŪNAS

ATSISVEIKINIMAS

Tokių akių ir tokio keisto veido
Aš niekad nemačiau. —
Imu tikėt, kad saulė nusileidus
Neužtekės daugiau. — —

Tvirtai, tvirtai suspaudžiu tavo ranką
Ir žiūriu į akis — —
Drebi? Baisu, kad aš toks menkas, menkas,
Toks klajūnėlis vis? — —

Matau — kaip sniegas baltas tavo veidas
Ir baisiai neramus . . .
O gal jauti, kad saulei nusileidus
Nerasiu aš namų. — —

JUOZAS JURAGIS

RUDENS LIŪDNUMAS

Krinta gelsvi lapai ant palaužtų smilgų,
Gelsvas auksas krinta ant laukų pilkų.
Klaupki, mano skausme, anta kelio ilgo,
Krisk su gelsvais lapais, liūdesi, ir tu.

Miręs žiedas virpa prie juodų arimų,
Virpa nuo vėjelio stagarai sausi.
Žemė, miglų skraistėm susisupus, rymo
Kaip maža našlaitė vieniša kely.

Ežerai banguoja. Klupdo nendrę vėjas,
Gulbė pakeleivė moja man sparnu.
Klumpa pilkos dienos, vakarą priėję,
Liūdesio palaužtas ašen suklumpu.

---

už jį tenorėtum gauti viską. Tu niekuomet savojo gyvenimo, arba jo dalies negalėsi tinkamu būdu parduoti. Atiduok veltui, dovanok karališku dosnumu; tegul tau ta kaina būva nereikšminga. Tam tikra prasme tu viską už tai esi gavęs! Didvyriškas žmogus — ir argi nėra Dievui dėkui kiekvienas žmogus miegąs didvyris? — turi visuomet ir visose sąlygose tai daryti.

Vertė K. PR. INČIŪRA

A. STRABULIS

LIUDO VASARIO KŪRYBINIS PASAULĖVAIZDIS

LIUDAS VASARIS IR KURIAMOJI MEDŽIAGA

Dostojevskis savo gyvenimu ir kūryba paskelbė dėsnį: *rašytojas turi kentėti ir kentėti.* O toji kančia jį lydi visada ir visokeriopais pavidalais. Vis tiek, ar jis, pasikėlęs fantazijos sparnais, drąsiais mostais tapys didingą paveikslą, ar, vaizduodamas realybę tokią, kokia ji yra, bandys brautis į žmogaus dvasios gelmes ir ten ieškoti dieviškosios kibirkšties, — visuomet jaus tą tragiką, kuri kyla, kada atsiskleidžia būties gelmės, kurias tenka išgyventi su baime ir su viliojimu. Didingo herojaus paveikslas vilios savo galybės spindėjimu, bet taip pat baimins savo jėga, kuri gali sudūžti pati savyje arba į nežinomybę atsimušusi. Realiosios būties gelmių atskleidimas pateiks klausimą, kas jose glūdi, ir beliks arba nusilenkti Visagalybei ir su džiūgesiu ištiesti rankas Amžinajai Tiesai, arba nutarti, kad nieko nėra, ir sutikti savo gyvenimo naktį kaip neišvengiamą būtinybę. Ir visa tai rašytojas turi laisva valia prisiimti, turi arba baimindamąsis, arba džiūgaudamas, arba savo didingame vienišame užsidaręs išgyventi. Bet lygiai taip pat jis turi laisva valia prisiimti ir konkretų gyvenimą, vis tiek, ar jis būtų giedras, kaip nekalto kūdikio šypsena, arba drumzlinas, kaip nusidėjėlio atgaila. Tik tada, kada skausmas taps saldus, o džiaugsmas deginąs, kada kūrybinė ekstazė sudrebins visą žmogaus esmę, — ims kristalizuotis naujo pasaulio kontūrai, ims skleistis ir ryškėti naujo pasaulio paveikslai, atsivers nauji vaizdai. Pasibaigs rašytojo, kaip žmogaus, tragika ir kančia, nes savo tikėjimą ir savo evangeliją jis jau bus suradęs, bet prasidės tragika ir kančia kaip kūrėjo, nes turės tą tikėjimą objektyvuoti, o evangeliją paskelbti. Prasidės kūrybos misterija — titaniška kova su medžiaga už žmogaus dvasios gelmių atvėrimą bei už chaoso nuskaidrinimą, už žmogaus buvimo šioj žemėj pateisinimą. Gi tos kovos atošvaistos jau bus kūrinys.

Panašia nuotaika tenka sutikti ir Putino „Altorių šešėly“ Liudo Vasario išsivadavimą. „Altorių šešėly“ kaip tik pasireiškia kai kurie individualaus kūrėjo dvasinio gyvenimo aspektai, jų santykis su konkrečiu gyvenimu ir su kūryba. Taip pat iškeliamas tam tikroje plotmėje kūrėjo kūrybos vardan prasilenkimas su tam tikrais ontologiniais, o kartu ir etiniais bei moraliniais reikalavimais. Norima pateisinti nukunigėjimas, atseit, išsivadavimas dėl tinkamesnių kūrybai psichologinių sąlygų. Ir apskritai, čia viskas daugiausia yra sutelkta į psichologinius tiek kuriamosios medžiagos,

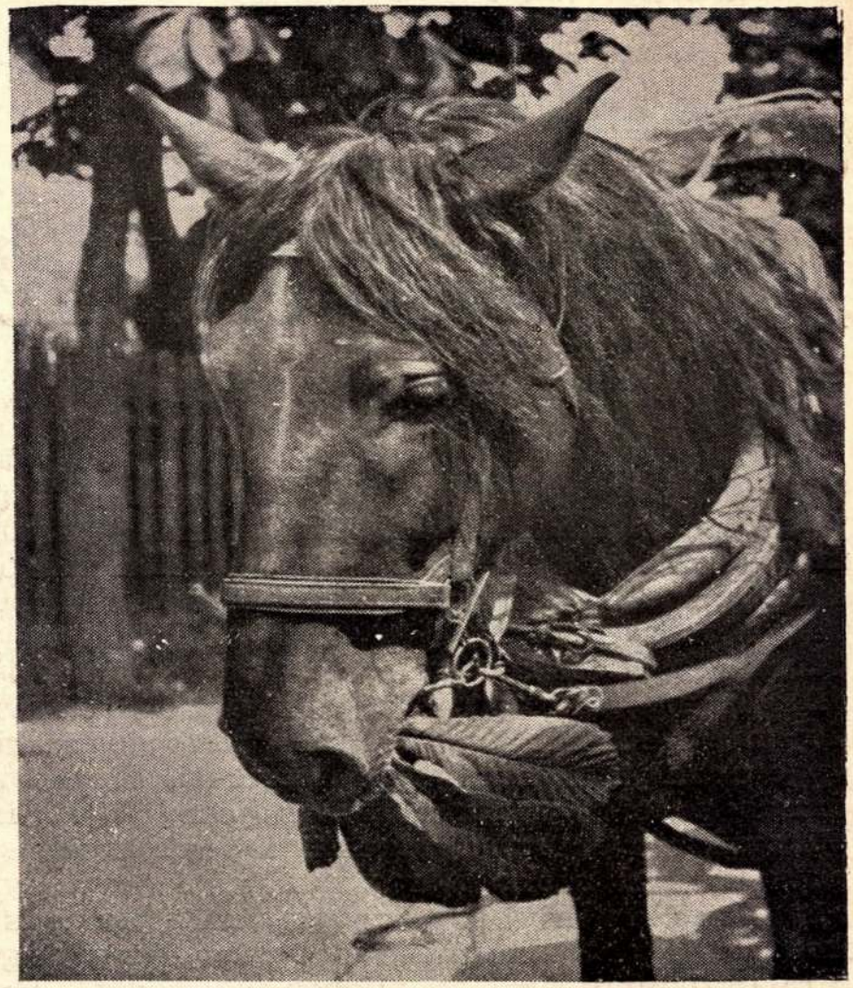

Užkandis
V. Derkinčio nuotr. „N. Romuva“

tiek pačios idėjos išgyvenimus, dažnai visai nuošalyje paliekant ir socialinį, ir visuomeninį momentą. Kadangi jie Liudui Vasariui iš esmės nėra charakteringi, tai teks apsiriboti veik vien psichologiniu kuriamosios medžiagos išgyvenimu ir pačia kūrybos nuotaika. Todėl teks paliesti du klausimu: 1) kaip Liudas Vasaris išgyvena kuriamąją medžiagą ir 2) kokia yra jo kūrybos nuotaika.

I

Liudas Vasaris, būdamas dar klierikas, jau ėmė realiai pajusti pačios kunigo pareigos sunkumą. Bet iš vienos pusės būdamas pasyvus, savo viduj užsisklendęs, nedrąsus, iš kitos pusės labai jautrus, viską giliai išgyvenąs, jokiu būdu negalėjo pasiryžti iš seminarijos išstoti, manė apsiprasti ir būti geru kunigu. Todėl seminarijoj, kuri teformavo jo išviršinį pasaulį, jis jau pradėjo eiti *kompromisų keliu.* Jis palinko į vienumą, į kontempliaciją. Jo viduje vyko savotiška evoliucija, savo apraiškomis iškeldama visai kitokius jo asmenybės aspektus. Tradicinis religingumas, gan kietoko ir nepedagoginio seminarijos auklėjimo įtakoje, ne tik kad nedidėjo, bet evalvavosi ir ėmė skilti nuo paties asmens. Vasaris protu žino, kad yra Dievas, tačiau savo širdies virpesiuose jo ne-

jaučia, nes nei dogmatinė teologija, nei askezė nepadeda jam Dievą surasti.

O ėmęs kunigauti, Liudas Vasaris pradėjo dar giliau pajusti tą naštą, kurią uždeda kunigo gyvenimas. Sumaterialėjęs klebonas Platūnas ir stačiokas kunigas Stripaitis tuojau pakirto idealistinius ir romantinius jauno kunigo nusiteikimus. Taip pat negalėjo pritapti Vasaris ir prie bažnyčios kunigų: Šlavantų tėvelio ir Ramučio, kurių siauras ir smulkus, nors ir doras, beveik šventas gyvenimas, nepadaręs nieko blogo, bet kartu neatnešęs ir nieko gero, negalėjo suvilioti kunigo Liudo, nes jį žavėjo dideli žmonės.

Nerado savęs nė bažnytinių pareigų atlikime. Mišių laikymas, pamokslų sakymas, išpažinčių klausymas, santykiai su valstiečiais, jų dvasinis skurdas, sunki buitis ir vargai, kurie jam, kaip kunigui, turėtų rūpėti, buvo tik sunki pareiga. Jis krimtosi, kad negali atsiduoti žmonėms ir būti jų palydovu visą gyvenimą, kad nesugeba nusidėjėliui atverti dangaus vartų (Piktupių Andriaus mirtis). Jam kunigavimas darėsi kas kartą vis sunkesnė našta, bažnytinių pareigų atlikinėjimas tik tuščia formalybė, nes jo širdis nejaučia simbolinės Dievybės transfigūracijos regimuos pavidaluos. Dieviškoji idėja, kaip tokia, jo nežavi, o jeigu nori palenkti save aukštesnei idėjai, turi užsidaryti į savo individualybės lukštą, susitraukti kaip sraigė ir visą gyvenimą džiūti:

Tylėt, dangstytis ir slapstyt svajones savo ir jausmus. (A. Š., I, 28).

Bet tada gyvenimas būtų ilgas „silentium" ir vienatvė, būtų ilga vienišo žmogaus nepabaigtų užsimojimų, įsitempimų ir pakilimų virtinė, kuri lyg beverdančios jūros bangos kas kartą užlietų pakrantės smėlį, bet ir vėl atgal nubėgtų, retkarčiais išmesdamos vieną kitą gintaro gabaliuką.

II

Iš kitos pusės Liudo Vasario dvasioj vyko griežta, nuosekli ir dėsninga evoliucija, visai priešinga tiems reikalavimams, kurie jam, kaip kunigui, buvo statomi.

Tie visi jo racionaliai suredukuoti apostazijos argumentai, kuriuos jis, kaip filosofijos daktaras, grįžęs iš užsienio ėmė apibendrinti, jau kaip povandeninės uolos slypėjo dar tais laikais, kada jis buvo jaunas klierikas.

Būdamas iš prigimties jautrus *gamtai*, begyvendamas seminarijoj, jis alkte jos išalksta.

Toli jau pasiliko miestas, miškas uždengė katedros ir seminarijos bokštus — ir juo giliau jie skendo į giedrią vasaros gamtą, juo karščiau kaitino saulė pro juodą sutaną, juo lengviau darėsi klieriko Vasario širdy ir šviesiau akyse. Jisai nieko nemąstė, nieko negalvojo, tik visas jo kūnas tarsi pavirto į vieną jutimą, o visas dvasios gyvenimas į vieną jausmą. Ir jis stačiai svaigo, jis negalėjo pakelti to jutimo ir to jausmo dydžio.

Iš lėto, iš lėto šliaužė pro jo akis laibos ir tiesios pušys, šakotos eglės ir kur-ne-kur baltaliemeniai beržai. Paskui, išvažiavus iš miško,

pasirodė vingiuoti, aukšti Dzūkijos ežerų krantai, paskui vėl skurdūs pušynėliai ir kadugynais apaugę kalneliai. Bet peizažas ir atskiri jo vaizdai slinko pro šalį labai mažai patraukdami Liudo Vasario akis. Jis dabar juto pačią Gamtą, pačią jos visumą, besireiškiančią ir miškais, ir ežerais, ir kalvomis, ir saulės spinduliais, ir žiogelių čirškėjimu, ir paukščių čiulbesiu, ir visokeriopų kitų reiškinių gausumu. (A. Š., I, 79).

Tas retkarčiais nesąmoningas susiliejimas su gamta jauno klieriko galvoj kėlė abejonių. Jis instinktyviai nujautė, kad gamtoje prasideda jo naujas gyvenimas, atitinkąs jo dvasinę nuotaiką, tačiau skirtingas nuo tų tikslų ir to gyvenimo, kuriuo jis, kaip klierikas, o vėliau kunigas, turėjo eiti. Todėl klierikas Liudas kartais stengėsi pažiūrėti į tą savo jausmą ir prigimties linkimus iš perspektyvos. Ilgainiui jis pajuto, kad jo santykis su gamta nėra natūralus, kad jis negali josios aidesiams atsiduoti, bet į ją žiūri dažnai pro savo pareigos skraistę. Pvz., Aušrakalnio regėjimuose Vasaris ne visuomet įstengdavo atsitraukti nuo kasdieninio gyvenimo:

Ant šito tėviškės kalnelio, bežiūrėdamas į tuos tolimus miškus ir tylius saulėlydžius, Vasaris nejučiomis pratinosi matyti gamtą pro savo jausmą ir nuotaiką, o jis jautė ją baiminga disciplinuojama ir marinama seminaristo širdim. (A. Š., I, 181).

Vėliau, kada tapo kunigas, Vasaris jau visai aiškiai pajusdavo tą skirtumą tarp pasidavimo gamtos ritmui ir savo tiesioginio kasdieninio gyvenimo. Gamtoje Vasaris ieškodavo ramybės, jos slaptingame pulse širdies. Kaip, atlikinėdamas kunigiškas pareigas, jaučia savo tragišką nesisekimą ir nesutapimą, jaučia, jog viena jo asmenybės dalis eina sau, kita sau, taip gamtoj Liudas Vasaris išsivaduoja iš savo skaudžios buities. Čia jis mąsto širdim, kuri sugauna gyvą gamtos ritmą ir jos paslaptingų gelmių balsą. Gamtoj iškyla ir *emocionalus, bet gilus religingumas,* kyląs iš nusistebėjimo tylia vienuma, dangaus skliautų platumu, didelėm ir mažom žvaigždėm:

Išeisiu, sau tariau, ant lygaus kelio:
Ant lygaus kelio tai valia valužė,
Ant lygaus kelio šviesiąją naktužę
Tai tik jaunam plačias dūmas dūmoti. (Keliai ir kryžkeliai, 180).

Ir tame plačiame aukštų padangių nerime, tame įsiliejime į begalybę ir tylią nykumą dūmoja Liudas Vasaris, lyg lietuviškas Rūpintojėlis prie lygaus kelio. Tik per aukštų padangių begalinį vaiskumą jis priartėdavo prie Dievybės:

Vakarais jis vėl eidavo į sodą. Pirmiausia tirštai sužydėję žiedai, o paskui vešliai susprogę lapai, atėjus nakčiai, rodos tyčia telkdavosi apie jį, uždengdami dangų ir apsupdami minkšta, švelnia mase. Jis atsargiai eidavo taku ligi šventoriaus ir tik čia išvysdavo tamsiai mėlyną, gilų, žvaigždėtą dangų.

Atsidaręs dureles, jis žengdavo į šventorių. Nuo bažnyčios į jo veidą padvelkdavo sauso šilto oro srovė. Nusiėmęs skrybėlę, jis eidavo aplink bažnyčią. Ties bažnyčios galu, kur buvo didysis altorius su Švenčiausiu ir pro langą mirgėjo raudonos lemputės šviesa, kartais jį

Rašytojas ir literatūros kritikas A. Vaičiulaitis, buvęs „Ateities“ redaktorius, išleido naują savo novelių rinkinį „Pelkių takas“ (žiūr. „Lit. Naujienos“)

apimdavo mistiškas pusiau baimės, pusiau pamaldumo jausmas. Jis sustodavo, apsižvalgydavo ir įsitikinęs, kad niekas jo nemato, klaupdavosi abiem keliais ir apsikniaubęs ant lazdos, valandėlę rymodavo. (A. Š., II, 315).

Tai būdavo jo vienintelis nuoširdus religinis išgyvenimas, kurį jis nusakė savo „Maldoj“ triskart pakartojamu vienu vieninteliu žodžiu: Viešpatie, Viešpatie, Viešpatie . . .

Tačiau ne vien Dievą Vasaris gamtoj randa. Jis, įsiklausęs į gamtos ritmą, į jos nenusakomus ir neišreiškiamus sąskambius, nebejaučia savo prigimties paneigimo. Gamta jam nei liūdna, nei linksma, tačiau jos kugždesiai tokie suprantami. Jis patiria, kad gamta turi savo gyvenimą, savo sielą, savo kalbą. Gamtos kugždesiuos jis pajaučia savo mylinčios širdies aidus bei savo niuansuotų jausmų išraišką. Gamtoje jis jaučiasi savas ir kuria pusiau simbolinį, pusiau realų paveikslą:

Graži ir galinga esi, nuodėmingoji žeme!
Tu praneši dangų savųjų žiedų skaidrumu.
Iš tavo gelmių sau vaivorykštės metmenis semia —
Iš tavo krūtinės ir aš sau gyvybės imu.

Nuo juodbruvo veido saulėleidžio skarą nutraukus,
Tu šiltą pavasario naktį manim apsvaigai:
Jaučiu tavo plakančią širdį ir kvepiančius plaukus,
Kaip galvą svaigina, lyg žydinčių pievų ūkai.

Raudonos aguonos nulinkę tau vyto prie kojų,
Ant tavęs rausvi debesynai pakriko lengvai, —
Susitelkė žvaigždės ir mėnuo padangėj sustojo,
Kai šiltą pavasario naktį mane bučiavai.

Apglėbiau tave, kaip niekas apglėbt negalėtų.
Įaugau tavin chaotingų geismų šaknimis.
Kaip pasakos augalas kilsiu lig ruimų žvaigždėtų,
O kraunamas žiedas tavąja gyvybe išmis.

(Keliai ir kryžkeliai, 149).

Tačiau *Vasaris nesusilieja su gamta,* kaip Vaižganto Burzdulis, nešaukia pasinert į ją, o tik jos chaotines gelmes apkabinęs apsvaigsta, tame svaigulyje sujungdamas ir dangų ir žemę. Tai yra jo kūrybinio užsimojimo stichinis išsiveržimas, jo širdies chaotinis triumfas: *gamtoje jis suranda patį save, gamta yra sąlyga, kuri padeda išsiveržti jo emociniam pasauliui.* Tačiau tai nėra mistinis su gamta susijungimas, nėra jos sudvasinimas, *bet tik simbolis,* padedąs paryškinti jo emocionalinio gyvenimo tendencijas:

Liudas Vasaris stovėjo vienas aukštai viršum dviejų vandenų, įsipynęs į didingą vaizdą, ir jautė, kad jo sieloj daros ramu ir kilnu, lyg kokioj pilnoj paslapčių šventovėj. Šviesi, džiaugsmingai audri jūra ir ūkanotos, rimčia ir liūdesiu dvelkiančios marios, tiesėsi iš abiejų šonų kaip koki du simboliai, kurių prasmė slėpėsi jo paties širdy. (A. Š., III,260).

Tas mėnesienos naktį klaidžiojimo Neringos kopose epizodas ryškiai parodo, kad tiedvi jūros yra tik priemonė pavaizduoti jo dviem nuotaikom, kurių nei viena, nei kita nėra pilnai išryškėjusios. Tai tik simboliai, kurių „prasmė slepiasi jo paties širdy". Jie jo sielos gelmių nepasiekia, bet padeda išsiskleisti jo hedonistinei nuotaikai: džiaugtis tokiuo gyvenimu, koks jis yra.

III

Tikrasis Liudas Vasaris yra ten, kur pasireiškia realus žmogiškasis gyvenimas, suklumpanti ir atsikelianti širdis. Jis apdainuoja moterį, meilę, vyną, saulėtekius ir sūtemas, sielvartą ir nerimą. Jis liūdi, kad negali su sakalais melvančiuos erdvynuos lakioti, kad dūmuos cigaro jaunystės kelius pilkais pelenais nubarstys, o mėlynų akių vistiek nepasieks. Jis prarymos šviesias aukštas naktis po Rūpintojėlio kojų, ar išėjęs į lygų lygų kelią klys, kur valia valužė. Bet visur jis, visur jo išsiilgusi, kenčianti ar besijuokianti širdis.

Dar seminarijoje būdamas, Liudas Vasaris pajunta savo *prigimties hedonistinius polinkius,* kurie prasiveržia širdinga simpatija Liucės ir katedros Nepažįstamosios pavidalams. Tačiau Vasario simpatijos tiek Liucei, o ypačiai Nepažįstamajai yra įaustos į romantinio idealizmo skraistę, todėl jaunam klierikui gilesnių pergyvenimų ir nesukelia. Jau visai kitokioje linkmėje jis atsiduria, kada kunigaudamas Kalnynuose realiai turi pajusti savo palinkimą hedonizman, šiuo kartu sukonkretintą baronienės Rainakienės pavidalu, iš vienos

pusės, ir iš antros pusės liberalistinę kapeliono Laibino filosofiją, aprobuojančią jo prigimties linkimus.

Pereinamasis tarpas iš idealistinio gyvenimo į hedonistinį gyvenimą yra *dvaras,* atskleisdamas tam tikrą bohemini santykį su menu, o kartu ir su gyvenimu:

> Dvaras jam visuomet atrodydavo apgaubtas romantiško paslaptingumo ir viliojančio grožio. Dvaras jį traukė, kaip kokia užburta pasakos pilis, kurioje piktas raganius slepia ir auksą, ir sidabrą, ir deimantus, ir žemčiūgus ir kalina gražuolę karalaitę.
>
> Vasaris, nekultūringo kaimo vaikas, apdovanotas jautria menininko siela, poeto talentu ir dideliu įspūdingumu, instinktyviai ilgėjosi kultūros, meno ir aristokratiškos atmosferos, kurioje pagyventi jį taip traukė, kaip paliegėlį traukia saulės šiluma ir sultingas šilo kvapas. Jis žinojo, kad Lietuvos dvarai slepia didelius kultūros lobius, bet kad tie lobiai tebeglūdi tobulai izoliuoti ir neprieinami jiem, išsiilgusiem kultūros, šiaudinės pastogės vaikam. (A. Š., II, 69—70).

Dvaras nėra degeneracijos lizdas, o *paslaptinga meno šventovė.* Tai ne Vaižganto, ne L. Pelėdos dvaras, kur žmonės genda, o norėdami atgyti, kaip Sviestavičius, turi bėgti iš jo. Ir čia Vasaris padarė kelią atgal, dvaras jam langas, pro kurį, regis, jis galės prasimušti į pasaulį, į *Vakarų lobius.*

Dvare jis sutinka baronienę ir baroną. Tas, keliomis kalbomis iš karto kalbąs ir nė nemiktelįs į žmonos sukinėjimąsi apie kitus, prie kortų sėdįs ponas gali būti laikomas Vienuolio ar L. Pelėdos dvaro degeneracijos palikuoniu. Bet baronienė jau tipiška Vakarų modernizmo atstovė. Ji eina ten, kur nuves jos hedonistinis instinktas. Josios gyvenimas — nerūpestingas plaštakės skraidymas gėlėtoj pievoj, — čia nutūps ant kokio žiedelio, pasvyruos su juo vėjo papučiama ir vėl lekia, vėl maudos pavasario saulės spinduliuos. Ji neša su savim nerūpestingus ir nesisielojančius Vakarus, jų aktyvumą ir dinamiką, kultūros lobius ir drąsius užsimojimus. Vasariui ji „kaip juodas deimantas sukinėjamas prieš kaitrią demonišką liepsną", tai „svaigulingas kaleidoskopas — baronienė — raita skrendanti per griovį, baronienė — pusnuogė su savo šilkiniu peniuaru, baronienė — ekscentriška baliaus viliokė, baronienė — gyvenanti su meilužiu, baronienė — klūpanti prie klausyklos, baronienė — priimanti Komuniją". (A. Š., II, 339).

Ta moteris, anot jos pačios, tik gėlė puošianti pasaulį, kad ja kiti, o jinai gyvenimu pasidžiaugti galėtų, Vasary sužadina norą džiaugtis pasauliu, pažinti gyvenimą. Ir Liudas Vasaris pakeičia teologines knygas erotine Tetmajerio lyrika, kaip Verteris didingą Homerą rūsčiu ir tamsiu bardu Ozianu. Jis ryja tas knygas su keista nerimastim, save kaltindamas ir teisindamas, kartu bijodamas jų nuodėmingo . . . aistringumo ir varomas lakios fantazijos ir jaunuoliško samlsumo. Jeigu jis save kaltino kaip kunigas, tai teisino kaip poetas . . . Ir užsimiršdamas esąs kunigas, jis žavėjosi nepaprasta to poeto drąsa, jo vaizdų ryškumu ir išsireiškimų galia ir jaudinosi jo sukeltomis emocijomis, kurios dažniausiai sukosi aplink moterį, aistringai mylimą, geidžiamą, pasiekiamą ir glamonėjamą. (Plg. A. Š., II, 198).

Baronienė ne juodaakė Liucė, sidabrinėj rudens mėnesienoj

sode laukianti, kol ją Vasaris pabučiuos, ne katedros Nepažįstamoji — jo idealinės meilės simbolis, o Stripaičio žodžiais tariant, „pasiutusi boba". Ji nelaukia, kol Vasaris parodys savo jausmus. „Ji sustvėrė jo galvą ir smarkiai pabučiavo į lūpas. Paskui nuogomis rankomis apsivyniojo apie kaklą ir dar sykį pabučiavo — ilgai svaiginamai". (A. Š., II, 245). Tai moteris iš tų tarpo, dėl kurių „istorijos eiga kartais pakrypsta į kitas vėžes, dėl šitokių moterų kuriamas menas ir poezija, dėl šitokių atliekami didvyriški darbai ir nusikaltimai" (A. Š., II, 230). Ji negali būti ištikima, negali nuoširdžiai, giliai mylėti, ji kurtizaniškos prigimties, tegali tik pasiutiškai žaisti meile.

Baronienė iškelia jo kaip poeto klausimą ir įrodinėja, kad negalės būti poetas, jeigu nepažins gyvenimo. Taip. Jis turi *pažinti gyvenimą* dėl kūrybos, nes jis kaip poetas yra ne kunigas, tik žmogus. Įkrito jam noras rašyti taip, kad jo raštuose nebūtų daugiau „kunigiškos dvasios", didaktikos, sentimentalumo, patoso. Jis ne apie sesutes, jų liūdesius, ilgesius ir ašaras dainuos, kaip Maironis ar Vienažinskis, o kaip Tetmajeris drąsiai apie moterį, mylimą, geidžiamą, glamonėjamą ir pasiekiamą.

Tuos hedonistinius, epikūrinius baronienės išvedžiojimus jau filosofiškai pagrindžia kapelionas Laibys, taip pat Vakarų kultūros auklėtinis.

> Jeigu tu nori būti poetas, tai moteries bandymo, brolau, neišvengsi. Ar tu gali įsivaizduoti Dantę be Beatričės, Petrarką be Lauros, Goethę be Šarlotės, Kristinos, Ulrikės, Mickevičių be Marilės? Taip ir kiekvienas poetas. Neišvengsi, brolau, moteries ir tu. Bet palauk! Aš juk skaičiau tavo keletą eilėraščių ir supratau, iš kur tai visa kilo. Moteris! Moteris, brolau, ar šiokiu, ar tokiu pavidalu. Nesigink! Jeigu dar nebūtum buvęs dvasiškis, gal būtum suradęs ir daugiau savo kūrybos akstinų. Bet dabar visam tu esi aklas ir kurčias. Tavyje liko gyva vien tai, kas yra vyro prigimty gajausia ir gaivališkiausia: jautrumas moteriai. Tai kiekvieno talentingo kunigo išsigelbėjimas. Kitaip jis uždustų. Bet čia ir nuodėmės pradžia. Ar tu manai, kad jausdamas ties savim moteries šmėklą, ramiai nešiosi sutaną, kalbėsi brevijorių, spaviedosi davatkėles ir būsi pavyzdingas kunigas? Ne, brolau! Tu svajosi, kankinsies, maištausi ir imsi nekęsti savo vardo. Kitaip tu nebūsi poetas. (A. Š., II, 112).

Ta savo dialektine filosofija kapelionas Laibys kaip tik paaiškina tas Liudo Vasario asmens tendencijas, kurios konkrečiame gyvenime buvo išryškėjusios. Jo sielos gelmių tendencijas, retkarčiais spontaniškai prasiveržiančias gamtos prieglobstyje, moters: baronienė Rainakienė, vėliau ponia Liucija ir galų gale amerikietiškų liberalinių pažiūrų Auksė palengva vis labiau ir labiau ryškino. Vakaruose bebūdamas kunigas Liudas Vasaris jau teoretiškai tepagrindė savo hedonistinius palinkimus, susikurdamas *reliatyvinę etiką*. Todėl psichologiškai jau nieko nebeliko, kas ypatingai Liudą Vasarį galėtų rišti su buvusiuoju gyvenimu. Ir jo išsivadavimas yra tik psichologiškai pribrendusios minties galutinis suformulavimas ir faktinis manevras, kad tam tikromis pribrendusiomis aplinkybėmis būtų galima išsivaduoti iš vieno luomo ir pereiti į kitą luomą. Bet apie tai kitą kartą.

ALF. ŠEŠPLAUKIS

ELGESYS ŽMONĖSE

(Reikšmė ir formos)

1. Kai jau skiriamas gėris ir blogis, tuo pačiu skiriamas ir tinkamas ir netinkamas elgesys. Tinkamas arba geras elgesys yra aukštas dorinės tvarkos apsireiškimas, netinkamas arba blogas elgesys yra dorinės tvarkos griovimas. O elgesys gali būti su savim pačiu ir su kitais žmonėmis. Netinkamas elgesys tiek su savim pačiu, tiek su kitais žmonėmis yra dorinės santvarkos griovimas, revoliucija. O pasaulio santvarka, tiek išviršinė, tiek išvidinė, yra pagrįsta evoliucija.

Gal gražiausiai pasaulio santvarkos harmoniją yra parodęs ritmingais posmais Goethe „Fausto" prologe danguj. Kaip išviršinė pasaulio santvarka eina sklandžiai nuo pirmosios kūrimo dienos, taip ir dorinė žmogaus harmonija negali pašlyti. Kad ir kaip Faustas savo elgesiu būtų gundomas sugriauti vidaus tvarką, jis vis dėlto išeina laimėtoju.

Ekonomijos mokslas sako, kad žmogus yra „animal sociale". Bet gal mandagiau būtų sakyti: „homo socialis", nes atskirų gyvulių rūšių tarpusavis santykiavimas nėra žinomas. Bet žmonių tarpusavis santykiavimas tegali būti pagrįstas tik doru elgesiu. Tiems, kurie, griaudami tarpusavę tvarką, ardo elgesio normas, ir ruošiamos bausmės. O tai nėra malonu.

2. Tad elgesys pirmiausia ir vertintinas kaip žmonių santykiavimo išraiška. Jeigu elgiesi netinkamai ir nedorai, vadinas, griauni išvidinę ar išviršinę santvarką, kaip gali norėti, kad kiti su tavim gerai pasielgtų? Kieno elgesy esama piktos valios, ką bepadės ir meilė, švelnumas? Sugriovei nustatytąją tvarką, tad ir esi vertas bausmės, kad daugiau taip nesielgtumei.

Juk nieks nekiša rankos į ugnį, kad įsitikintų, ar ji karšta.

Tad reikia gerai pamąstyti: elgesys yra žmonių santykiavimo išraiška. Be kitų mes negalim nė mažiausiame dalyke apseiti. Visur mes naudojamės svetimais laimėjimais, patarnavimais. Tai negi kas norės už tai kitiems pasirodyti nedėkingas, juos savo elgesiu pažeminti?

Kaip sako prancūzų filosofas Ernest Hello, jog žmogaus apsireiškiąs taip, kaip jis galvojąs ir jaučiąs, tai ir čia galioja panaši norma: elkimės taip, kad neįžeistumėm svetimų interesų! O elgsimės gerai, jei atsiminsim šį didžios išminties posakį: nedaryk kitiems to, ko nenorim, kad mums darytų. Šią išmintį jau puoselėjo Sokratas, Platonas, Kristus.

3. Tad išmokim pirmiausia tinkamai elgtis su savim pačiais! Tuo būsim nuėję pusę kelio į santykiavimą su kitais žmonėmis.

Yra buvę didžių, šventų žmonių, kurie labai žiūrėdavo elgesio su savim. Ypač kai pasilieka vieni. Kai tariasi, jog nieks nemato. Vieną čia jų paminiu. Tai šv. Pranciškus de Sales. Jis vienas elgdavęsis taip, lyg kiekvieną jo mostą kas nors sektų, pav., pro rakto skylutę.

Tad nuo šiandien ir pasistenkim daugiau atkreipti atidos į savo minčių, jausmų ir kūno priežiūrą.

Pasistenkim daugiau mąstyti, kaip pataria O. Swett-Marden, teigiamai.

Pasistenkim daugiau jausti, kaip sako Ernest Hello, šviesiai. Užeinančius tamsius jausmus nugręžkim kita linkme tvirtom, teigiamom mintim.

Pasistenkim daugiau tinkamai pasielgti su savo kūnu ir išviršine savo laikysena. Iš to gimsta šviesūs jausmai ir teigiamos mintys.

Taip, pagerbdami save, pagerbsim ir kitus. Dargi atleisim jų klaidas, kurias jie padaro ne iš piktos valios, bet iš nežinios.

Geru savo elgesiu įnešim harmonijos į pasaulį.

4. Smulkmeniškai nustatinėti elgesio formas santykiuose su kitais žmonėmis, užimtų daug laiko. Ir kažin ar daug naudos būtų. Be to, nustatinėjimas formų ten, kur reikia laisvo elgesio, primintų mums mechanistinę pasaulėžiūrą. Mechanistinė pasaulėžiūra ir materializmas juk jau seniai atgyveno savo amžių.

„Žmogus iš žmogaus laukia žmoniškumo jų santykiuose“, sako Vydūnas. O tai reiškia tą patį, ką: daryk gera kitam. Šiuo obalsiu matuodami savo elgesį, kiekviena proga pasielgsim tik gerai.

Elgimasis, be to, yra pagrįstas garbe. O garbingumo, berods, kiekvienas žmogus siekia ar bent siekti turėtų.

Tad dabar aišku: su savim, su savo tėvais, mokytojais, draugais, gatvėj, kelionėj, svečiuose pasielgsim tinkamai, gerai tik tada, kai taip elgtis būsim savo viduj nusistatę. O tai yra sąžinės dalykas. Štai dėl ko taisyklių kalimas dažnai iššaukia priešingus rezultatus. Ir nepaisant sankcijų už blogą elgesį, gerėjimo šia linkme nesimato. Mat, bausmė yra negatyvi priemonė. O sąžinės balsas yra pozityvus. To balso nepaklausymas — negatyvus.

Sunkiausia save pažinti, lengviausia kitus kaltinti.

Graikų priežodis

Kai pagunda pasibeldžia į mūsų širdį lieka du keliai: arba tapti vyru ir ją nugalėti, arba parpulti ir būti jos sumindžiotam.

Lacordaire

Nesusivaldymas mažmožiuose neleidžia valdytis dideliuose dalykuose. Kiekviena diena yra blogai pergyventa ir kelia pavojų rytojui, jei mes nors sykį neatsisakėme nuo mažmožio. Šis patarimas būtinas tam, kas nori save valdyti. *Nietsche*

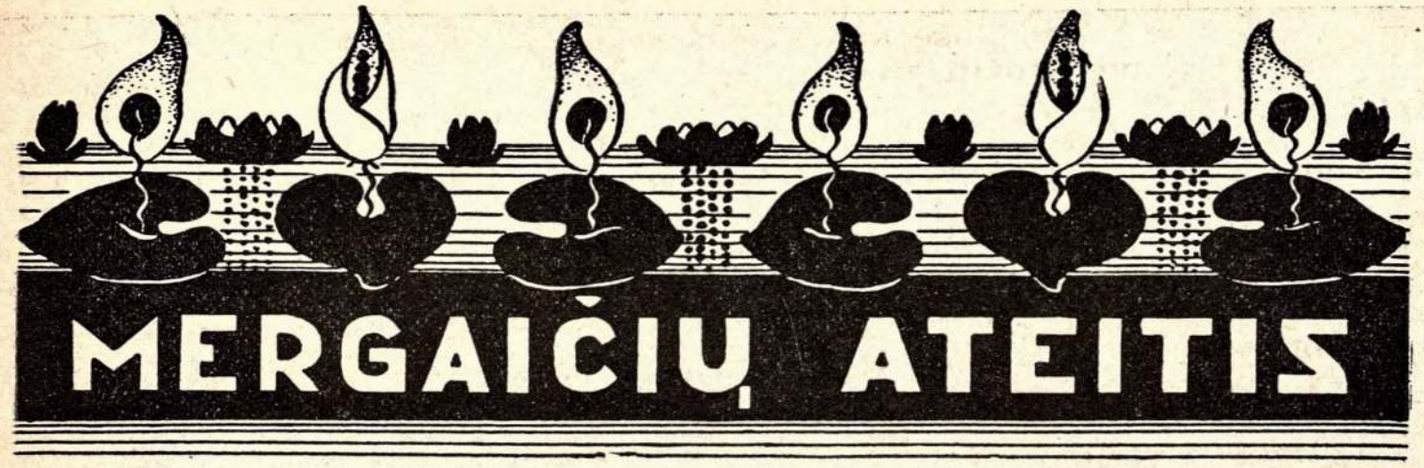

EMILIJA DEGUTYTĖ

Dveji metai

Neapleiski mūsų, Motinėle,
Kuri Aušros neapleidi Vartų,
Mums širdys sopančios išgėlė,
Užtark, užtarus mus tiek kartų!

1937 m. spalių 9-tos rytmetyje prie kiekvienų namų liūdesyje sviro vėliavos, buvo gausus gelsvų lapų sniegas, ir mes rinkomės į klasę ypatingai susikaupę ir surimtėję.

Mūsų, trisdešimties, nuotaika buvo nekasdieniška, nekasdieniškai žvelgė ir spindulinga Aušros Vartų Marija, mūsų, Vilniaus klasės, Globėja. Pasižadėjimas neužmiršti Vilniaus širdyse buvo taip grynas ir didelis, o Gedimino pilies urna su žiupsneliu Vilniaus žemės — ypatingai brangi ir sava. Šie mūsų, Vilniaus klasės, ženklai, mūsų šventenybė ir priesaika ypatingai mus rišo ir nuteikė.

Tądien pamokoms pradėti neužteko kasdieninio pasiprašymo iš Dievo šventosios Dvasios protui apšviesti, turėjom kaip nors sukaupti, išsakyti, išlieti dar didesnę maldą — maldą už Vilnių. Mes radom kaip išsisakyti . . . Visą maldą, viltį, laukimą suliejom į vieną didelį prašymą, išsakėme giesme „Neapleisk mūsų Motinėle, kuri Aušros neapleidi Vartų, mus širdys sopančios išgėlė . . .“.

Giedojome ne vien žodžiais — visa širdimi, visa suskaudusia siela, begaline viltimi . . . „Užtark prieš Tėvą Visagalį, kursai grąžint mums Vilnių gali“. . .

Iki tol Gedimino pilies urnos bokštelyje trispalvę neužžymėtą liūdesio spalva, perrišom juodu kaspinėliu, kad nuolat primintų mums Vilnių, liūdintį ir kenčiantį svetimų globoj.

Visų širdyse malda buvo didelė ir viltinga, o apdrėkusiose akyse nebuvo išsižadėjimo.

Spalių 9-ta nuskubėjo, kaip ir ją sekusios dienos. Buvo ruduo, menininkė žiema ir sunkios, kaip švino, pavasarinės kovo mėn. dienos. Ir mes, kaip ir visi lietuviai, negalėjome be kartaus skausmo, pažeminimo ir neteisybės pajutimo sutikti atsakyti į ištiestą

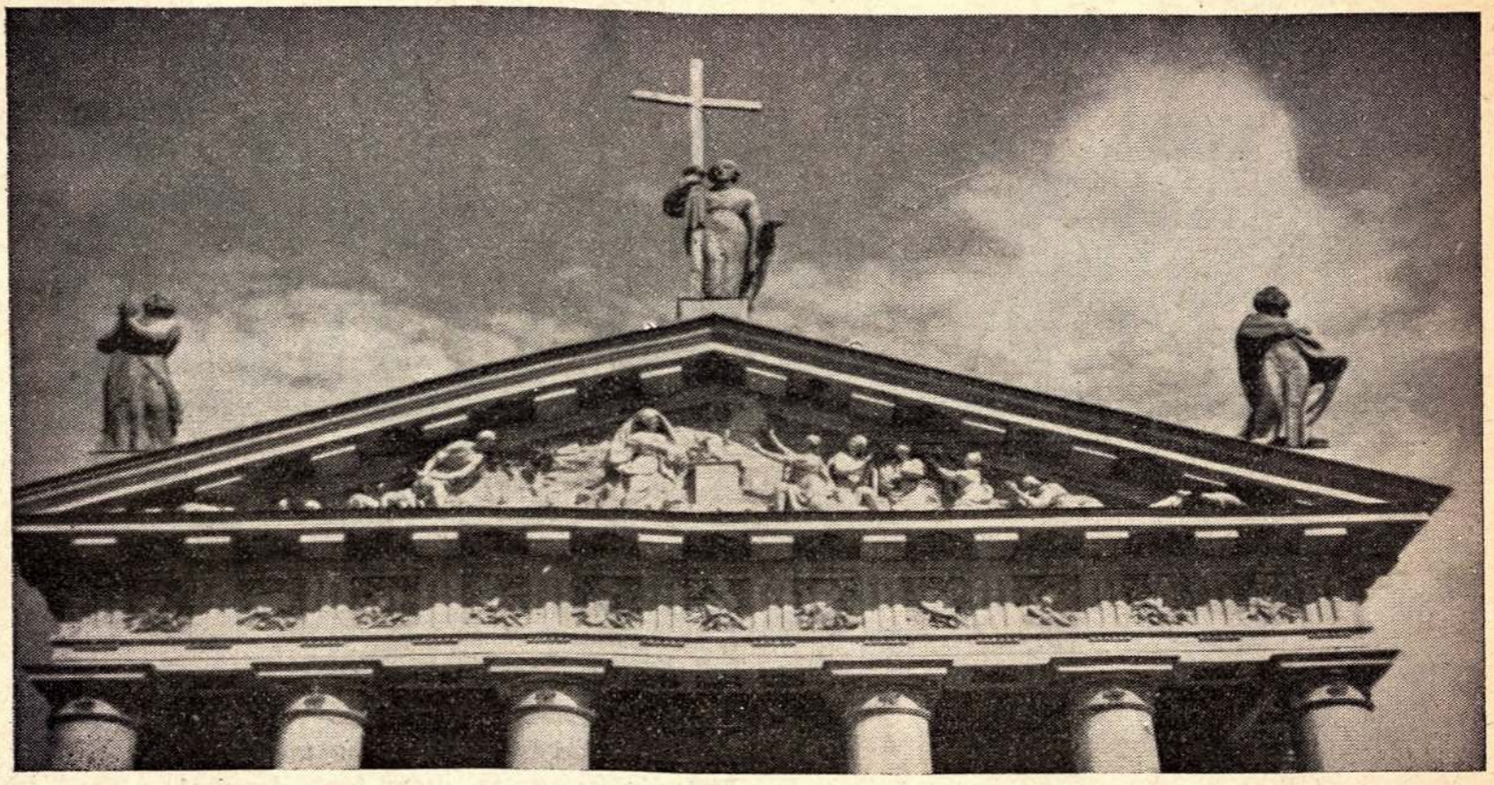

Vilniaus katedros frontonas „N. Romuva"

„brolišką" ranką. Bet jaunos vilties ir maldų iš mūsų širdžių ultimatumas neišplėšė. Paskui, kai gegužis barstė žiedus, perėjom egzaminų bandymą ir mūsų trišdešimtis — Vilniaus klasė išsklidom į kaitrią apsisprendimo vasarą.

Vilniaus klasės vardas, ženklai, tradicija virtę, perėjo į mus sekusios klasės nuosavybę.

1939 m. spalių mėn. pradžia neramiausia, spėjimų ir kalbų, kaip geltonų klevo lapų, pribirusi. Gandai, kad Vilnius gali mums grįžti, neįtikimi ir nespėja priruošti spalių 11-tos tikrovei — *Vilnius mūsų!*

O tą dieną kiekvienas lietuvis ir visa Lietuva džiūgavo, kaip niekad. 19-kos metų ilgesys, maldos, svajonės išsipildė — mūsų Vilnius, mūsų Aušros Vartų Motinėlė, mūsų . . .

Suvargus, sužeista grįžo į mūsų kūną širdis. Ji reikalinga ramybės, gydymo, švelnios rankos ir tvirtų jėgų. — Kam kitam gi mes brendom kūnu, stengėmės kilti protu ir dvasia, jei ne Tau, Tėvyne? — į ligotą tavo širdį įliesim jauno, karšto savo kraujo, tavo naštą mielai imsimės ant savo pečių.

Taip kalba viena iš anų trisdešimties tikėdama, kad ir likę dvidešimt devyni, kurie sykiu meldėmės ir prisiekėm, savo priesaikos neišsižadėjo, bet panašiai jaučia, panašiai galvoja, ką nors žadasi.

Labiausiai gi norisi sveikinti tuos, kurie anoj gimnazijos klasėje tą patį Vilniaus klasės vardą turi, džiugiai galėjo nurišti Gedimino pilies vienos vėliavėlės juodą kaspiną, kurį prieš dvejus metus drebančia ranka rišome . . .

Vilnius mūsų!

PR. AUKŠTIKALNYTĖ

* *
*

Ir saulė šiandien leidžiasi
Keistai, keistai — —
Toli ten girios mėlynos,
Pilki raistai . . .

Toks kruvinas ir toks ramus
Pavakarys —
Norėčiau kažką pasišaukt
Ar išvaryt. —

Girdi, tarytum stagaras
Kur suvaitos —
Nesuprasi tu vakaro
Laukų maldos — —

Nepajusi, kad kartais ji
Suvirpa tau — —
. . . Kad aš juodos', juodos' akys'
Kažką matau . . . —

V. INČIŪRAITĖ

IŠKELIAVIMAS

Einu. Klajoju. Nerandu kelio.
Sieloje vėjai draskosi, siaučia,
Nerandu niekur į saulę kelio,
Kur tik beeičia, kur bekeliaučia.

O naktys ilgos, ištysę naktys,
Krūpčioja bailiai sau susigūžę
Tarytum širdys, nustoję plakti,
Tarytum svajos, staiga sudužę . . .
*
Kur šviesi saulė — ilgi šešėliai,
Kur tamsios naktys — šviesi diena
Tik tu, širduže, ir šiandie vėliai
Vis nenurimus ir alkana.

Ko nesišypsai, ko nesijuoki?
Kad vasaružė dingo žalia? . . .
Žiūrėk, pasaulis tau laimę suokia,
Krykštauja čia pat tavo dalia.

DZŪKAITĖ

SIGRID UNDSET

Į pasaulio genijus nedrįstame žvelgti kaip žmogus į žmogų. Bet juk tie nemirtingieji gimę irgi iš tų pačių žmonių, tą pačią duoną valgė, tais pačiais keliais brido ir tas pačias nuodėmes darė. Sakysim, jie buvo genijai? Bet mes turime nemirtingųjų, kurie buvo viešai pripažinti be jokio talento žmonėmis. Štai garsusis operų kūrėjas Verdi buvo į muzikos mokyklą nepriimtas vien dėl to, kad neturėjęs nė krislelio talento. Arba ir mūsų M. K. Čiurlionis buvo pašalintas iš meno mokyklos, nes buvęs visiškas profanas mene. Štai tie „nemokšos" dar ir šiandie gyvi, o talentingieji senai pasauliui mirę. Ir reikia pripažinti, kad tie visi, stovį kultūros istorijos pryšaky ne talentais sau laurus laimėjo, bet darbu ir kantrybe!

Juk pats Nobelis buvo vargo prislėgtas kaip paskutinis skurdžius, ir visai negalvojo apie garbę ir milijonus. Pirmoj eilėj buvo duona . . . Šis švedas nuo pat mažens domėjosi sprogstama medžiaga, o ypač nitroglicerinu. Dėdamas paskutines pastangas, jis pasistato fabriką, kur manė pasišvęsti vien savo tyrimams. Bet vieną dieną likimas palaidojo griuvėsiuose visus Nobelio preparatus ir brolį, tačiau tik ne jo viltis. Ir nors gyventojai bei artimieji nusigręžė, nors valdžia jam trukdė, bet keletui metų praėjus jis jau buvo keturių fabrikų savininkas. Dinamito išradimas jį pastatė pasaulio centre. Bet ne dinamitas ir ne milijonai jį padarė Nobeliu, tuo Nobeliu, koks jis yra šiandie, bet testamentas. Savo testamentu jis pasistatė tokį paminklą, kad joks dinamitas jo neišgriaus ir kol gyvuos Europos kultūra, tol figūruos Nobelio vardas jos istorijoje. Jo kapitalai, pagal dokumentą, padėti į bankus, o iš metinių procentų skiriamos penkios premijos po 140.000 šved. kronų už geriausį pasidarbavimą fizikos, chemijos, medicinos, literatūros ir pacifizmo srityse. Čia ne tiek svarbu pinigai, kiek garbė. Tai saikas tautų kultūringumui ir darbštumui matuoti.

1938 metais buvo keturi laimingieji, kurių tarpe ir Sigrid Undset. Pati Sigrida nėra tikra norvegė: jos motina škotė, o tėvas norvegas, archeologas. Ir gimtinė ne snieguotoji Norvegija, bet lygiųjų laukų Danija, kur Kalendborgo mieste 1882 m. gegužės mėn. 20 d. ji pirmą kartą išvydo saulę. Dvejus metus džiaugėsi Danijos padange, bet Ingvaldas Undset, Sigridos tėvas, gauna vietą Oslo muziejuje ir ten kraustosi su visa šeima. Perspektyvos neblogos, tačiau sunki likimo ranka mažutei Sigridai apniaukia kūdikiškas svajones. Būdama dvylikos metų ji netenka savo tėvelio. Dabar jau gyvenimas atsistoja visoje nuogybėje. Savo jėgomis jis baigia prekybos mokyklą ir gauna tarnybą elektros biure. Čia ji ištarnauja

paveikslas
Žvaigždė
Kiniečių dail.
paveiksl.

10 metų, nors jau iš pradžių pasijuto tam darbui visai netinkanti. Bet gyventi reikia. Kantriai, dantis sukandusi, kenčia ir laukia išsivadavimo. O tą laisvę ji ir numatė literatūroje. Nepraleidžia nė vienos laisvos valandėlės, nė vienos progos, neišnaudojusi mokslui ir kūrybiniam pajėgumui. Skaito viską, ką gauna ir kas į rankas pakliūva, nežiūrint, ar tai poezija, ar beletristika, ar mokslo veikalas. Iki skrupulingumo išnaudoja ji laisvas valandas, nugalėdama pagundas blaškytis ir siausti, kas jaunystėje ypač ryšku. Rašytojos vardas ir garbė jai suteikė jėgų nugalėti visas saldžias viliones. Ji pati savy juto tą kūrybingą jėgą, kuri nerimo jos viduje. Savarankiškai bestudijuodama, ji jau bando plunksnos galią. Tą atlieka labai atsargiai, nes žinojo, kad dideli darbai nugalimi tik kantrybe ir atkaklumu. Šalia knygų ji gyvai studijuoja žmones. Šioms studijoms medžiagos buvo marios, nes beveik kas žingsnis ji sutiko Oslo mieste vis naują, svetimšalį žmogų, vis naujos tautos atstovą.

Jos tarnyba menkutė ir ji uoliai taupo. Atostogas išnaudoja krašto tyrimui: išvažinėja visas žymiąsias krašto vietas, pagrindinai

studijuoja tautos praeitį ir šalia to neužmiršta baltų kalnų viršūnių, kas kiekvienam norvegui yra įgimta. Ji pakyla į tas vietas, kur tik arai savo galingais sparnais laisvai skraido ir nusileidžia į valkatų bei skurdžių lindynes, norėdama visa pažinti, ištirti, išgyventi. Jai persiauros Norvegijos ribos: ji išvaikščioja Daniją ir Švediją ir nuvažiuoja viešnagėn pas prancūzus bei italus. Keliaudama sukuria daug vaizdelių, dar daugiau eilių, iš kurių vieną kitą ir spaudai kyšteli. Bet vistik ji savo pirmuosius kūrinius ne spaudai skyrė, bet liepsnoms. Būdama Italijoj, susipažįsta su Andersu Castus Svarstado, norvegu tapytoju, kuris su žmona buvo išsiskyręs. Bet tai nebuvo kliūtis Sigridai už jo 1911 m. tekėti.

Išbandžiusi savo jėgas vaizdeliuose ir novelėje, ji išeina viešumon su didesniu veikalu. 1907 m. pasirodo romanas „Ponia Morta Oulie", po poros metų „Jenny" ir 1914 „Pavasaris". Visus kritika pasitinka gana palankiai ir ji atsistoja greta didžiųjų Norvegijos rašytojų. Išleidusi 1917 m. „Harieta Waage", ji užbėga visiems už akių. Tačiau jai to nepakanka: ji siekia dar aukščiau. Juk šiaurietis — problemų žmogus. Šiauri aplinka jam neleidžia drybsoti, kitaip jis sustingtų, įšaltų.

Iš pat jaunų dienų rinkusi medžiagą ir giliai studijavusi viduramžius, Sigrid Undset, išleidusi „Kristiną Lavrase dukterį", 1920-21 m. toli palieka savo konfratrus ir atsistoja greta pasaulio korifėjų. Nors ir protestantė, tačiau visos jos simpatijos katalikams, kurių kilnumą ir bažnyčios globą Kristinoje ypač iškelia. Šiame veikale ji ne vien tik piešia viduramžių norvegų kaimiečio gyvenimą, bet ir sprendžia gilią katalikybės problemą. Ji pagaliau įsitikina, kad nesvarbu, kuriais keliais plaukia minia, bet kuriuo pats nueisi. Ne minia atsako už klaidas, bet individas. Ne minia galvoja, bet žmogus. Čia ji vaizduoja kovas giminės prieš giminę, kur tik stipri Bažnyčios globa neleidžia viskam kraujuje prigerti. Tai epochai nupiešti ir jos dvasiai išryškinti neužteko trijų tomų „Kristinos". Tą temą papildo dar keturių tomų „Olavas, Audunso sūnus".

Šiuose 2500 psl. veikaluose ji braižė kelią žmogaus, kuris, nerasdamas dvasinės atramos, blaškėsi, kaip aklas tamsybių vergas, kol pagaliau nurimsta Bažnyčios prieglobstyje. Ir koks buvo tų kelių tūkstančių norvegų katalikų nustebimas ir laimė, kai ji, pasaulinio masto rašytoja, 1934 m. mažutėje Bjerbaeko koplytėlėje priima katalikų tikėjimą. Ji dėl katalikybės aukojasi. 13 metų draugystėje ir meilėje išgyvenusi, skiriasi su vyru, nes, pagal katalikybės dėsnius, jų moterystė buvo neteisėta. Ir nors jaunystėj ji svarstė: katras katrą sutvėrė: ar Dievas žmogų, ar žmogus Dievą, tačiau šiandien ji yra kukliausia Viešpaties tarnaitė.

Ne gana to, kad ji pirmauja pasaulinėje literatūroje; jos dar laukia Nobelio laurai. Ir koks buvo saujelės katalikų džiaugsmas, kada Sigrida 1938 m. Stoholme gautą premiją ir dovanas drauge su laurų vainiku sudeda Šv. Eugenijaus bažnyčioje ant altoriaus, o pati tyliai šnabžda: „Non mihi, Domine, non mihi, sed nomini tuo da gloriam"... Ir nenuostabu, kad Overmann S. J. drįsta teigti, jog Sigridai Undset gyvenimas ir kūryba įgijo Dievo tarnybos prasmės. Kova tarp dievybės sąvokos, dėl tikėjimo yra visų Skandinavijos

rašytojų kūrybos pagrindinis bruožas, tačiau Sigrida yra vienintėlė iš jų, kuri šią problemą išsprendė tikrąja prasme. Ir dabar iš tos sunkiai iškovotos aukštumos ji žiūri į niūrias daubas, iš kurių ji iškilo.

Šiandie ji pasitraukusi nuo pasaulio triukšmo darbuojasi ir kuria. Dažnai susitinka su savo buvusiu vyru, tačiau jų pasimatymai nėra jau kaip vyro ir žmonos, bet tik kaip kadais gyvenusių gerų pažįstamų. Nevengia ji ir kasdieninio juodo darbo. Pati rūpinasi vaikų gerove ir jų auklėjimu. Ežero mėlis ir kalnų romantika kas vasarą sutraukia daug svečių, kuriuos ji labai mėgsta ir mielai vaišina.

Apžvelgdami jos kūrybą matome, kaip ji sugeba pagauti tikrovę. Ji tą tikrovę juto kurdama dabartį, tą pat intuityviškai pergyveno ir vaizduodama viduramžius. Ir nors ji jaunystėj blaškėsi kaip paukštė narve tarp *ad Deus ir adeus,* bet dabar romantiškiausi vakarai ir šešėliuotos obelyj dažnai ją mato vaikščiojančią su rožančium rankoje. Štai ji išleidžia „Ida Elizabeth", kur ir protestantai pripažįsta, kad tai katalikiškiausia knyga.

Ji laureatė. Jos veikalus visuomenė graibstyte graibsto, nes kūryba pilna genialumo ir realizmo. Ji visą laiką nenukreipė akių nuo smulkmenos, ir toji smulkmena pastatė jai nesugriaunamą paminklą ir apvainikavo. Mūsų akims žiūrint, laisvos valandos irgi yra smulkmena, kada neparašysi veikalo ir problemos neišspręsi, bet vis dėlto tos valandos, gerai sunaudotos, vainikuoja visą žmogaus gyvenimą. Sigridai Undset nenukrito laurai ir garbė iš dangaus. Ji nebuvo genijali. Tačiau ji mokėjo išnaudoti visa tai, į ką mes lengvapėdiškai ranka numojam. Ir tokiu keliu ėjo ne vien ji, bet visi, kurie šiandie yra pasaulio kultūros kelrodžiai. Ir ji, ir anie visi, garsieji, yra tik tai žmonės, ne daugiau, su silpnybėmis ir klaidomis. Jie visi buvo vargo žmonės, bet vargas jiems nebuvo Dievo bausmė, bet Aukščiausio palaima, nes tik tarp erškėčių išauga kvapiausios rožės, tik vėtrose išsitempia medžiai milžinai ir tik gyvenimo audrų sūkuriuose išsivysto pilnutinė žmogaus asmenybė.

Praeitis ir dabartis — įrankiai. Ateitis — tikslas.

Pascal

Žemėj nežūsta nė vienas darbas, nors ir niekas jo nežinotų.

Carlyle

Kentėjimas yra vartai, per kuriuos dažnai Dievas įeina į žmogaus sielą. *Mgr. D. Strelst*

Abejojimas tai didis išdavikas, kuris sunaikina didžiausius gabumus ir gabiausiems žmonėms neduoda progos iškilti.

O. S. Marden

Įsivaizduokime save vietoj asmens, ant kurio pykstame. Mūsų jautrumas dažnai eina iš neteisingos savimeilės, kuri velytų kitiems to, ko sau jokiu būdu nenorėtų. *Seneka*

EL. GABULAITĖ

Apatija

Ruduo buvo šaltas ir lapai būriais krito ant pilko šaligatvio. Vanda pro langą akimis sekė vėjo ritenamą lapą. Jis buvo dar visiškai žalias. Gal jis netyčia atlūžo nuo šakelės ir nukrito su kitais draugais. Jis buvo žalias, o anie — mirtinai išgeltę. Vėjas ritino jį drėgnu šaligatviu ir pagaliau įmerkė į purviną klaną. Vanda atsitraukė nuo lango ir papurtė galvą. Gal ji tuo purtesiu norėjo atsikratyti tų minčių, kurios jai pasirodė vaikiškai kvailos ir niekuo nenaudingos, kaip tie rudens geltonligės apimti lapai.

Pro langus į kambarį sunkėsi pavakarys. Kuklus kambarys buvo šaltas. Šeimininkai, taupydami malkas, kartais tyčia pamiršta pakūrenti. Ji užsisiautė paltą ir sudrebėjo. Drebulys jai pasirodė daug baisesnis, kaip visuomet. Jis kilo iš vidaus, lyg perskrosdamas nervus ir smegenis. Staiga į duris kažkas pabarškino. Vanda nesuspėjo susigriebt „prašau", ir į kambarį įžengė tvirti žingsniai. Tai leitenanto uniformoje Bronius. Tas pats, šimtus kartų matytas leitenančiokas. Tik šiandienjo rūbai kažkokia klaikuma aptraukti. Jis sukaliojosi po kambarį, rūkė papirosą, tik nešvilpavo, kaip visuomet.

Vanda tylėjo. Šiandien kažkodėl ji nenorėjo pirmoji prašnekėti. Jis geras, labai geras. Kasdien ateina. Ot, taip sau pasidairinėti.

Broniui atsibodo rūkyti ir sekti papiroso dūmų vingesį kambario palubėse. Jis atsisėdo ir prašneko:

— Tai ką, Vanda, vadinasi, manęs negaili?

— Kodėl? Negi po giljotina, sveikas, savo gyvenimą kiši.

Vanda juto, kaip greitai vyksta joje maištas. Jai darėsi pikta, kad, ot, ji turinti kitų ašaras ar nerimus savo siela užtušuoti.

— Nesijuok, Vanda, rimti dalykai. Rusai perėjo lenkų sieną. Vadinas, mes einam Vilniaus dabar arba niekuomet!...

Bronius pasakojo Vandai dienos politinę apžvalgą ir buvo nepatenkintas, kad ši mažai dėmesio terodo.

— Bus kova, Vandut, didelė ir kruvina. Na, tai tau dabar aišku, kodėl turi gailėti manęs?

— Na, ką čia niekus plepi. Karininkas esi ar elgeta?

— Pardon, aš neelgetauju iš niekur nieko.

— Matyt, kad ne, kad sentimentų įsigeidei! Mažėlis!

Iš tiesų, Vanda ne tai norėjo pasakyti. Ji jautė, kad reikia kažką sakyti, kažkokius kitokius žodžius vartoti. Gal tvirtus, o gal švelnesnius. Bet ji nieko nesakė, nieko negalvojo. Ji matė lubose įkaltą vinį ir negalėjo suprasti, kam ji ten reikalinga. Kodėl jos ne pusė suvaryta į medį, bet $^3/_4$?

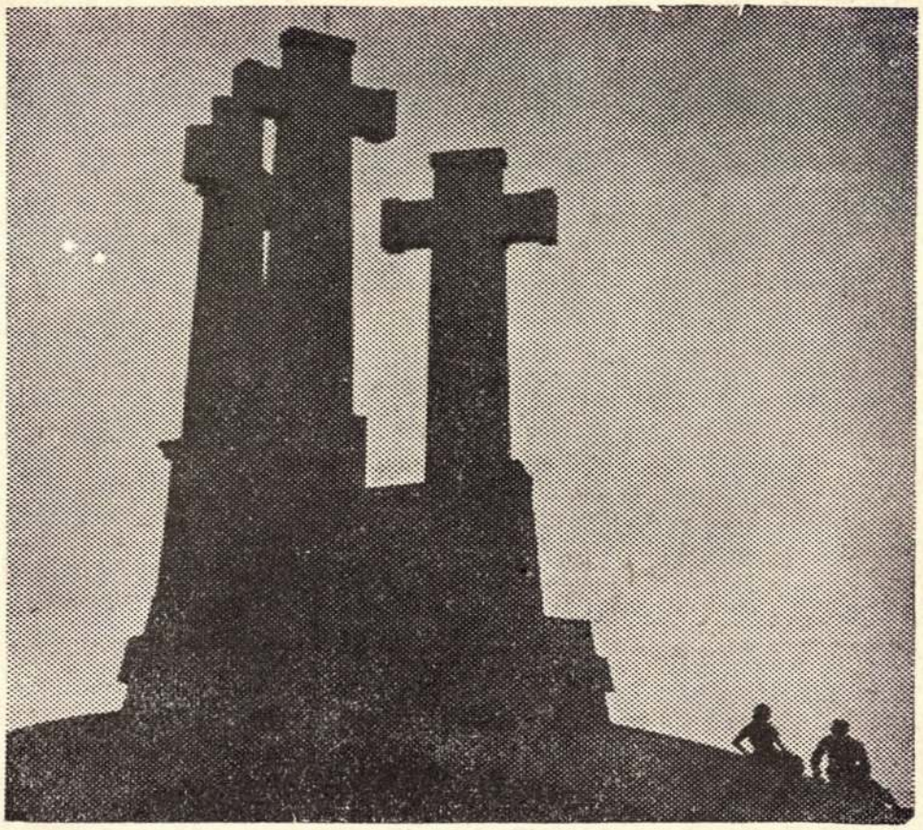

Vilniaus Trijų Kryžių kalne
„N. Romuva“

— Ką tau, Broniau, galiu padėti, — ištarė, kai šis ruošėsi išeiti. — Būk vyras. Aš manau, kad viskas bus gerai. Bronius atsisveikino ir tylomis išėjo. Vanda liko viena, bet jai atrodė, kad ji ne viena: dar tebebuvo ir Broniaus ašarotų akių atspindžių nudažytas žvilgsnis.

Už sienos šeimininkų laikrodis mušė penkias. Laikrodžio dūžiai kažką išvijo iš Vandos sąmonės. Ji atsipeikėjo iš stagnacijos. Ji vėl prisiminė, kad buvo Bronius ir... Ko jis norėjo? Tik kelių nemeluojančios širdies užjaučiančių žodžių. Ir viskas. Bet ji!... ji šalta ir prieštaraujanti.

Vanda šoko prie lango, norėdama dar pamatyti Bronių. Nustebo. Gatve slinko išrikiuotos eilės sunkvežimių ir jiems vairavo žalsvas uniformas dėvintieji žmonės. Tokie pat, kaip Bronius. Vanda išplėtė akis. Triukšmas ir uniformos. Jai pasirodė, kad jie visi kaip tik Bronius. Su tokiais pat veidais ir sielomis. Aišku, bus karas, bus „baisi kruvina kova“ — atsiminė ji Broniaus žodžius. Sunkvežimiai nuvažiavo. Liko tuščia, geltonais lapais nuklota gatvė. Nebesimatė nė ano žaliojo klevlapio, nė to purvino klano. Juos prieblanda užklojo. Šaligatviu skubėjo žmonės. Jų veidai tamsūs ir susirūpinę. Vanda sieloje juto didelę didelę tuštumą, kaip Sacharą ar erdvę. Jai, rodėsi, kad kažkas iš jos išplėšta, nors ji nieko nedavė. Vakaro šešėliai nebekrito: jie susiliejo į juodą tamsos tašką. Ten toli baigė į žemę sulįsti saulėlydžiai. Iš Vandos lūpų išsiveržė šnabždesys:

— Bronius atleis man. Juk brolis seseriai atleidžia. Ji vienintelė sesuo.

Jos veidu lėtai ritosi didelė ašara...

V. INČIŪRAITĖ

ATSISVEIKINANT...

Maža tėvų grįčiutė
Naujais, baltais langais
Sudievu tau pasakė
Pasaulin kai ėjai.

Liūdnai šiureno vėjas
Po stora rudine:
— Ką rasi ten nuėjęs,
Gal grįši, gal jau ne...

Sulinks tėvų grįčiutė
Balti langai pajuos,
Jeigu ilgai negrįši
Jei laukti nusibos — — —

Tu eisi visą dieną
Ir naktį eisi tu —
Ir vis šiurens tau vėjas:
— Ruduo, ruduo, ruduo...

Tau kris po kojų lapai
Nudriskę, purvini
Sustings maži lavonai
O tu — eini, eini...

Gali pereit pasaulį
Skersai ir išilgai
Neberasi grįčiutės
Naujais, baltais langais...

Apžvalga

Nepaprastai iškilmingai atšvęstas Vilniaus grįžimas Lietuvai

X.11 d. paskelbus Vilniaus krašto grąžinimą Lietuvai, nepaprasta džiaugsmo banga užliejo visą Lietuvą. Šis didžiulis istorinės reikšmės įvykis visur paminėtas su nepaprastu iškilmingumu.

Ypatingai didelės iškilmės buvo Kaune. Tą dieną nuo 11 val. buvo atleisti įstaigų ir įmonių tarnautojai, darbininkai ir mokyklinis jaunimas bei studenai. Visas Kaunas susirinko į Karo Muziejaus sodelį, kur 12 val. prasidėjo Vilniaus valanda. Kalbėjo Karo Muziejaus viršininkas gen. Nagius ir Vilniaus Vadavimo S-gos pirm. dr. A. Juška.

Iš Karo Muziejaus visas didžiulis paradas vyko į Prezidentūros sodelį, kur paradavo pro Prezidentą ir Vyriausybę.

Po iškilmių mokyklos ir visuomenė skirstėsi. Kiekvienas parado dalyvis ir kiekvienas mūsų tautietis tuo džiaugsmu ir entuziazmu dar ir šiandien tebegyvena. Tas pats užsidegimas ir entuziazmas lydės lietuvį, kai jam teks dirbti Vilniaus krašto ir mūsų brolių vilniečių gerovei.

Renkamos aukos Vilniaus kraštui

Nukentėjusiems vilniečiams padėti sudarytas Vyriausias Komitetas Vilniaus Kraštui Remti, kurio tikslas yra suorganizuoti Vilniaus kraštui medžiaginės paramos teikimą ir jos paskirstymą. Komitetas šiam reikalui telkia visas Lietuvos organizacijas, atskirus asmenis ir visą visuomenę.

Jau dabartiniu metu aukos gausiai plaukia.

Chorai į Vilnių

Visa eilė Kauno chorų ruošiasi vykti koncertuoti į Vilnių. Numatoma, kad neužilgo galės prasidėti jų gastrolės.

Lietuvių Diena New Yorke praėjo su dideliu pasisekimu

Į Lietuvių Dieną, suruoštą pasaulinės Parodos metu (IX.10.) iš visų Jungt. Valstybių ir Kanados buvo suplaukę apie 25000 lietuvių.

Dalyviai atvyko su tautiniais rūbais, su savo uniformomis, pasipuošę tautiškomis spalvomis. Lietuvių eisena su savo chorais ir orkestrais buvo ištisos mylios ilgumo ir sukėlė milžinišką parodos lankytojų susidomėjimą.

Lietuvių Dienos programos meninėj dalyj dainavo jungtinis choras, sudarytas iš 60 chorų, su 2900 balsų. Be to, lietuvių kolonijų grupės atliko tautinius šokius.

Sveikinimo kalbas pasakė J. Valstybių valdžios atstovai, Latvijos ir Estijos konsulai. Be to, gauta daugybė sveikinimų iš Lietuvos ir Amerikos kolonijų.

Amerikiečių spauda rašydama apie Lietuvių Dieną pažymi, kad tai buvo vienos didžiausių ir gausingiausių tautinių iškilmių Pasaulinėj Parodoj.

Padidėjo vidurinių mokyklų ir moksleivių skaičius

Nuo šių mokslo metų pradžios padidėjo gimnazijų skaičius. Kelios progimnazijos buvo išplėstos į gimnazijas (Kelmės, Plungės ir Kauno Šv. Jėzaus Širdies Kongregacijos). Be to, naujai atidaryta Šventosios Vytauto Didžiojo v. gimnazija ir Ž. Naumiesčio v. progimnazija.

Šiais metais vidurinių mokyklų skaičius yra toks:

Valstybinių gimnazijų yra 36, progimnazijų 18, privatinių lietuvių gimnazijų 11, progimnazijų 1, žydų gimnazijų 14, progimnazijų 4, lenkų gimnazijų 3, vokiečių 1 gimnazija ir 1 progimnazija, rusų 1 gimnazija.

Visose šiose vidurinėse mokyklose yra 750 klasių (pernai buvo 675 klasės).

Bendras mokinių skaičius šiais metais padidėjo 2579 mokiniais. Tai žymus prieauglis.

Iš viso Lietuvos vidurinėse mokyklose šiais mokslo metais yra 23674 mokiniai.

K. Binkio „Atžalynas" Rygoj

Mūsų teatre keletą kartų su dideliu pasisekimu ėjusiu K. Binkio veikalu „Atžalynu" susidomėjo Rygos Rusų Drama. Neseniai ji šį veikalą pastatė savo scenoj. Ta proga į Rygą buvo nuvykęs „Atžalyno" autorius.

12 naujų sklandytojų

Netekus Nidos sklandymo mokyklos, šią vasarą Lietuvos Aero Klubo pastangomis Zarasuose buvo suruošta keturių savaičių oro skautų-sklandytojų stovykla. 12 stovyklavusių asmenų įsigijo sklandytojo A - piloto vardą.

Dailės parodos

— Š. m. spalių mėn. 8 d. buvo atidaryta dail. V. Petravičiaus tapybos ir grafikos darbų paroda, kuri tęsėsi dvi savaites.

— Lietuvos Dailininkų S-gos Individualistų sekcija suruošė savo kūrinių parodą, kuri veiks iki pavasario. Laikas nuo laiko kūriniai bus keičiami.

Literatūros naujienos

— „Sakalas" išleidžia B. Brazdžionio eilėraščių rinkinį „Piligrimų" vardu.

— „Sakalo" leidykla išleidžia V. Pietario istorinį romaną „Algimantą". Tai bus antrasis šio veikalo leidimas. Spaudai paruošė ir redagavo J. Ambrazevičius.

— Išėjo nauju leidimu Lazdynų Pelėdos apysaka „Klaida", kurią spaudai paruošė J. Ambrazevičius.

— Juozas Paukštelis parašė naują romaną iš lietuviškos buities, vardu kaimynai.

— Jonas Šukys paruošė spaudai naują novelių rinkinį „Artojų daina".

— Spausdinamas Mykolo Vaitkaus romanas „Auštant".

— „Sakalas" leidžia poeto Gustaičio raštus, kuriuos spaudai paruošė ir redagavo prof. Mykolaitis.

— Nelė Mazalaitė atidavė spaudai savo pirmąjį apysakų rinkinį „Pajūrio moterys".

— „Sakalas" išleidžia Šatrijos Raganos „Istorijos pasakas" antruoju leidimu. Šiame iliustruotame rinkiny pasakojami žymieji mūsų istorijos įvykiai, apvilkti literatūriniu rūbu.

— Juozas Keliuotis įteikė Spaudos Fondui išleisti savo romaną „Svajonės ir siaubas".

— Leidžiamas žinomo vengrų mokslininko (šiais metas mirusio) prof. Tihamer Toth stambus veikalas „Dešimt Dievo įsakymų".

— M. Untulis paruošė spaudai istoriko Simano Daukanto surinktas pasakas, „Žemaičių pasakų" vardu. Pasakos išleidžiamos pirmą kartą.

— Spaudos Fondas išleido didžiojo rusų rašytojo F. M. Dostojevskio romaną „Lošėją".

— Šv. Ministerija išleidžia Ievos Simonaitytės naują romaną „Karalius Vilius".

— Šv. Kazimiero d-ja leidžia jaunos poetės V. Kumpikevičiūtės-Kalpokienės pirmą eilėraščių rinkinį „Vasara laukuose".

— Spausdinamas d. A. Maceinos mokslinis veikalas „Buržuazinis žlugimas".

— Spausdinamas latvių klasikinis br. Kaudzičių veikalas „Matininkų laikai". Išvertė Korsakas-Radžvilas.

— Literatūros istorikas ir kritikas Juozas Ambrazevičius paruošė spaudai Duonelaičio „Metus", iliustruotus V. K. Jonyno medžio raižiniais.

Muzikos naujienos

— J. Gruodis parašė Simfoninę Poemą iš Lietuvos praeities, trunkančią 225 min.

— V. Jakubėnas parašė simfoniją Nr. 2 A-Moll. Simfonija susideda iš trijų dalių ir trunka apie 35 min. Veikalas šį sezoną bus atliktas viešame V. Radijofono simfoniniam koncerte.

Moksleivija prie lietuviško kryžiaus

Pakelių kryžiai ir koplytėlės mums priprastas daiktas. Dažnai ir moksleivis praeina pro kryžių, nestabtelėdamas ir nekilstelėdamas kepurės. O tačiau jis turėtų sustot ir susimąstyt. Tada jis galėtų praregėt ir suprast, koks išraiškus ir didis mūsų tautos vargų ir paguodos, džiaugsmo ir kūrybos simbolis yra kryžius. Juk kryžiuj bei koplytėlėj slepiasi garsioji Lietuvos praeitis, kūrybingoji dabartis ir didingoji ateitis. Tas kryžius bei koplytėlė išsaugojo didžiąsias tautos brangenybes: lietuvybę ir religiją. Kryžius bei koplytėlė išsaugojo gražiausias lietuvio sielos kūrybines apraiškas. Todėl Lietuvos moksleivijai nepakanka sustoti prie lietuviško kryžiaus ir susimąstyti. Ji turi jausti pareigą, kad lietuviški kryžiai bei koplytėlės vėl rastų sau vietą lietuviškoj sodyboj, prie lietuviško namo, pakelėje ir kryžkelėje, kad vietoj nugriuvusių kryžių bei koplytėlių išdygtų nauji, prie kurių būtų galima susitelkti naujam darbui, naujai šalies kultūrai.

Lietuvos moksleivijai reikia išmokti branginti savo liaudies meno ir kultūros apraiškas. Žinokim, kad šias brangenybes labai vertina ir užsieniečiai. Yra žinoma, kad aukštosios Paryžiaus meno mokyklos „Institut d'Art et d'Archeologie" keletas studentų savo dizertacijoms pasirinko temas apie lietuviškus medinius kryžius ir koplytėles. Kažin ar rastumėm bent vieną mūsų studentą dizertacijai pasirinkusį temą apie lietuviškus kryžius ir koplytėles? Kodėl? Į ką nekreipia rimto dėmesio būdamas moksleivis, to nepastebi ir būdamas studentas.

BIRŽAI

— Būreliai jau beveik visi susitvarkė. Geografai pirmieji gausiais susirinkimais paįvairino gimnazijos popietinį gyvenimą. Literatai bandė daryti sus-mą, bet mažai tesusirinkus, — neįvyko. Į pirmutinį muzikos būr. susirinkimą atsilankė apie 100. Valdyba kol kas pernykštė.

— Pažymėtinas smarkus (gal net per daug laiko atimąs) šaulių veikimas.

— Spalių vienuoliktąją visoj gimnazijoj iki aukščiausio laipsnio buvo pakilusi nuotaika (kaip niekad), aidėjo dainos ir visų mintys skrido širdyse nešioto ir visų išsiilgto, laisvo Vilniaus link...

— Literatai ir muzikai X.14. surengė pasilinksminimą. **Špunkos įpėdinis**

JONIŠKIS

— X.8 įvyko šaulių ir mokinių bendri manevrai, kuriuose dalyvavo aukštesniųjų klasių mokiniai. Manevrai vyko netoli Skaistgirio miestelio, kur buvo gintasi nuo „priešų" — Žagrės šaulių.

— Mes Vilniaus grąžinimą sutikom nepaprastai džiaugdamiesi! Jau rytą spalio 11 d. buvo padarytas pranešimas direkt. Klupšo apie Vilnių. Vid. mokyklų insp. p. Rainys tarė nuoširdų žodį, pritaikintą momentui. Galingai sugiedotas Tautos Himnas.

Po 4 pamokų iškilminga eisena. Vėliavomis nešini atžygiuojam prie paminklo kritusiems už Lietuvos laisvę, kur vid. mokyklų insp. p. Rainys pasako kalbą. Įvairios organizacijos ir mokiniai prie paminklo sudeda gėles. Džiaugsmingai sudainuota: „Ei, pasauli, mes be Vilniaus nenurimsim!" ir išsiskirstyta.

— X.11 istorijos būrelio susirinkimas. Valiukas (VII) daro pranešimą apie politiką ir susirinkimui pirmininkauti pakviečia Norutį (VIII). Dapkus (VIII) gražiai pasakoja apie Vilniaus krašto gamtą ir to krašto reikšmę. Kvašys (VIII) nurodo kelius, kuriais turime eiti, kad būtų išlaikytas lietuviškumas, kad būtume susipratę lietuviai ir nepasiduotume svetimiems gaivalams. Valiukas (VII) papasakoja įspūdžius iš ekskursijos po Vilniaus kraštą ir gražiuosius Trakus.

— X.13 gimnazijoje įsteigtas šaulių būrys. Mokyt. Dainius supažindino su sąjungos tikslais ir veikimu. Išrinkta būrio taryba: Hiltonas (VII), Šiauris (VII), Gėcas (VI) ir Jasaitis (VI), taip pat revizinė komisija: Kvašys (VIII), Markšaitis (VII) ir Rudis (VIII). Narių įsirašė dar tik 33. **J. b.**

KAUNAS

„Aušros" bern. gimn.

— X.5 įvyko pirmas šiais metais literatūros būrelio susirinkimas, į kurį atsilankė buvęs būrelio globėjas mokyt. J. Žiugžda. Programą atliko patys nariai.

Kaip dažnai lietuviškų kryžių ir koplytėlių atvaizdų galima rasti užsienio meno ir šiaip iliustraciniuose žurnaluose, net pasaulinio mąsto literatūriniuose veikaluose. O mes patys turėdami tą didelę liaudies meno brangenybę, nemokame jos įvertinti. Moksleivija, šis reikalas dinamiškai kviečia tave, kad ateitum ir įvertintum.

Jau J. E. Kauno Arkivyskupas ir Metropolitas Juozas Skvireckas atskiru ganytojišku laišku per bažnyčias kreipėsi į tikinčiuosius, skatindamas neleisti nykti esamiems kryžiams bei koplytėlėms ir ragindamas statyti naujus. Šį arkivyskupo balsą išgirdo parapijos ir liaudies kultūrinės organizacijos, tuo labiau privalėtų išgirsti Lietuvos moksleivija.

Kai kartą dailininkas Ad. Varnas buvo užklaustas: „Kaip žiūrite į kryžių statybą Lietuvoje?". Tai jis atsakė: „Juos nepaprastai branginu ir noriu, kad Lietuva pasipuoštų visu milijonu gražių naujų lietuviškų kryžių!"

Lietuvos moksleivija ryžtinga. Jos iniciatyva pasipuoš mūsų gimnazijos lietuviškais kryžiais ir koplytėlėmis. Ši moksleivijos iniciatyva eis ir į liaudį, kad lietuviškose sodybose ir pakelėse vėl pradėtų bujoti liaudies menas, spindįs religiškumu, kuris būtų tvirta moralinė atrama Lietuvos ateičiai ir jos tautinei bei kultūrinei didybei.

J. Tauronis

Reikia pažymėti, literatūrinnkai yra patys veikliausieji mūsų gimnazijoje. Laukiame ir kitų būrelių pasirodymo.

— X.11 visus sujaudino džiaugsminga žinia — Vilniaus atgavimas. Jau nuo pat ryto visose klasėse skambėjo dainos ir sveikinimai. Po trijų pamokų visi moksleiviai susirinko į salę, kur gimnazijos direktorius, M. Krikščiūnas, pasakė gražią, šiai šventei pritaikintą, kalbą. Toliau visi vieningai padainavo Tautos himną ir kelias kariškas dainas. Po minėjimo vyresnių klasių mokiniai žygiavo į Vytauto Didž. Muziejaus sodelį, o iš ten prie Prezidentūros.

Šiais metais steigiama mūsų gimnazijos šaulių kuopa X.16. padarė pirmą susirinkimą, kurio metu buvo aptarti steigimo ir narių klausimai. Pažymėtina, kad į moksleivius — šaulius bus priimami tik pavyzdingi mokiniai.

Valerijonas

T. T. Jėzuitų gimnazija

Visuomenininkai jau fronte! Išėjo gana drąsiai. Galvas iškėlę...

„Kalnus nuversim!", išsitarė sajūdžio vadas. Lauksim! X-15 jie surengė pirmą rimtą susirinkimą. Ką gi? Nieko sau... Kai debiutas, tai gana vykęs. Jusevičius (VIII) skaitė referatą „Komunizmas". Kadangi tema gana aktuali, tai publikos buvo. Artimiausiu laiku nagrinėsim kapitalizmą. Sąjūdžiui vadovauja pernykščio sambūrio vadas Br. Narbutas. Gana daug ugnies būreliui įskelia aštrus p. Juškos žodis. **Žilvinas**

Šv. Kazimiero gimnazija

— IX.13 įvyko Marijos Dukterų Sodalicijos susirinkimas. Išrinkta valdyba: Ald. Jakaitė (VIIa), Ald. Grubinskaitė (VIa) ir L. Kuzmaitė (VIb). Pasiryžta aktyviau veikti.

— X.11 dienos žinia pripildė mūsų širdis džiaugsmo. Džiugią žinią sutikom su giesme, Marija, Marija ir Tautos Himnu. Vėliau po 3-jų pamokų organizuotai dalyvavom iškilmėse Vytauto D. Muziejaus sodely.

— X.15 buvo abiejų VII-jų klasių šventė, šv. Teresės diena. Rytą gimnazijos koplyčioj buvo atlaikytos šv. Mišios už Tėvynę. Visos septintokės priėmė šv. Komuniją. Po to buvo bendri pusryčiai. Mokinės atliko įdomią programą. Pusryčiuose dalyvavo VII-jų klasių mokytojai. Šventė praėjo labai puikioj nuotaikoj.

— Literačių būrelis, tur būt, dar gyvena vasaros prisiminimais. Jau laikas pabusti iš svajonių...

— Nuo X.1. gimnazijoj pamokos pradedamos 8 val. ryto. Seniau jos prasidėdavo 8,30 val. **A. J.**

Aukštesnioji Technikos mokykla.

— Jeigu mes ligšiol „Ateities" puslapiuose retai tesiskardendavom, tai nereikia manyti, kad mes technikai, paskendę matematikos formulėse, neturime laiko pasireikšti kultūriniame gyvenime. Pas mus irgi veikia įvairūs būreliai, vyksta minėjimai, ruošiam pasilinksminimus ir pan. Todėl noriu trumpai skaitytojus supažindinti su mūsų veikla.

— Persikėlus 1938 m. rudenį į naujus, moderniškus ir erdvius mokyklos rūmus, praskaidrėjo ir mūsų nuotaika. Su didesniu pasiryžimu stvėrėmės savųjų specialybių mokslų, nepamiršdami tačiau ir kultūrinio gyvenimo.

— Štai mūsų mokykloj gražiai veikia literatūrinis švietimosi būrelis, kurio globėju nuo pat būrelio įsikūrimo 1936 m. yra mokytojas A. Šarka. Šis būrelis ruošia įvairiomis progomis minėjimus, kuriuose pasirodome su savo kūryba, referatais, paskaitomis. Išleido būrelis ir savo leidinių. Šiemet technikai grožėjosi vienkartiniu leidiniu „Technikumas", kuris yra minėto būrelio nuopelnas.

— Be to, dar veikia meno ir religinio auklėjimosi būreliai, tik kažin kodėl jų veikla paskutiniuoju momentu lyg kiek apmirė.

— Smarkiai pas mus dominasi aviacija. Yra aviacijos popietinės pamokos, kurias lanko daug mokinių, suskirstyti į jaunesniųjų ir vyresniųjų grupes. Šias pamokas mums dėsto inž. p. Rimša.

— Atskirai paminėtinas mūsų mokyklos šaulių būrys, kuris yra pats skaitlingiausias. Būrys pasižymi dideliu veiklumu, dažnais susirinkimais, posėdžiais ir pasitarimais. Šiemet būrio nariai panorėjo išsiskirti iš kitų kolegų tarpo, įsigydami uniformines kepuraites. Būriui vadovauja ats. j. leit. mokytojas Naujokas ir dirbtuvių vedėjas ats. leitn. Simonaitis.

— Daug mokiniams padeda „Neturtingiems mokiniams šelpti draugija", duodama ilgalaikes paskolas ir stipendijas.

— Neatsiliekame ir sporto srityje. Štai ATM krepšinio komanda žaidžia L klasėje! Yra, be to, keletas imtyninkų, boksininkų ir kt.

— X.12 minėjome Vilniaus grįžimą mokyklos salėje, kur pritaikytą paskaitą laikė mokytojas Šačkus. **Jozė**

KELMĖ

X.13 įvyko šv. Teresėlės minėjimas. Minėjimą suruošė religinio auklėjimosi

būrelis. Atidarė Em. Stumbrytė (VII). Įžangos žodį tarė kap. kun. K. Statkevičius. Po įžangos žodžio buvo sugiedotas Tautos himnas. Referatą apie šv. Teresėlę skaitė J. Jankauskaitė (VII). Eilėraštį padeklamavo Br. Pociūtė (III). Po to po žodį tarė p. Ant. Stabingis, p. D. Petrauskas ir p. Ed. Streikus. Minėjimą gražiai pravedė S. Baldauskaitė (VII).

— X.11 Vilniaus grįžimo prie Lietuvos diena praėjo labai gražiai. 9 val. buvo iškilmingos pamaldos ir gražus kapeliono kun. K. Statkevičiaus pamokslas. Po to buvo eisena po miestą su orkestru. Po eisenos klausėmės transliacijos iš Kauno. Vakare buvo eisena prie Vilniaus Kryžiaus ir smagus pasišokimas.

Robė

KRETINGA

Pranciškonų g-ja

— X.4 įvyko Šv. Pranciškaus tradicinis minėjimas. Atsilankė pilnutėlė salė mokinių ir publikos. Minėjimą atidarė gimn. dir. V. Zajančkauskas O. F. M. Paskaitas laikė: gimnazijos rektorius T. Justinas O. F. M. ir mokt. Myk. Linkevičius. Po paskaitų pasirodė moksleiviai su eilėraščiais: Masionis, Martinauskaitė ir Jažinskaitė (visi III kl.). Savo eilėraščių skaitė L. Narbutas (VIII) ir Gėdminas (VI).

Pabaigoje pasirodė gimnazijos choras.

— X.8 mūsų krepšininkai viešėjo Skuode ir sužaidė daugiškas krepšinio rungtynes. Laimėjo mūsų rinktinė 31:17.

— X.11 po pamokų minėjome Vilniaus atgavimo šventę. Miesto sodelyje dalyvavome vėliavos iškėlime. Po to ėjome į bažnyčią, kur sugiedojome „Te Deum laudamus". Iš bažnyčios visi grįžome į gimnaziją, kur mokyt. Masionis laikė paskaitą mokiniams.

A. P.

KUPIŠKIS

— Šiais mokslo metais smarkiausiai veikia religinis būrelis. Išrinkta nauja valdyba, kurią sudaro: B. Grinaitė, V. Vasiliauskaitė, J. Kireilis, Alf. Dubriuolis ir C. Vaičikonis. Taip pat išrinkta laikraštėlio leidimo komisija — Ald. Mozurevičiutė, J. Pajarskaitė, C. Vaičikonis.

— X.8 įvyko antras religinio būrelio susirinkimas. Visus kariškai nuteikė kun. kapelionas J. Ragauskas, įdomiai pasakodamas įspūdžius, gyvenant kartu su mobilizuotais kariais. Referatus skaitė C. Vaičikonis (VII) ir A. Baltrūnas (II). Paskaityta geresnių veikalų ištraukų. Susirinkimas praėjo gana geroje nuotaikoje. Nutarta surengti Kristaus — Karaliaus šventės minėjimą ir artimiausiu laiku išleisti laikraštėlį.

— Kiti būreliai dar snaudžia. Atrodo, jau būtų laikas...

— X.11 Vilniaus atgavimo proga kai kieno akyse matėsi džiaugsmo ašaros, o iš pilnų džiaugsmo krūtinių veržėsi griausmingas „Į Vilnių, į Vilnių..."

Tą pačią dieną mokiniai, kartu su kariuomene ir organizacijomis, ėjo į kapines pagerbti žuvusių dėl tėvynės karių. Pamokslą pasakė kun. kap. J. Ragauskas, kalbėjo gimn. direktorius ir organizacijų atstovai. Mokiniai sugiedojo „Marija Marija...", Tautos Himną ir prie Laisvės paminklo padėjo gėlių puokštes.

Kupos sūnus

— X.17 literatūrininkų b. surengė pirmą šiais mokslo metais susirinkimą. Išrinkta naujoji valdyba: V. Inčiūraitė (VIII), Grinaitė (VI), Al. Baltrūnas (II), Mozūrevičiutė (VII) ir Veščiūnas (VI).

Redakcinė komisija sutiko pasilikti ta pati: V. Inčiūraitė, Vičinas ir Stančikaitė.

Naujų narių prisirašė 27.

Nutarta būrelis padalinti į dvi dalis — jaunesniųjų ir vyresniųjų.

Valentinas

LINKUVA

— IX.23 linkuviečius moksleivius aplankė kun. A. Sušinskas.

— IX.29 jaunesnieji literatūros mėgėjai, nenusileisdami vyresniesiems, sušaukė savo atskirą susirinkimą. Valdybon išsirinko V. Petraitį, M. Keniausytę ir L. Jurgelevičiūtę.

— IX.30 VII-ji klasė surengė antrą iš eilės šiais mokslo metais pasilinksminimą. K. Masilionis pasakė įžanginę kalbą. Po to buvo suvaidinta St. Ylos komedija „Aš nenoriu Jurgio". J. Stumbrys pasakė monologą, o patys septintokai, pritariant garmoškai, padainavo kupletus. Užbaigos žodį dar tarė mokt. p. J. Vadeikis, paliesdamas šių dienų aktualijas.

— X.8 lankėsi Pasvalio gimnazijos krepšininkai su savo mokytojais. Draugiškose rungtynėse linkuvietės mergaitės laimėjo (4:0), o berniukai pralaimėjo (10:15).

— Tą pačią dieną religinio lavinimosi būrelio mergaitės surengė šv. Teresėlės minėjimą. Minėjime tedalyvavo vienos mergaitės. Korespondentas, būdamas vyriškos padermės, nors ir kažin kaip maldavo, kad įsileistų į minėjimą, tačiau mergaitės buvo nepermaldaujamos. Vis dėlto jis sužinojo, kad Em. Bartuse-

vičiūtė skaitė referatą apie šv. Teresėlės gyvenimą, Liūda Buožytė ir Marytė Keniauskytė deklamavo, ir po to kap. kun. Petrėnas tarė žodį. Žemesnių klasių mergaitės pasirodė su plastika.

Po to, visos griebė paltus ir ėjo lenktynių bėgdamos į stotį, mat, sužinojo, kad buvęs kapelionas kun. A. Baltrukėnas, dėl karo „pabaigęs studijas" ir jau sugrįžęs anksčiau, atsilanko net į jų minėjimą. Sulaukusios kun. A. Baltrukėno, kuris dabar kapelionu Biržuose, nusitempė jį gimnazijon ir ten parodė savo meną, pakartodamos plastikos numerius.

— Literatūros mėgėjų būrelio vadovybė jau rūpinasi literatūriniu vakaru. Linkėtina, kad ji tikrai tokį vakarą surengtų! **A. Draugas**

MARIJAMPOLĖ

Marijonų gimnazija

A. A. Vytautas-Zigmantas Skirgaila

Spalių 9 d., kada visa Lietuva šventė paskutinę Vilniaus gedulo šventę, Marijampolės Marijonų gimnazijai tas liūdesys buvo dvigubas. Atėjo iš K. Naumiesčio žinia, kad mirtis išplėšė iš tėvelių vienintelį sūnų, iš draugų geriausiąjį draugą, iš gimnazijos gerąjį auklėtinį Vytautą Skirgailą.

Vytautas gimė 1922 m. vasario mėn. 24 d. Pradžios mokyklą lankė K. Naumiesty. 1933 metais rudenį įstojo į Marijampolės Marijonų Privatinės gimnazijos II-ją klasę. Visą laiką buvo vienas iš geriausiųjų mokinių. Ir štai šiais metais turėjo išeiti į gyvenimą su brandos atestatu. Mokėsi iki š. m. rugsėjo 28 dienos. Staiga susirgo ir, nepasirgęs dviejų savaičių, aprūpintas šv. Sakramentais, mirė.

Vytautas Marijampolės moksleivijai buvo pažįstamas, kaip linksmas, judrus, gabus, pilnas energijos. Klasėje buvo visuomet nuotaikos kėlėjas.

Spalių 11 d. sugaudė paskutinį kartą Vytautui K. Naumiesčio varpai. Nešamas VIII klasės draugų Vytautas keliavo paskutinę šios žemės kelionę. Paliko visus liūdinčius artimuosius ir draugus.

Pirmosios snaigės papuošė neseniai išdygusį kapą.

Vytaute, tu savo draugų tarpe gyvensi amžinai. Mes niekuomet Tavęs neužmiršim!

Ilsėkis, Vytaute, ramybėje!

J. Dogelis

— Nemanykite, kad Marijonai tik tiek dirba, kiek skelbiasi laikraščiuose. Anaiptol ne. Jie gana smarkūs vyrai: puikiai daužo ping-pongą, daug „krauna" į krepšį ir kitokių gudrybių moka. Jie moka ir rimtai padirbėti. Pavyzdin imkime ir tai:

— XI.24 religinio auklėjimosi būrelio susirinkimas. Išrinkta valdyba iš šių asmenų: J. Jakaitis (VII) — pirmininkas. J. Dogelis (VIII) — vice-pirmininkas. A. Ramonas (VI) — sekretorius ir V. Akelaitis (VI) valdybos narys padėti jaunesniųjų būreliui. Meninę dalį atliko V. Akelaitis (VI) paskaitydamas novelę, K. Kubilinskas (II) savo kūrybos eilėraštį, P. Glemža (III) vienos kelionės nuotrupas, P. Keidošius (II) savo kūrybos eilėraštį, Navickas (II) ir Keidošius (II) suvaidino dialogą.

Nutarta šiemet veikti dviem būreliais: vyresniųjų ir jaunesniųjų. (Seniau veikė bendrai). Naujoji valdyba pasiryžo pasirūpinti, kad galima būtų išleisti laikraštėlį.

— X.3 literatų būrelio susirinkimas. Išrinkta valdyba: A. Ramonas (VI), P. Kučinskas (VI) ir J. Dusevičius (VII). A. Ramonas ir V. Akelaitis (VI) paskaitė po novelę. Nutarta išleisti pereitais mokslo metais „neišdegusį" laikraštį. Be to, prie literatų prisijungęs, veiks žurnalistų būrelis. Apskritai literatai šiemet ryžtasi daug ką padaryti. **X-as**

R. J. v. merg. gimnazija

— Gyvenimas būreliuos pradeda atbusti. Ypač judrios sportininkės. Gaila, kad gimnastika turėjo persikelti iš aikštės į salę, kurios valymas nepavyzdingas.

— Vyresniosios religininkės savo veikimą pradėjo šv. Rašto skaitymais. X.13 įvyko jų steigiamasis susirinkimas. Dirbti visos pasiryžusios.

— Literatės niekaip negali atbusti iš pernykščio „letargo". Pernai neįstengė sušaukti nė steigiamojo susirinkimo, nors kasdien žadėjo. Gal šiemet nors „žiovauti" iš nuobodumo pradės? **K.**

Mokytojų seminarija

Pas mus darbas eina puikiai, tik viena bėda su patalpomis. Nors šiais mokslo metais mokinių skaičius seminarijoj ir padidėjo, bet kol kas dar patogesnių patalpų, išskyrus „flygelį", neturime. Būtų pusė bėdos, kad nors tam pačiam „flygely" sutilptumėm, bet kadangi nesutelpam, IV berniukų kursas yra patalpintas R. J. gimnazijoj.

— X.11 iškilmingai paminėjom Vilniaus grįžimą prie Lietuvos. Džiaugsmo dieną, visi su daina lūpose žygiavom gatvėmis, o vėliau, prie Vilniaus medelio miesto

sode išklausę ugningo seminarijos inspektoriaus kalbos, išsiskirstėm.

— Pas mus jau veikia ir šauliai mokt. Kavaliaukso vadovaujami. Narių yra gana gražus būrelis. **Seminaristas**

— XI.23 mokytojų seminarijos patalpose gimnazijos mokyt. L. Puskunigio pastangomis buvo sušauktas steigiamasis fizinio lavinimosi kuopelės susirinkimas. Mokyt. Puskunigis supažindino su būrelio tikslais ir veikimo gairėmis. Mokiniai, pasiryžę aktingai dalyvauti, veik visi į būrelį įsirašė. Nutarta dalyvauti visose sporto šakose ir rungtyniauti su įvairiomis klubų komandomis. Buvo išrinkta būrelio vadovybė: pirmininkas — Juozas Kavaliauskas (IVa kurso), sekretorius Kostas Mičiulis (IVa k.), išdininkas Balys Telešius (IVa k.). Be to, atskirom sekcijom buvo paskirti vadovai: lengvosios atletikos — Vytautas Rauba (IIIa k.), stalo teniso — Motiejūnas ir krepšinio — Vincas Žibertavičius (IVa k.).

Būrelį apsiėmė globoti ir būti vyriausiu jo vadovu mokyt. L. Puskunigis. Jam vadovaujant, kasdien gimnazijos stadijone vykdoma sistematinga treniruotė. **Vyt. Vytėnas**

PANEVĖŽYS

Amatų-Technikos mokykla

— X.12 mokt. Juraška suorganizavo ekskursiją į Pavenčių cukraus fabriką. Važiavo apie 100 asmenų. Pakelėje apsistojome Šiauliuose, kur apžiūrėjome įžymesnes vietas ir įmones.

— X.14 Vicedir. J. Bariso pastangomis įsteigta mokyklos salėje ramovė ir mokinių šeštadieniai. Mokiniai turėdami šeštadieniais laisvo laiko galės kultūringai praleisti jį ramovėje. **Alfas Liepa**

PALANGA

— Mūsų gimnazijoje būrelių veikimas prasideda. Pirmieji į darbą stojo literatai, padarydami pirmą susirinkimą. Susirinkime įžanginį žodį tarė buvęs literatų pirm. Vyt. Žvirzdys (VII). Be to jis paskaitė savo eilėraščių. Su savo poezija taip pat pasirodė Andulaitytė (VII). Išrinkta nauja valdyba: pirm. F. Alonderis (VIII), vicepirm. A. Stalmokas (VIII), sekr. Kuprelis (VII) ir iždinink. Jonušaitytė (VII) ir laikraštėlio red. Vyt. Žvirzdys (VII). **Nezyzia**

PASVALYS

— IX.22 įvyko mergaičių šaulių susmas, kuriame būrio vadė mokyt. p-lė J. Masiulionytė papasakojo apie šaulišką darbą. Išrinkta taryba: pirm. ir būrio vadės pavad. — B. Vileišytė (VIII), sekr. — B. Vadapalaitė (VIII), švietimo vadovė — Ag. Baldišytė (VIII) ir ižd. — Akv. Luomanaitė. Sporto vadovė išrinkta O. Talkevičiūtė. Narių prisirašė apie 50.

— IX.22 taip pat įvyko ir religinio auklėjimosi būrelio bendras sus-mas. Apie šių metų veikimą tarė žodį naujasis globėjas kapel. kun. J. Varnas. B. Brazdžionio eil. „Kristus ir Jeruzalės moterys" padeklamavo Jon. Linkevičius, o Br. Buivydaitės eil. padeklamavo E. Zubaitė. Jon. Linkevičius paskaitė iš „Jaunimo Vado" biografiją „Vytautas Endziulaitis". Išrinkta nauja valdyba: pirm. — Pr. Grinskis (VIII), sekr. — J. Povilionis (VIII), reikalų ved. — Al. Vaičeliūnas (VI), merg. pirm. — E. Zubaitė (VII), sek. — Ad. Petrulytė (VI) ir vald. narys — st. Brazdžiūnaitė (VI). Į būrelį įstojo per 20 naujų narių. Būrelis turi apie 120 narių.

— IX.27 įvyko vyrų šaulių sus-mas, kur buvo aptartas šių metų darbas ir išrinkta būrio taryba: pirm. ir būrio vado pavaduotojas — Jon. Linkevičius (VII), sekr. — Pr. Grinskis (VIII), švietimo ir sporto vadovas — A. Vaičeliūnas (VI) ir ižd. — L. Kazėnas (VII). Revizijos komisijon išrinkta: J. Navakas (VIII), A. Barkauskas (VI) ir A. Lukštas (VI). Narių yra apie 60.

— IX.28-29 gimnazijos salėj visiems mokiniams broliai šauliai Andzevičiai skaitė paskaitas apie priešlėktuvinę ir priešdujinę apsaugą.

— X.1 Literatų būrelio valdyba sušaukė II sus-mą. Jon. Linkevičius skaitė savo kelionės įspūdžius „Ežerų kraštas nuo dviračio", kur pasakojo apie Anykščius, Užulėnį, Ukmergę, Jonavą, Kauną, Rumšiškes, Kaišiadoris ir kelionę iki Kernavės. (Pabaiga kitame sus-me). J. Šimkevičius skaitė feljetoną ir vieną eil. Eilėraščių dar skaitė O. Talkevičiūtė. B. Jasilionis papasakojo įspūdžius iš septintokų stovyklos Sudeikiuose. Per einamuosius reikalus būrelio pirm. Jon. Linkevičius pranešė apie valdybos pasiskirstymą ir kad nariai prieš sus-mus savo rašinius duotų patikrinti valdybai.

— Šaulių būreliai gavo iš rinktinės įvairaus turto.

— Džiaugsmingai visi moksleiviai sutiko žinią, kad Vilnius grįžta Lietuvai. Po trijų pamokų kartu su šauliais ir kitomis organizacijomis dalyvavom vėliavos pakėlime, kur buvo pasakytos dvi kalbos. Paskui bažnyčioje buvo sugiegota „Te Deum laudamus".

— X.11 gimnazijoj buvo demonstruojama įdomi filma „Bethoveno koncertas". **Gegužis**

PLUNGĖ

— Buvusi Pagėgių valstyb. viešoji skaitykla ir biblioteka po audringo pavasario persikėlė į šiltas Plungės patalpas. Ši biblioteka labai turtinga beletristiniais, lyriniais ir kitais veikalais. Nors gimnazijos biblioteka taip pat gana turtinga, tačiau viešoji valstyb. susilaukė daugiau nuolatinių lankytojų. Visi labai gausiai lankome ir vartome storus, gyvenimo išmintimi spindinčius tomus ir esame dėkingi gimnazijos vadovybei už leidimą tomis malonėmis naudotis. **Proncė**

PRIENAI

— „Vilnius mūsų"! „Sutartis pasirašyta!" Griaudėjo džiūgesys tą laimingąją dieną mūsų gimnazijos rūmuose, užliedamas visas klases, koridorių, salę ir net pro šalį šaunančią gatvę. Kalbos, jausmų varžtos liejosi visą dieną, o vakare mokiniai nutarė, kad šalia moralės paramos vilniečiams reikalinga ir materialinė, todėl kitą dieną buvo padaryta rinkliava mokinių tarpe ir gautąją sumą nutarta paaukoti vargstantiems broliams.

— X.15 šaunieji Prienų kariai išžygiavo į Vilniaus kraštą. Jų atsisveikinti prie auto stoties susirinko neužmatoma minia. Moksleivės ir šaulės prisegė prie krūtinių mylimiesiems tėvynės gynėjams gėlių puokštes, išpuošė paskutiniais žiedais karininkų žirgus, padabino žvilgančius ginklus. Kalbomis pasikeitė miesto burmistras p. Greimas ir pulk. leit. Žulys. Iš minios ant pražygiuojančių karių krito žalumynų lietus, ore sklido valiavimų ir linkėjimų aidai. Gražiausios moksleivių gėlės ir skambiausi šūkiai teko neseniai baigusiam mūsų gimnaziją j. leit. St. Tilinskui ir kar. pareng. mokytojui leit. Žūsinui.

— X.14 Prienuose lankėsi Kauno T. Jėzuitų gimnazijos ping-pongistai. Nors kova tarp svečių ir mūsų tenisistų buvo labai svyruojanti ir atkakli, tačiau galiausiai kauniečiai pasirodė pranašesni ir iš mūsiškių išplėšė pergalę rezultatu 5:4. **Bastuoklis**

RASEINIAI

— IX.23 susirinko kooperatininkai. Buvo išrinkta valdyba ir revizijos komisija. Vyt. Grybas (VII) kalbėjo aktualiausiais kooperatyvo reikalais. Jon. Kubilius (VIII) buvusios valdybos vardu naujajai vadovybei palinkėjo sekmingo darbo.

— X.11 ėjome į bažnyčią padėkoti Augščiausiajam už Vilniaus sugrąžinimą. Parėję po pamaldų, sporto salėje, išklausėme p. direktoriaus ir p. inspektoriaus kalbų. Plačiau apie Vilnių kalbėjo mokt. p. Lipnickis. Moksleivių nuotaika buvo labai entuziastiška.

— X.12 susirinko vyresniųjų klasių istorikai. Valdybon išrinkti: Čepas (VII), Čižaitė (VIb) ir Rimkevičiūtė (VII).

— Tą pačią dieną įvyko steigiamasis moksleivių šaulių susirinkimas, kurį atidarė gimn. dir. Kartanas. Į susirinkimą atsilankė rinktinės vadas plk. Lormonas. Ats. leit. mokt. Račkauskas trumpai mus supažindino su šaulių siekiais ir organizacijos tvarka.

Kalbėjo gimn. dir. Kartanas ir šaulių rinktinės vadas plk. Lormonas. Susirinkime dalyvavo daugybė moksleivių, o visas susirinkimas praėjo entuziastiškoje nuotaikoje. **Jūrininkas.**

Literatūrininkų veikimas

X.10 pirmą kartą po vasaros atostogų susirinko literatūrininkai. Būrelio pirm. J. Stašaitis davė praėjusių m. metų veikimo apyskaitą. Praėjusiais metais buvo nagrinėjama naujoji mūsų poezija, surengtas drauge su Tauragės literatais Lietuvos bajoro teismas etc. Po pranešimo Iz. Keparutis nuotaikingai padeklamavo S. Nėries „Sūnų palaidūną". Iz. Palūkinaitė paskaitė savo kūrybos novelę, o Ben. Siliūnas — eilėraštį. Išrinkta nauja valdyba, į kurią įeina: pirm. Ben. Siliūnas, vicepirm., Vl. Čepas ir sekr. St. Kavaliauskaitė.

Šiemet literatūros būrelį globoja rašytojas kritikas mokt. Pr. Gailiūnas. Nutarta šiais m. m. atkreipti dėmesį į gražųjį skaitymą, deklamavimą, daryti vaidybinius sus-mus. Be to, bus stengiamasi plačiau pažinti mūsų jaunuosius rašytojus-beletristus. Į eilinius sus-mus nutarta įsileisti tik narius.

Gimnazijoje paskelbtas konkursas išrinkti literatūros būreliui tinkamą vardą.

Gruodžio mėn. literatūrininkai ruošia didelį J. Biliūno mirties minėjimą.

Po Kalėdų (sausio-vasario mėn.) ruošiamas pirmas Raseiniuose apylinkės gimnazijų moksleivių literatūros vakaras. Bus pakviestos visos artimesnės gimnazijos. **Raseinietis**

ROKIŠKIS

X.14 Vilniaus grąžinimo proga vyresnieji ir jaunesnieji literatūrininkai suruošė šaunų pasilinksminimą. Salė buvo sausakimšai prisirinkusi moksleivių, o dalis jų net nebesutilpo. Pradžioje R.

Stalionis (VI) skaitė referatą „Vilnius ir moksleivija", o paskui sekė vilnietiška poezija ir vyrų okteto bei solisto I. Ališausko (VII) dainos. Pasirodo: R. Mikšytė (VII), V. Baltušytė (VIII), J. Rinkevičius (IV), M. Chainauskas (IV), K. Vaičionis (VII), I. Ališauskas (VII), Naginskaitė (II), Vikertaitė (III), Makuškaitė (II), Kuzminckaitė (III) ir kt. Užbaigai nuoširdų žodį taria gim. direktorius p. J. Janulionis, o paskui visi linksmai ir triukšmingai pasišoka.

Romantiko sūnus

ŠAKIAI

IX.29 sušauktas pirmasis šiais mokslo metais literatūrininkų susirinkimas. Programa užpildyta daugiausia sava kūryba. A. Janušauskaitė (VI) skaitė novelę, Pr. Stanaitis (VI) — įdomų feljetoną „Tik sportui jaunąsias jėgas!" E. Vaitiekaitė (VI) padeklamavo pora K. Zupkos eilėraščių. Z. Pusdešrytė paskaitė savos poezijos. Išrinkta nauja valdyba, kurion įeina Z. Pusdešrytė (VI), A. Janušauskaitė (VI), P. Stanaitis (VI) ir St. Rudzevičiūtė (VII). Pats susirinkimas pasižymėjo „pavyzdingu" dalyvaujančių elgesiu.

— Būrelių taryba paruošė specialias taisykles tvarkyti būrelių veikimui. Čia apibūdinamos valdybų, narių ir globėjų pareigos ir pats veikimo pobūdis. Šios taisyklės bus paskelbtos atskiriems būreliams, kurie turės jų laikytis.

X.7 minėjome direktoriaus p. K. Šapalo dešimties metų gimnazijos vadovavimo sukaktuves. Mokt. p. B. Laukaitis apibūdino p. direktoriaus veiklą per šį dešimtmetį. Gerbiamam sukaktuvininkui sugiedota „Ilgiausių metų" ir įteikta gėlių puokštė. Mokytojai, žinodami, kaip jų šefas rūpinasi neturtingais mokiniais, vietoj sukaktuvinės dovanos paskyrė 200 litų mokinių šelpimui.

— Šiemet taip pat sukako pedagoginio darbo dešimtmetis dar 5 mūsų gimnazijos mokytojams: p. A. Dragūnaitei, p. M. Liulevičienei, p. K. Keblinskienei, p. V. Liulevičiui ir vicedirektoriui p. Pr. Keblinskui. Ta proga mokyt. A. Žirgulys kalbėjo apie mokytojo darbo sunkumus. Šiems sukaktuvininkams taip pat buvo įteiktos gėlių puokštės.

X.11 labai mus nudžiugino netikėtas Vilniaus grįžimas Lietuvai. Jau nuo pat ryto reiškėsi didelis entuziazmas ir nepaprastai pakilusi nuotaika. Klasių lentose figūravo Gedimino pilies vaizdai su patriotiškais šūkiais. Salėj nepaprastas susigrūdimas — klausomasi radijo pranešimų. Koridoriuje skamba linksmos dainos. Po pietinės radijo programos išklausėme gimnazijos direktoriaus p. K. Šapoko žodį Vilniaus prijungimo proga. Ypač visus sujaudino p. direktoriaus atsiminimų nuotrupos iš praėjusios vasaros kelionių po Vilniaus kraštą. Po to su miesto gyventojais ir organizacijomis nuėjome į bažnyčią padėkoti Dievui už neseniai pasiektus laimėjimus.

Slapukas

ŠIAULIAI

Berniukų gimnazija

—IX.20 susirinko karinės kuopos nariai ir, išklausę savo globėjo ats. leit. M. Levicko kalbos, persiorganizavo į šaulius. Vadu išsirinko V. Ivanauską (VII). Kuopa nutarė įsigyti šauliską-mokinišką uniformą ir padaryti nakties manevrus.

— Religininkai taip pat neatsiliko. Truputį pailsėję po ekskursijos, IX.26 padarė susirnkimą. Kun. Kl. Razminas kalbėjo apie veikimo gaires. Ed. Steponavičius apžvelgė praėjusių metų veikimą, o P. Čepulis (VI) paskaitė savos kūrybos. Tame susirinkime būrelį paėmė globoti kapelionas Kl. Razminas. Buvusis globėjas kun. Kudirka savo atsisveikinimo kalboje pasidžiaugė būrelio gausumu ir palinkėjo nenuilstamo darbo. Atsidėkodami religininkai sušuko jam „valio". Triukšmingai rinko valdybą. Pirmininko kėdėn atsisėdo V. Ivanauskas (VII), jam padėti išrinktas Ed. Steponavičius (VIII), sekretoriauti J. Šablinskas (VII), o „atsakingąją" kasą paėmė D. Grėbliauskas (VII).

Būrelis nutarė iškilmingai minėti Kristaus Karaliaus šventę.

— IX.30 minėjome 1919 metų bermontininkų užpuolimą.

— Sunku aprašyti, koks entuziazmas užliejo mūsų gimnaziją spalių 11-tą dieną. Visoje gimnazijoje nuo pat ryto aidėjo patriotinės dainos, šūkiai ir neapsakomas džiaugsmas. Praslinkus vienai pamokai, kurioje vien tik ir buvo kalbama apie tą džiaugsmingą įvykį, nužygiavome bažnyčion. Iš ten, gimnazijos orkestro lydimi, nuėjome padėti vainiką Sukilėlių kalnelyje.

— IX.12 šeštąją pamoką šventėme Vilniaus prisijungimą. Kalbėjo mokyt. V. Rubaževičius, o meninę dalį išpildė mokiniai

Ąžuolėlis

TAURAGĖ

Literatūrininkai veikia

X.1 įvyko didelis pirmasis šiais mokslo metais susirinkimas, į kurį atsilankė gimnazijos dir. p. Jakubonis ir net vienuo-

lika mokytojų. Mokinių buvo apie 80. Valdyba nebuvo renkama, kaip kitais metais, bet iš anksto parinkta ir p. globėjo patvirtinta. Ją sudaro: P. Drevinis (VI) — pirm., Ald. Čepaitė (VII) — vicepirm. ir „Mūsų Minčių" red., Ald. Skamarakaitė (VII) — sekr., E. Bičiūnaitė (VII) — jaunųjų globėja — „teta", V. Tamošaitis (VIII) — meno sekcijos globėjas, A. Nasvytytė (VIII) — muzikos slekcijos globėja ir St. Venckutė (VI) ir R. Milašas (VII) — administratoriai. Pakeistas ir būrelio vardas: dabar jis vadinsis Maironio vardo Meno Kuopa. Po globėjo įžanginio žodžio Skamarakaitė (VII) ir Bičkus (VI) gražiai padeklamavo kelis Maironio eilėraščius. Paliokas (VII) skaitė referatą „Literatūra pasaulio istorijoj". Kilo ginčų. Diskusijose dalyvavo ir mokytojai. Reikia pažymėti, kad tokių referatų mažai iki šiol tebūdavo, nes pernai vos vienas buvo dėmesio vertas. Reikia tikėti, kad šiais metais valdyba bus stropesnė. Toliau Čepaitė, Drevinis ir Nasvytytė skaitė eilėraščių. Pagaliau įdomiausioji susirinkimo dalis — p. direktoriaus, gimnazijos ir seminarijos, kapelionų ir mokytojų linkėjimai. Buvome sujaudinti, nustebinti ir apsvaiginti ir daug, daug pasiryžom nuveikti.

— Neseniai prasidėjo tarpklasinės krepšinio pirmenybės, kurios kartais sutraukia gausokus žiūrovų būrelius.

— X.7 VI mergaičių ir berniukų klasės surengė pasilinksminimą. Programa buvo linksma ir įdomi. Ypatingai tenka pažymėti St. Venckutės solo dainas ir Nasvytytės melodeklamaciją.

— X.8 įvyko jaunesniųjų religininkų susirinkimas. Du vyresnieji: Merkelis (VIII) ir Trionytė (VII) paskaitė pamokančių straipsnių, o likusią programą išpildė patys jaunieji. Jų pirmininkas — A. Kakta (II).

— X.9 įsisteigė šaulių vyrų ir mergaičių būriai. Mergaičių įstojo 17, o vyrų — 45. Vadovauja mokt. p. Bublienė ir mokt. p. Šimoliūnas.

— Tauragės gimnazijos VI kl. mok. Tolušis jau treti metai renka senus lietuviškus laikraščius. Jo kolekcija jau turi apie 300 leidinių, kurių tarpe gali pamatyti retų „Aušros", „Keleivio" ir kitų devynioliktojo amžiaus leidinių. Netrukus jis žada surengti parodą. -X-

UKMERGĖ

— X.7 įvyko steigiamasis šaulių būrio susirinkimas. Būrio vadu paskirtas ats. leit. J. Jasinevičius. Į būrį įsirašė apie 70 narių.

— X.14 Ukmergėje gastroliavo Valstybės Teatras. Buvo pastatyta Ostrovskio 5 veiksmų komedija „Pelninga vieta". Salė buvo perpildyta mokinių ir visuomenės, kaip dar niekad iki šiol.

— X.14 įvyko antras šaulių būrio susirinkimas. Nutarta imtis iniciatyvos rinkti vartotas knygas vilniečiams. Tam reikalui sudaryta komisija.

— Iš būrelių šiais metais pirmasis sukruto Religijos-filosofijos-dorovės būrelis. Susirnkęs spalių mėn. 15 d., išsirinko naują valdybą, į kurią įeina J. Vidžiūnas (VIII), J. Juras (VII), Vaičiulėnaitė (VII), Akstinas (VII) ir Kligys (VI).

Paparčio Žiedas

Redakcijos atsakymai

A. Čepaitei. Šį kartą kažkodėl silpnokus eilėraščius atsiuntėt. Pasinaudot negalima. Laukiam naujų.

D. Mazarėnaitei. Dėkui už aktyvumą, bet šį kartą išėjo silpniau, kaip anąkart. Kam tokią sunkią ir neįprastą eiliavimo formą vartojat. Bandykit paprasčiau.

„Moksleivio ir jo uždavinių" autorei. Perdaug pamoksliškai. Reikia kitokio stiliaus. Ir mintys nuvalkiotos. Įsiskaityk į kitų rašinėlius.

Adastrai. Perdaug ištęsta ir pamoksliška. Tiktų gal gimnazijos leidžiamam laikraštėliui, bet „Ateičiai" silpnokas.

K. Mr. Rašote:

Už to lango, lango šito
Vėjas lapą neša,
Neša lapą, ne ką kitą,
Į negyvėlį panašų.

O vis lietūs lyja
Ant nuvytusių jurginų.
Kampe voras mezga žilas gijas
Ant to melsvo žiedo lino . . .

Aiškiausiai trūksta apsipažinimo su poezija ir jos taisyklėmis. Surimavimo ir suritmavimo neužtenka. O Jūsų eilėraštyje ne tik jokios poezijos, bet net ir paprastos logikos nėra.

B. L. Atsiųstuose eilėraščiuose yra vienas kitas geresnis posmelis, bet pasitaiko ir daug neskoningų komiškai skambančių posmų. Pav.:

Tu, žemės dulke, slenki pro mūrą.
Širdy taip kaukia ilgesys altu.
Ir žiemos speigas raižo tau skūrą,
Kai šliauži gatvėm rudenio paltu.

Patartina skaityti geresniuosius mūsų poetus, kad įsigytumėt estetinę nuovoką.

KREIVOS ŠYPSENOS

Reportažas iš Biržų

Aš, žemiau pasirašęs Krienas, kitaip sakant, Biržų gimnazijos veteranas, sutrynęs į gimnazijos suolą keturiolika kelnių ir tiek pat švarkų, žadu čia ką nors paporinti iš savo atsiminimų.

Buvo kadaise aukso amžius Biržuose. Eidavai sau iš kokio nors pasimatymo 12-tą valandą, sutikęs pedagogą nuvoždavai nuo gauruoto pakaušio kepurę, — anei šuo nesulos. Kiekvieną mielą subatėlę rėždavo a. a. garbingos atminties dūdų orkestras trankias polkas. Na, ir šokdavo koks nors Šlioma, kad net padnackai žaibuodavo... Nušoks, būdavo, švariai iki dvyliktos ir eidavo gatve namolia orkestrui pliekiant maršus arba šviesiam Kaziuko tenorui skambant. Salėje negirdėdavai nei svajingų tango garsų, nei kiauliariščia liuoksinčio foks'o.

Sumanė kartą per trejus metus šviesiosios aštuntokų galvos sukombinuoti sušokimą. Visą mėnesį ieškojo grįčios su gerom grindom, kad galėtų atsakančiai sutrypti. Ir aprinko kažin kur Purvo ar Cibulių gatvėj kamarą. Ir nuostabumas, kad nuklampojęs keletą kilometrų, pasiutpolkės taktan įsimaišė pedagogas... Kepurės susimaišė su kaliošais, vienas langas pasigedo rėmų... Už horizonto pasimatė bėgančių užkulniai ir, galima sakyti, kad viskas, jeigu neskaitytum keleto trimestrinių elgesio trejetukų. Bet tai buvo savotiška retenybė.

Dabar tai tikrai sunkūs laikai: — paskutinį plauką skuta nuo pakaušio. Užtrukai kokioj nors „hebroj" porą minučių po aštuonių ir, pamatęs pedagogą, spausk, kad net padnackai susiplaktų...

Pilietybės teisių, berods, neįgijo tiktai „Lambeath Walk'as". Bet už tat tik vieną kartą per mėnesį pasigirsta salėje šokių garsai. Visų labiausia mėgstamas fokstrotas — „Katinas ant pijanino klavijatūros". Čypia, kaip rudis ant uodegos užmintas džazas, kinkuoja angliško valso taktan koks nors Mickus, o pasiutpolkės — tai nei kvapo. Aš, Senas Krienas, jau šitokių svieto madnaščių nepripažįstu. Anądien buvo toks dalykas:

— Vyrai, man plaukai ant delno pradeda nuo tų šokių dygti, — skundžiasi šeštokas.

— Iš kurgi, vaikeli, kad aš tavęs gimnazijoj šokančio nematau — klausiu tą penktoką.

— Ė ką tu, — senas ir kvailas: — šoks, mat, kas tau dabar gimnazijoj, — ir jis, nuvožęs „katiloką" nusprendė robaksiukan. Sunku man senam.

Senas Krienas

KAUNAS

T. T. Jėzuitų gimnazija

Mūsų gimnazija balta lyg kalėjimas, o tokių gelžinių vartų gali pavydėti ir „baltieji Kauno poilsio rūmai".

Tuoj įėjus, matosi langai vielom apvarstyti, o vienuose klasės auklėtojo languose įstatytos tikros grotos. Jei kas nematė, teįsitikina! Buvo sužinota, kad norima ir duris „užgrotuoti" ir įšaldyti kokiai 12 metų ir patį celės savininką...

Beje, to minimo kalinio kambaryje buvo gimnazijos kooperatyvas, bet, pajutęs tokią mokinių iniciatyvą, išsineštino... (Gaila, būtų kartu pasodintos ir daug kieno neapmokėtos sąskaitos, ypač ... manosios).

— Mūsų būreliai vasarą įmigę dabar sapnuoja patį vidunaktį, todėl būtų labai nemandagu juos dabar pabudinti ir pasakyti „labąnakt" (mat, nenumatėm šio „letargo").

Bo.

Aukštesnioji Technikos mokykla

— Šiomis dienomis prasidėjo pas mus didelis karas. Na, spėkit su kuo? Ogi p. p. Inspektoriai paskelbė karą... „Inkaro" guminėms kulnims, kurios naują parketą išjuodina. Ypač nukentėjo III-ias susisiekimo ir architektūros kursai, kurie netik „Inkaro" kulnis prarado, (ot, taip panašiai, kaip lenkai Varšuvą!), bet dar sudėjo Lt 6 grindų išvalymui nuo dėmių, kurios liko fokstotuojant per pertraukas. Vienu žodžiu jungtinis III-ias statybos kursas gedi, o p. Inspektorius triumfuoja. Vargas nugalėtiems!

Jozė

KUPIŠKIS

(Žinios iš nelabai patikimų šaltinių...)

Paskutiniu laiku pradėjo rodytis pakupyje kai kurių nelegalių būrelių susirinkimų. „Kreiv. Šyps." korespondentui pavyko vieną kitą iš tų būrelių išaiškinti.

„Dūmelio Gerbėjų Draugija" — su šūkiu „Dūmelis melsvas, dūmelis pilkas"... Kiek pavyko sužinoti, draugijai vadovauja energingas pirmininkas, kuris rūko auksiniais galiukais cigarus. Nario mokestis — viena dėžutė, by kokios firmos (Pikolo, Mokka, Mano bičiulis ir t. t. ir t. t.).

Alaus mėgėjų klubas — energingų vyrukų būrelis! Pasirodė labai originalus vienkartinis leidinys „Balta putelė", redaguojamas už žalio staliuko. Atsakomasis redaktorius — Bokalas.

Apie kitus būrelius vėliau.

Už faktus atsakau
Valentinas

MARIJAMPOLĖ

Marijonų Gimnazija

Trumpa klasių charakteristika

Aštuntokai kiek „apkiautę",
Susitraukę savo kiaute.
O pavasarį jie klius
Į pedagogų nagus.

Septintokai vyrai bravo
Lavina protelį savo.
Turi gana daug ydų —
Neminėt jų čia žadu...

Kas nežino šeštos klasės,
Tos žiaurios moksleivių rasės.
Apie juos baisu pradėt —
Gali sprandas nukentėt!

Paieškojimas

Alio! Alio! Makaronų radijo Makaronyčia! Ar kas nematėt, ar negirdėjot, kur dingo kitos Marijampolės gimnazijos, jei niekada nepasirodo „Kreivų Šypsenų" puslapiuose. Suradusiam prisiūsim gerą barzdą ir vėl ją nuskusim „Kreivose Šypsenose!" **Toc! Toc!**

R. J. v. merg. gimnazija

Pusbroliams rygiškiečiams

žuvus kilniai jų sąžinei, kurios netekimą jie užfiksavo pernykščiais „Bezmėnais" ir šių metų „ekstra", reiškiame gilią užuojautą. **Rygiškietės**

„Bezmėno" leidėjams

medžiagai iš mergaičių gimnazijos sumažėjus, reiškia gyvą pasitenkinimą
„Bezmėno" opozicionierės

ŠIAULIAI

Berniukų gimnazija

Klasių charakteristika

— Aštuntokai, nusiardę sidabrines juosteles, nuduoda šaunius vyrus. Vaikščioja, nosis užrietę. Prie jų net prieiti sunku, nes tuoj išgirsti: „Bachūras, pasitrauk — sumindysiu!"

— Septintos klasės, ypač **b**, šiemet pasidarė, tur būt, veikliausia. Beveik visų būrelių valdybą suėmė į savo „geležinę ranką" ir diktatoriškai valdo. Bet neatsilieka ir nuo „niekadarysčių", nuo jų nukenčia ir „neliečiamasis" abiturientas, kai jam parodo, „kaip meška per samanas vaikščioja". Kartais, kokiame nors priemiestyje, kaip Šimšėje ar Gubernijoje, surengia tradicinę „Kaukazo šventę", su dainomis iš kurių ypač populiari „I na Kafkaze ja radilsia". Žinoma, prieš tai pastato „gengsterį" su „finka" dantyse, ragyboje.

— Šeštos klasės šiemet kovoja su „Alpuku" ir visos keturios vieną dieną dainuoja: „Mušt ūsą, mušt ūsą..."

— Penktąją klasę sudaro „liktiniai" ir „atsarginiai", suvažiavę iš visų Lietuvos vietų. Turi garsų sportininką, kurį „mažiuku" vadina, nors krepšio lanką jis lengvai pasiekia.

— Apie mažesnes klases, sunku ką ir sugaudyti, nes jų mūsų gimnazijoje devynios galybės. Pro juos baisu net praeiti, o ypač atlankyti „okupuotą" bufetą, nes nelabai malonu patekti į ilgą „šeringą". Tad vyresnieji pasitenkina sosiskomis, nenorėdami susidurti su tais ponų abiturientų vadinamais „bachūrais".

Tai tiek šiam kartui skirta iš mūsų garsios gimnazijos. **Nesvarbukas**

ATSIŲSTA PAMINĖTI

F. M. Dostojevskis, LOŠĖJAS. Romanas. Išvertė **Kazys Augulis.** 225 psl. Kaina Lt 2,50. Spaudos Fondo leid.

M. Jokai, SENIEJI TABLABIRAI. Romanas. I d. Išvertė **O.** ir **J. Gratkauskai.** 303 psl. Kaina Lt 3. Šv. Kazimiero d-jo leid.

Aleksandras Grinas, NAMEIKIO ŽIEDAS. Romanas. Iš latviškos trečiosios laidos vertė **V. Kemėžys.** 336 psl. Kaina Lt 3,50. Spaudos Fondo leid.

Prof. dr. J. Bagdonas, KAIP KOVOJAMA SU GIRTAVIMU SVETUR. 15 psl. Kaina Lt 0,20. Lietuvos Blaivinimo Sąjungos leidinys.

RYTAS. Brazilijos lietuvių kultūros, meno ir literatūros žurnalas. **Jubiliejinis leidinys.**

KŪNO KULTŪRA

Bėgimą per laukus laimėjo stud. Vietrinas

Spalio 22 d. Kaune įvyko tradiciniai bėgimai per laukus. Pirmuoju atbėgo LGSF bėgikas stud. Vietrinas. Komandinį bėgimą taipgi laimėjo LGSF. Tokiu būdu ir šį rudenį lauko bėgimo laimėtojams skirtoji taurė atiteko LGSĖ-ui.

Prasidėjo krepšinio pirmenybės

Spalio mėn. viduryje Kaune prasidėjo krepšinio pirmenybės 1940 metams. Dėl dalyvių gausumo pirmenybės vykdomos Kūno Kultūros Rūmų salėje ir didžiojoj halėj. Pirmenybėse labai gausiai dalyvauja visų Kauno gimnazijų krepšinio komandos.

Aušros krepšininkės — rudens turnyro nugalėtojos

Kaune buvo suruoštas rudens krepšinio turnyras, kurį moterų grupėje laimėjo Kauno Aušros mergaičių gimnazijos krepšininkės. Kauno Aušros mergaičių gamnazijos krepšinio komanda bus viena iš stipriausių komandų aukštosios klasės moterų krepšinio pirmenybėse.

Išvažiavo Lubinas

Spalio mėn. pirmomis dienomis į J. A. Valstybes išvažiavo žinomas krepšininkas Lubinas, mūsų krepšininkas treneris. Lubinas išvažiavo baigti studijų.

Tauragės seminarietės nugalėjo Kauno Aušrą

Kaune įvykusios draugiškos krepšinio rungtynės tarp Tauragės Mokytojų Seminarijos ir Kauno Aušros mergaičių gimnazijos baigėsi pelnytu Tauragės seminaristčių laimėjimu 20:11.

Baigiasi futbolo pirmenybių pirmasis ratas

Nusitęsusis futbolo pirmenybių 1940 metams pirmasis ratas jau artinasi prie pabaigos. Pirmauja meisteris LGSF. Paskutinės rungtynių pasekmės tokios: LGSF suplieke Kovą 8:1, LGSF sugniuždino LFLS 5:1, LFLS laimėjo prieš ŠMSK 3:2, LGSF nugalėjo JSO 2:1, Tauras suplieke KSS 5:0, Sakalas laimėjo prieš Kovą 3:2 ir LGSF suplieke Sakalą 7:0. Blogiausiai stovi Kovas, iš 6 rungtynių negavęs nė vieno taško.

Nebus Helsinkio Olimpijados

Ateinančią vasarą Suomijoj, Helsinkio mieste, turėjo įvykti pasaulinė sporto olimpijada, kuri ruošiama kas ketveri metai. Suomiai olimpijadai labai atsidėję ruošėsi, visokiems įrengimams ir svečiams apgyvendinti miesto pastatymui išleido daug milijonų. Prasidėjęs karas visas suomių viltis sunaikino. Pradžioje buvo manyta olimpijadą pravesti siauresniu mastu, bet vėliau paaiškėjo, kad olimpijada visiškai negalės įvykti. Nors ir daug suomiai turi nuostolių, bet nenusimena, nes tikisi, kad karui pasibaigus jie vėl galės pasaulinę sporto olimpijadą ruošti.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

V. Btk. Stilius sklandus, tačiau visai nevaizdingas, apibendrinantis. Pati novelė visai neįdomi. Trūksta psichologinio tikrumo ir nuotaikos. Atrodo, kad viskas išgalvota, o nepergyventa ir neatjausta.

Agatui. Turite pastabumo ir humoro. Tačiau ne viską, kas pastebima ar ką sukuria vaizduotė, reikia į vieną novelę sukraut. „Šokiuose" trūksta vieningumo, yra daug nereikalingų epizodų. Pagaliau ne visai aišku, ką Jūs norėjot visa savo ilga novele pasakyt. Ateityje venkite ištęsimo, paimkite iš gyvenimo ar savo vaizduotės tik tuos dalykus, kurie būtinai reikalingi vedamajai novelės minčiai ir nuotaikai išryškinti.

Aldui Karužai. Rašinyje yra gražių minčių, tačiau jos išdėstytos labai palaidai. Reikėjo sustot ties kuriuo vienu dalyku ir jį plačiau panagrinėt.

A. Vaičiulaitis, PELKIŲ TAKAS. Novelės. 203 psl. Kaina Lt 2,50. Žinijos leid.

Dalis mūsų rašytojų savo kūrybai ieško medžiagos pilkojoj gyvenimo kasdienybėj. Jie vaizduoja mūsų miesčioniją ir jos dvasinį smukimą, vaizduoja darbininkijos ir liaudies skurdą. Savo kūryboj jie rodo visą mūsų realųjį gyvenimą, tokį purviną ir žaizdotą, ir iškelia įvairių visuomeninio bei socialinio pobūdžio problemų.

Vačiulaičio kūrybos pasaulis visai kitoks.

Jo kūryboj lygiagrečiai vaizduojama gamta ir žmogus. Gamtoj čia nėra didingumo, supurtančio žmogų ir parodančio jo menkybę prieš gamtinį pasaulį. Gamta čia tokia rami, artima ir sava. Ji pilna žavių smulkmenų, puikių detalių. Vaizduodamas girią, autorius sustoja ir pasigroži kuriuo nors atskiru medžiu. Vaizduodamas medį, jis pastebi jo šakutėj kikilį ar mažą voverytę, laikančią tarp kojyčių riešutą. Gamtos pasaulis čia mažybinis. Tur būt, todėl jis žmogui toks artimas ir savas.

Autorius veik niekur nevaizduoja miesčionio žmogaus. Jo žmogus — natūralus gamtos žmogus, tyros ir vaikiškos dvasios, kurios dar nėra iškraipęs civilizuotasis gyvenimas. Tur būt, tik todėl autorius taip mėgsta vaizduoti vaikus ir jų dvasios pasaulį (Jonas ir Jonutė, Operacija). Vaičiulaičio žmogaus dvasinis pasaulis siauras ir išgyvenimai maži. Autorius turi talentą puikiai pastebėt ir tiksliai užfiksuot tuos mažuosius žmogaus dvasios virptelėjimus. Tai ypač vaizdžiai matyti novelėj „Sunku suprasti". Čia autorius, paėmęs vieną menką gyvenimo epizodėlį — mažą žmogaus supykimą, išnagrinėja jį taip kruopščiai, taip detališkai, tiek įvairių dvasios pakitimų bei virptelėjimų suranda, kad net stebėtis reikia.

Mokėdamas su meile ir atlaidumu pažvelgt į mažą savo žmogaus dvasios pasaulį, autorius kartais leidžia skaitytojui geraširdiškai pasijuokti iš savo veikėjų. Todėl daugelyje jo novelių randam apsčiai humoro (Ant lygaus kelio, Sunku suprasti ir kt.).

Ir gamtos pasaulio, ir žmogaus gyvenime galim ryškiai pastebėt tą patį autoriaus palinkimą į mažybiškumą. Tiesa, vienoj savo novelėj (Šiaurietė) autorius bando spręst ir giliai dramatiškus konfliktus. Tačiau jo plunksna čia silpnesnė. Nors minėtoj novelėj užfiksuota daug labai subtilių žmogaus dvasios krustelėjimų, tačiau tos dramatiškos nuotaikos, to įtempimo, kuris, iš tikrųjų, turėjo kilt, kai antroj novelės dalyj visiems veikėjams paaiškėjo tikroji dalykų padėtis, autorius nepajėgė perduot nei savo pasakojimu, nei veikėjų dialogais.

Visos Vaičiulaičio novelės yra įdomios savotišku medžiagos traktavimu, kompozicija, stilium. Tačiau ne visos vienodai įstengia paveikti skaitytoją ir sujudinti jo sielą. Labiau veikia tos, kuriose pro puikią formą išryškėja gilesnis ir prasmingesnis turinys, didesnė idėja (Pelkių takas, Auksinė kurpelė, Tavo veido šviesa, Kregždės ir kt.). Tačiau viena kita Vaičiulaičio novelė atrodo tuštoka, lėkšto idėjinio turinio. Pavyzdžiu gali eiti anekdotinio siužeto novelė „Praktikantai". Šiaip ši novelė parašyta meistriškai: autorius čia puikiai pritaiko savo kompozicinius ir stilistinius gabumus bei pastabumą. Tačiau graži išorė slepia vidaus tuštumą. Tai skaitytoją apvilia.

Jau minėjom, kad Vaičiulaitis, vaizduodamas žmogų ir gamtą, taip mėgsta mažybiškumą. Jis ne iš tų rašytojų, kurie tikrovę stilizuoja, pasakytumėm, grubiais brūkšniais, parodydami tik pačius stambiuosius, dažnai schematiškus ir bespalvius daikto bruožus. Vaičiulaitis tikrovę stilizuoja labai atsargiai ir rūpestingai. Jis sustoja ties gamtinio pasaulio smulkmenom, su dideliu rūpestingumu jas išryškina ir leidžia mažytėms detalėms suspindėti nepaprastu gražumu. Jis suranda taikliausių palyginimų ir puikiausių epitetų, kad jo vaizduojami gamtos daiktai pažertų kuo skaistesnių grožio spindulių. Kiek subtilumo slepiasi kad ir šitame gamtos vaizde: „Žvaigždės aukštai buvo stambios ir drebėjo, kaip benukrentą rasos lašai" (10 psl.).

Vaičiulaičio kūryba savotiškai giminiuojasi su pasaka. Kažkas pasakiško jaučiama daugelyje jo novelių. Bestilizuodamas tikrovę ir beieškodamas savo idėjai dailiausio rūbo, Vaičiulaitis išeina iš gamtinės tikrovės ribų ir persikelia į pasakos pasaulį. Pusiau pasakiškas dalykas yra jo „Rogės". O „Auksinė kurpelė" turi grynai pasakos formą. Joje kupina poezijos, nepaprastai puikia, tiesiog žėrinčia forma ir dailiausiais vaizdais, kokie tik pasakos pasauly gali būti randami, autorius išreiškia nelaimingos meilės idėją.

Iš kitos pusės kai kuriose Vaičiulaičio novelėse jaučiama kažkas mistiško. Baugiu paslaptingumu gaubiama „Pelkių tako" vyriausio veikėjo mirtis, netikėta, be jokios priežasties mirtis, lyg paties likimo rankos įsikišimas. Mistinį momentą pastebim ir „Tavo veido šviesoj". Štai moteriškės regėjimas prieš savo netikėtą mirtį: „Smilkiniuose kažkas švito, lyg ryškėjo kažkas neaiškaus — tai, kas pro miglas turėtų patekėti. Ir pasivaideno senei, kad ji pluša dabar į dieną, kuri tuoj prasikleis už visos tamsybės, prasiskleis tokia saulėta ir rami. Tik dar žingsnį, dar antrą"...

Šitas mistiškumas duoda Vaičiulaičiui savotiško gilumo ir gali jį apsaugoti nuo lėkštumo, kurio jis vienoj kitoj novelėj neišvengia.

Novelėje „Kregždės" yra atvaizduotas vienas senukas, vardu Jonas, kuris nepaprastai rūpinasi sename traukinio vagone išsiperėjusiais kregždukais. Jis taip juos myli, taip su jais susigyvenęs. Galima sakyt, tie mažyčiai padarėliai sudaro jo gyvenimo prasmę. Norėtųsi įžiūrėt tam tikrą panašumą tarp autoriaus ir ano jo veikėjo. Juk, iš tikrųjų atrodo, kad Vaičiulaitis yra taip giliai susigyvenęs su gamta ir jos padarais, taip ją pamilęs, kaip anas senukus savo kregždukus. Todėl jis girios medyje, ir laukų vėjuj, ir lygumos upėj, ir paties žmogaus gyvenime moka surast ir pastebėt kažkokių naujų grožio atspindžių, kurių nepastebi kiti žmonės ir kiti rašytojai.

„Pelkių takas" — didelis įnašas į mūsų literatūrą. Šalia Grušo „Sunkios rankos" ir Cvirkos „Kasdienių istorijų" tai vienas pačių geriausių mūsų novelių rinkinių. **Br. Kr.**

Ernest Hello, ŽMOGUS. I ir II d. Vertė **dr. A. Maceina.** Žinijos leid.

Ernest Hello — pas mus dar mažai težinomas prancūzų rašytojas — mintytojas esaistas (1828—1885), gimęs ir išaugęs Bretanijoj, uolėtam Atlanto iškyšuly. Visą gyvenimą karštai mylėjo tiesą ir aistringai nekentė bet kokio melo. Todėl jo visuos veikaluos iškyla didinga ir rūsti mintis, negailestingai dešifruojanti ir smerkianti melą, galingai sviedžianti žaibuojančius ir drąsius posakius. Sunku pasakyti, ar Hello daugiau filosofas, ar poetas. Beveik kiekvienas Hello sakinys — savotiškas aforizmas. Todėl jis daug kieno ir dažnai yra cituojamas, o mūsų Jakštas dėl to nekentė Hello, vadindamas jį „frazenmacheriu" ir katalikiškuoju sofistu Bet daug filosofų vertina Hello jau vien dėl to, kad jis duodąs naujoms idėjoms impulsų ir skaitantįjį darąs geresniu (pav.: prof. St. Šalkauskis).

„Žmogus" — didžiausias Hello veikalas. Jis susideda iš trijų dalių, kuriose autorius nagrinėja tris žmogaus reiškimosi sritis: gyvenimą, mokslą ir meną. Čia nėra kokios nors filosofinės sistemos, mokslišku apibūdinimų ir išvadų; visos šios dalys sudėtos iš atskirų meniškai sukurtų ir užbaigtų gabalų, kurie neturi išviršinio sąryšio, bet sudaro organišką vienybę. Hello ir minties gyvenime mylėjo laisvę ir platumą, todėl nemėgo varžytis metodu, sistema ir savo minčių sprausti į rėmus.

Visa knyga — savotiška tiesos ir krikščionybės apologija. Hello pasmerkia įvairias ydas gyvenime, ypač tas, kurių mes patys dažnai nepastebim, smerkia mokslo iškrypimą, meno klaidingus kelius. Išaukština krikščionybę ir jos įnašus visose gyvenimo srityse. Nekenčia buržuazijos ir vidutiniškumo, ilgisi ir šaukiasi žmogaus didybės ir tiesos meilės atbudimo. Savo minčių galingumu ir nuostabiu stilium Hello sugeba sujaudinti žmogaus dvasios gelmes. Dr. A. Maceina Hello apibūdina jo paties žodžiais, kuriuos Hello pasakė apie aukštesnį žmogų: „Jis mus jaudina ir pradžiugina, kaip žmogus, kuris mus žadina eiti pažiūrėti saulės užtekėjimo. Ištraukdamas mus iš mūsų namų ir vesdamas mus į savas sritis, jis kelia mumyse nerimo ir sykiu teikia mums aukštesnės ramybės". (29 psl.).

Nors savo mintis Hello taiko daugiausia praėjusiam XVIII amžiui ir į ateinantįjį XX amžių deda gražių vilčių, tačiau dauguma jo minčių aktualios ir šiandien.

Hello mintis gaubia labai puikus stilius. Mintys aiškiai formuluojamos. Sakiniai daugiausia trumpi ir aiškūs, lyg kirste nukirsti. Gausu paralelizmų, nepaprastai vaizdžių ir retų palyginimų. Mintys trykšta žaibuojančiu galingumu. Todėl veikalas kažkaip nejučiom skaitytoją daro drąsesnį, griežtesnį ir didingesnį.

Veikalo pradžioj yra plati vertėjo dr. A. Maceinos įžanga, kurioj peržvelgiama autoriaus gyvenimas, duodama jo raštų apžvalga, charakteristika ir daugelio žymių žmonių nuomonės apie Hello.

K. Ram.

Antonio Fogazzaro, SENOVINIS PASAULĖLIS. I ir II t. Žinijos leid.

Veikalas mus nukelia į praėjusio šimtmečio Italiją, į tuos laikus, kai italų tauta kovojo su savo prispaudėjais austrais dėl laisvės ir nepriklausomybės.

Romano ašį, apie kurią sukasi visas veiksmas, sudaro dviejų jaunuolių Franko ir Luizos meilė. Aukštakilmis Franko nori vesti neturtingą mergaitę Luizą. Po ilgų kovų su savo giminėmis, ypač savo senelę, jis Luizą veda. Tačiau turi bėgti iš savo namų ir netekti paveldėjimo teisių. Net ir pabėgęs Franko neturi ramybės. Piktoji senelė užsiundo jį austrais, ir jis, palikęs savo šeimą, yra priverstas bėgti iš austrų valdomų sričių, ilgai vargti ir slapstytis, kol pagaliau Italija sukyla prieš austrus.

Autorius moka įdomiai ir patraukiančiai pasakoti. Visas veikalas turi stiprią intrygą, daug įdomių ir jaudinančių scenų. A. Fogazzaro yra puikus psichologas, sugebąs giliai įžvelgt į žmogaus sielą ir atidengt jo išgyvenimus.

Veikalas savo nuotaika labai nevienodas. Nuo komizmo, humoro ir idiliškumo einama iki jaudinančio tragizmo.

Autoriui puikiai vyksta atvaizduoti romano veikėjus. Jie visi tokie gyvi ir ryškūs. Ne tik pagrindiniai, bet ir daugelis šalutinių veikėjų iškyla su visu savo dvasios pasauliu ir charakteringaisiais būdo bruožais. Daugumas veikėjų yra geri, kilnios ir taurios dvasios žmonės (Franko, Luiza, dėdė Pjero ir kt.). Antra veikėjų grupė komiškieji žmonės. Jie iš esmės geri, bet turi menkų silpnybių (Gillardonis, Puttinis ir kt.). Autorius jiems tas silpnybes atleidžia, tik nuoširdžiai pasijuokia iš jų ir skaitytoją priverčia pasijuokti. Prie neigiamųjų veikėjų priklauso tartiufiškasis Pasottis, Franko senelė ir kt.

Dėl gyvo ir intryguojančio pasakojimo, nepaprastų situacijų ir humoro veikalas yra įdomus ir patrauklus. **E. R.**

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

R. Ged. Novelės idėja pasirinkot netikinčio žmogaus atsivertimą. Be abejo, ir Pats netikėsite, kad žmogus gali atsiversti taip lengvai, kaip atvaizduota Jūsų novelėje. Nesiimkite vaizduot tokių dalykų, kurių visai nepažįstate, kurių nei savo protu, nei vaizduote nepajėgiate apimt. Vaizduokite tai, ką tikrai pažįstate ir galite nuoširdžiai išgyventi.

Vyt. Vd. Tema labai nuvalkiota. Tačiau, tai dar nereiškia, kad tokia tema iš viso negalima rašyt. Reikia mokėt tą temą savotiškai traktuot, viską pavaizduot iš naujo atžvilgio, reikia nuoširdumo ir nuotaikos. To Jūsų novelėj pasigendam.

K. Mil. Dienoraščio iškarpa neįdomi, sentimentali. Nėra nei įdomesnių minčių, nei nuotaikos.

K. Jauniui. Eilėraštis labai neaiškus ir ištęstas. Anksčiau atsiųstieji buvo stipresni.

V. Vytėnui. Eilėraščių išviršinė forma sklandi. Tačiau kūrybos juose nėra: rašote senais, nuvalkiotais, prozaiškiais posakiais, nepasakot nei naujų minčių, nesukuriant nei vaizdų, nei nuotaikos.

Karveliui. Sugebate lengvai ir laisvai reikšt savo mintį eiliuota forma. Vaizdai paprasti, bet vietomis gana nuotaikingi. Pabandykit rašyti daugiau.

A. Gėdučiui. Geresnis, nuotaikingesnis eilėraštis „Našlaičio malda nakčiai". „Rudens varpai" labai maironiškas. Venkite tokių neaiškių simbolių, kaip „kilniažiedė svajų vienuma", „slapti žiedai širdies" ir kt.

Al. Št. Eilėraštis labai brazdžioniškas. Atkreipkit daugiau dėmesio į formos originalumą.

Vėtrūnui, Rupranui, Ald. J., K. Šil., El. Grim., V. Vain., St. Dž., V. Milk., J. Sprindž. ir kt. Eilėraščiai spausdinti netinka.

Mirus klasės draugui

VYTAUTUI SKIRGAILAI,

jo tėvelius ir sesutę liūdesio valandoje nuoširdžiai užjaučiame.

Marijampolės Marijonų gimn. VIII kl.

Draugą

LEONĄ JOVAIŠĄ,

jo mylimam tėveliui mirus, nuoširdžiai užjaučiame.

Telšių V. V. V. Gimnazijos Religinis Būrelis

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS PROF. PR. DOVYDAITIS

Lietuvoje baigia nykti besimokančiame jaunime mintys siekti mokslo tik dėl geresnio materijalinio gyvenimo, dėl baltos duonos. Mokslas negali tarnauti egojistiniams tikslams. Vien mokyklos suole įgytomis žiniomis jaunimas neapsiriboja, jis gyvai domisi visu tautos kūrybiniu gyvenimu, jį seka ir gilina.

NAUJOJI ROMUVA

savaitinis iliustruotas kultūros gyvenimo žurnalas, kuriame bendradarbiauja žymiausi mūsų mokslininkai, rašytojai, menininkai, visuomenininkai, jau dešimti metai kelia aktualiuosius visų kultūrinio ir kūrybinio gyvenimo sričių klausimus. Jame turi vietos pasireikšti gabiosios jaunosios jėgos, kurios veržiasi į platesnį, kultūringesnį gyvenimą.

NAUJOJI ROMUVA

moksleiviams kaštuoja metams 15 lt. Kurie apsimoka visą prenumeratą iki nustatyto termino, gauna dovanų 2 knygas, pačių geriausių mūsų ar užsienio rašytojų. Tokiu būdu moksleivis ne tik kad gauna per ištisus metus puikų žurnalą, bet dargi papildo savo kuklią biblioteką vertingomis knygomis.

A D R E S A S:

Kaunas, Laisvės al. 31b; telef. 24109 (administracija)

KRAUKIME NEGENDANČIAS ATSARGAS

Kraukime ne duoną, ne mėsą, ne šilkines kojines, bet kultūros turtus — remkime lietuvišką knygą.

Šiems metams SAKALAS turi paruošęs, spausdina ar baigia spausdinti šiuos veikalus:

BELETRISTIKA IR POEZIJA

Vincas Pietaris

Algimantas

Pirmas istorinis mūsų romanas iš XIII a. lietuvių gyvenimo ir kovų. II leidimas. Paruošė *J. Ambrazevičius.* Iliustruotas. 2 tomai.

Mykolas Vaitkus

Aušta nt

Tai žymiausias beletristinis žinomo mūsų poeto veikalas, vaizduojąs prieškarinį (1914) metą, to meto jaunimą ir jo aspiracijas.

Lazdynų Pelėda

Klaida

Mūsų klasikės rašytojos apysaka iš 1905 metų. Po „Algimanto" tai antroji tokio dydžio mūsų literatūroje apysaka. Joje vaizduojamos šios klaidos: 1. Aklas, nekritiškas rusų revoliucijos pamėgdžiojimas, 2. mūsų kaimiečių noras iškilti į ponus, 3. mūsų inteligentijos (prieškarinės) linkimas prie lenkių ir jų vedimas, 4. biaurus religijos išnaudojimas piktam, 5. apskaičiuota moterystė. II leidimas. Paruošė *J. Ambrazevičius.*

Juozas Paukštelis

Kalmynai

Naujos lietuviškos buities romanas.

Jonas Šukys

Artojų daina

Romano „Komunistas" autoriaus, stipria plunksna piešiančio provincijos gyvenimą, jo idealistus ir išnaudotojus bei ramius žemės artojus, naujas novelių rinkinys.

Nelė Mazalaitė

Pajūrio moterys

Plačiai žinomos beletristės, jau perijodinėje spaudoje susidariusios talentingos kūrėjos vardą, pirmasis apysakų rinkinys. Didelė dovana literatūros draugams.

Victor Hugo

93 metai

Prancūzų revoliucijos romanas. 2 tomai. Vertė *K. Jakubėnas.* „Klasikų Bibliotekos" 8 ir 9 nr.

M. Gustaičio raštai

Redagavo ir kūrybos apžvalgą parašė prof. *V. Mykolaitis-Putinas.* Raštų bus 2 tomai. M. Gustaičio atskirai išleistų veikalų šiandie jau nebegalima gauti, tat šie abu leidžiami tomai labai palengvins susipažinti ir jaunajai mūsų inteligentijai su šio kilnaus poeto, Mickevičiaus Krymo sonetų vertėjo, kūryba.